

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2000-2001

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

"ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΗΠΙΩΝ
ΠΡΙΝ, ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ
ΜΙΑΣ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ"



ΑΠΟ ΤΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ
ΧΡΥΣΙΚΟΥ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ
Α.Μ. 0297059
ΕΠΟΠΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΜΑΓΟΥΛΙΩΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΒΟΛΟΣ, 14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001

αρ. εισ. 40/ΜΑΠ.....



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 693/1

Ημερ. Εισ.: 02-11-2001

Δωρεά:

Ταξιδετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ

2001

ΧΡΥ



ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	σελ. 1
Πρόλογος	σελ. 3

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Κουκλοθέατρο

1.1. Τι είναι κουκλοθέατρο – Ορισμός	σελ. 6
1.2. Σκοπός κουκλοθέατρου	σελ. 7
1.3. Ιστορία και εξέλιξη του κουκλοθέατρου	σελ. 7
1.4. Ποιοι πρέπει να είναι οι παίκτες του κουκλοθέατρου	σελ. 10
1.5. Κουκλοπαίκτες	σελ. 12
1.6. Παράγοντες (τεχνικά μέσα) που συμβάλλουν στην επιτυχία μιας παράστασης	σελ. 15
1.6.1. Σκηνικά	σελ. 15
1.6.2. Σκηνή (Παράπηγμα)	σελ. 16
1.6.3. Σενάριο-Έργο	σελ. 17
1.6.4. Φωτισμός	σελ. 19
1.6.5. Μουσική-Ήχοι-Θόρυβοι	σελ. 20
1.6.6. Κούκλες	σελ. 22
1.7. Το ζωντάνεμα της κούκλας	σελ. 23
1.8. Αντιδράσεις	σελ. 26

2. Παιδί

2.1. Χαρακτηριστικά της νοητικής ανάπτυξης του παιδιού της προσχολικής ηλικίας	σελ. 31
2.2. Το παιδί και η κούκλα	σελ. 36
2.3. Παιδαγωγική αξία του κουκλοθέατρου	σελ. 40

Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Η έρευνα

1.1 Το πρόβλημα της έρευνας	σελ. 45
1.1.1. Βασικές θέσεις και ερευνητικές υποθέσεις	σελ. 46
1.1.2. Η μέθοδος	σελ. 47
1.1.3. Ο χρόνος, το δείγμα και η διεξαγωγή της έρευνας	σελ. 48
1.2. Αποτελέσματα της έρευνας	σελ. 50
1.2.1. Αποδελτίωση ερωτηματολογίων παιδιών	σελ. 50
1.2.2. Γενική επισκόπηση των ερωτηματολογίων και σχολιασμός των αποτελεσμάτων	σελ. 59
1.2.3. Αποδελτίωση ερωτηματολογίων νηπιαγωγών	σελ. 61
1.2.4. Γενική επισκόπηση των ερωτηματολογίων και σχολιασμός των αποτελεσμάτων	σελ. 73
1.2.5. Αποδελτίωση ερωτηματολογίων κουκλοπαικτών	σελ. 75
1.2.6. Γενική επισκόπηση των ερωτηματολογίων και σχολιασμός των αποτελεσμάτων	σελ. 89
1.3. Γενικά συμπεράσματα που υποστηρίζονται και στα τρία ερωτηματολόγια	σελ. 91

Βιβλιογραφία	σελ. 93
---------------------	----------------

Παράρτημα 1^ο

Παράρτημα 2^ο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το κουκλοθέατρο είναι ένα είδος θεάτρου με πολύ μεγάλη ιστορία. Ενώ αρχικά ο ρόλος του ήταν θρησκευτικός, με το πέρασμα των χρόνων μετατράπηκε σε ένα μέσο ψυχαγωγίας για μικρούς και μεγάλους.

Σήμερα, το κουκλοθέατρο είναι και ένα θεσμοθετημένο μέσο αγωγής και ψυχαγωγίας από τις διατάξεις του ισχύοντος αναλυτικού προγράμματος για την προσχολική αγωγή. Συμπεραίνουμε αμέσως, πως καλείται να παίξει ένα σπουδαίο ρόλο στην αγωγή του παιδιού.

Εκτός δηλαδή από τις παραστάσεις που δίνονται από ειδικούς κουκλοπαίκτες σε διάφορους χώρους, κουκλοθέατρο παίζουν και οι νηπιαγωγοί στα πλαίσια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Μέσα από εμπειρικές παρατηρήσεις κατά τις επισκέψεις μου σε νηπιαγωγεία στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης και κατά τις παρακολουθήσεις παραστάσεων κουκλοθέατρου είτε στους χώρους των νηπιαγωγείων είτε σε άλλους χώρους/ εκδηλώσεις, μου δημιουργήθηκε μια απορία. Για ποιο λόγο τα παιδιά να είναι ανήσυχα σε κάποιες παραστάσεις ενώ σε άλλες να είναι προσκολλημένα στη σκηνή τουλάχιστον για το μεγαλύτερο μέρος του έργου. Ποιοι παράγοντες μπορεί να επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά το μικρό θεατή;

Έτσι, συζητώντας με τον κ. Απόστολο Μαγουλιώτη, λέκτορα του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, αποφασίσαμε να ασχοληθώ στην πτυχιακή μου εργασία με αυτό το πρόβλημα: τις αντιδράσεις των νηπίων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης. Παράλληλα, θα βλέπαμε και τα στοιχεία που παίζουν καθοριστικό ρόλο σε μια παράσταση και οπωσδήποτε συμβάλλουν στη διαμόρφωση των αντιδράσεων του παιδικού κοινού. Η παρούσα εργασία αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια αναφορά στο τι είναι κουκλοθέατρο και ποιος είναι ο σκοπός του. Ακολουθεί μια αναδρομή στην ιστορία και την εξέλιξη του κουκλοθέατρου από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι και σήμερα: που αναπτύχθηκε η τέχνη του κουκλοθέατρου, πώς ξεκίνησε, ποιοι ασχολήθηκαν, που απευθύνονταν. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στους παίκτες του κουκλοθέατρου και για το ποιος είναι ο κατάλληλος άνθρωπος να παίξει κουκλοθέατρο για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

ας. Έπειτα, αναφέρομαι στους κουκλοπαίκτες, στην ψυχική τους κατάσταση την ώρα της παράστασης και σε βασικούς κανόνες που πρέπει να τηρούν. Μετά, αναπτύσσω διεξοδικά τους παράγοντες που συμβάλλουν στην επιτυχία μιας κουκλοθεατρικής παράστασης: σκηνικά, σκηνή, σενάριο, φωτισμός, μουσική, κούκλες. Κατόπιν, αναφέρομαι στο ζωντάνεμα της κούκλας και στα δύο βασικά μέσα που είναι απαραίτητα γι' αυτό, την κίνηση και τη φωνή. Πώς, δηλαδή, ο παίκτης πρέπει να κινήσει μια κούκλα, ποια στοιχεία πρέπει να λάβει υπόψη του και πώς, παράλληλα, να διαμορφώνει την ομιλία του και τον τόνο της φωνής του. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις αντιδράσεις των παιδιών που παρακολουθούν κουκλοθέατρο και στους παράγοντες που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, ασχολούμαι με το παιδί. Αρχικά μιλώ για τα χαρακτηριστικά του παιδιού της προσχολικής ηλικίας, τα προτερήματα και τις αδυναμίες του και μετά για τη σχέση του παιδιού με την κούκλα γενικά και πιο συγκεκριμένα με το κουκλοθέατρο. Τέλος γίνεται και μια αναφορά στην παιδαγωγική αξία του κουκλοθέατρου.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μου, το ερευνητικό μέρος μελετώ τις αντιδράσεις των παιδιών που παρακολουθούν μια κουκλοθεατρική παράσταση, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος αυτής. Ποιοι παράγοντες τα επηρεάζουν; Τι τους αρέσει; Τι δεν τους αρέσει; Πώς ενεργούν οι κουκλοπαίκτες σε όλα τα παραπάνω;

Όλα τα ερωτηματικά αποτελούν και το πρόβλημα της ερευνητικής μου εργασίας. Έπειτα, παρουσιάζω τις υποθέσεις της έρευνάς μου: υπέθεσα ότι στα παιδιά αρέσει το κουκλοθέατρο και θέλουν να παρακολουθούν παραστάσεις που αναφέρονται σε γνωστές ιστορίες και παραμύθια, με βασικό στοιχείο το κωμικό. Το γέλιο είναι η πρώτη λέξη που χαρακτηρίζει το κουκλοθέατρο. Οι αντιδράσεις ωστόσο ποικίλουν και οφείλονται σε πλείστους παράγοντες. Στη συνέχεια αναφέρομαι στη μέθοδο, στο δείγμα και στο χρόνο που πραγματοποίησα την έρευνα: χρησιμοποίησα ερωτηματολόγια για 50 παιδιά, για 15 νηπιαγωγούς και για 8 κουκλοπαίκτες. Μελέτησα τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων και κατέληξα σε συμπεράσματα.

Στο τέλος της εργασίας ακολουθούν δύο παραρτήματα: στο πρώτο παρατίθενται τα ερωτηματολόγια που έδωσα στα παιδιά, στους νηπιαγωγούς και στους κουκλοπαίκτες και στο δεύτερο υπάρχουν φωτογραφίες από διάφορα βιβλία σχετικές με αντιδράσεις παιδιών γύρω από μια κουκλοθεατρική παράσταση.

Παραδίδοντας αυτή την εργασία θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλλαν στην ολοκλήρωσή της. Αρχικά, ευχαριστώ

τους καθηγητές κ. Απόστολο Μαγουλιώτη για τις υποδείξεις του για τη βελτίωση της εργασίας και κ. Μαρία Ζαφειροπούλου για τη συνεργασία της. Επιπλέον, ευχαριστώ τους κουκλοπαίκτες Στάθη Μαρκόπουλο, Άννα Σαντοριναίου, Σοφία Ντινιακού, Άννα και Τάκη Σαρρή, Αντιγόνη Παρούση, Βαγγέλη Κτιστόπουλο και Βούλα Γεωργιάδου για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και τις χρήσιμες συμβουλές τους. Ακόμη τις νηπιαγωγούς Βόλου και Ν. Ιωνίας που δέχτηκαν να με βοηθήσουν στην έρευνα που διεξήγαγα, με την προσωπική συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Ευχαριστώ τα παιδιά που ήταν αυθόρμητα στις απαντήσεις τους, στις περιγραφές τους και συνέβαλλαν σ' ένα ειλικρινές αποτέλεσμα. Τέλος ευχαριστώ την ανιψιά μου Βάσω Χρυσικού για τη βοήθειά της στη δακτυλογράφηση και στο σχεδιασμό πινάκων και γραφημάτων του ερευνητικού μέρους.

Α΄ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ

«Το κουκλοθέατρο είναι μια μορφή θεατρικής τέχνης, της οποίας η διαφορά από το θέατρο συνιστάται στο γεγονός ότι το αντικείμενο-κούκλα που μιλάει και παίζει χρησιμοποιεί προσωρινά εκφραστικές πηγές δύναμης, φωνητικές- κινητικές, που δεν πηγάζουν απ' αυτό το ίδιο.»¹ Πίσω απ' αυτό βρίσκεται ο κουκλοπαίκτης που δρα, εκφράζεται και μεταφέρει πάνω του τη δραματουργική του τέχνη. Η κούκλα-αντικείμενο, δηλαδή, ζωντανεύει και εκφράζεται σύμφωνα με τη θέληση και τις δυνατότητές του.²

Το κουκλοθέατρο παρέχει τη δυνατότητα στον κουκλοπαίκτη να παρουσιάζει και να ζωντανεύει πρόσωπα και καταστάσεις που δεν υπάρχουν στα άλλα είδη θεάματος. Τα πρόσωπα μπορούν να κατασκευαστούν στα μέτρα που επιθυμεί κανείς και τις περισσότερες φορές με μορφές απίθανες και πολύ εκφραστικές.³

Ο θεατής παρακολουθώντας το ζωντανέμα της κούκλας, δηλαδή τη μετατροπή της από άψυχο και ακίνητο αντικείμενο σε ζωντανό, αισθάνεται ότι πρόκειται για θαύμα και αυτό είναι που κάνει το κουκλοθέατρο να ξεχωρίζει. Το ίδιο νιώθουν όλοι οι θεατές, άσχετα αν είναι ενήλικες ή παιδιά.⁴

Σύμφωνα με μαρτυρίες, το κουκλοθέατρο αρχικά ήταν τέχνη για μεγάλους και οι παραστάσεις που δίνονταν είχαν, κυρίως, θρησκευτικό χαρακτήρα. Σήμερα το κουκλοθέατρο απευθύνεται κυρίως στα παιδιά με σκοπό την ψυχαγωγία τους με την ευρύτερη έννοια της λέξης και όχι μόνο την απλή διασκέδαση.⁵

¹ Κοντογιάννη, Α., *Κουκλοθέατρο μια μονογραφία της Άλκηστis*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997

² Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., *Η μικρή μας αυλαία*, Εκδόσεις Σμυρنيωτάκη, σελ.15

³ Μαγουλιώτης, Α., *Ιστορία Κουκλοθέατρου*, Εκδόσεις Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Βόλος 2000, σελ.9

⁴ Μαγουλιώτης, Α., *Κουκλοθέατρο I-πως στήνεται ένα έργο*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1999, σελ.13

⁵ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., *ό.π.*, σελ.15

1.2. ΣΚΟΠΟΣ

Το κουκλοθέατρο αποτελεί, σήμερα, ένα εκφραστικό μέσο με πολλές και ποικίλες μορφές που έχει ως κύριο στόχο του την ανάπτυξη της εκφραστικής ικανότητας του παιδιού και την ψυχαγωγία του. Προσφέρει στο παιδί τη δυνατότητα να αναπτύξει τις ιχνογραφικές και χειροτεχνικές ικανότητές του, να καλλιεργήσει τη φαντασία του και να αναπτύξει την κοινωνικότητά του.⁶

«Το κουκλοθέατρο είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας που δίνει στα παιδιά ευθυμία, ψυχική ζωηρότητα και γέλιο. Είναι άριστο μέσο της ψυχοφυσικής ανάπτυξης του παιδιού και δίνει σ' αυτό όρεξη για ενέργεια.»⁷ Ταυτόχρονα μεταδίδει χαρά, οξύνει τη φαντασία του παιδιού, καλλιεργεί το συναισθηματικό του κόσμο, το χαρακτήρα του και επηρεάζει θετικά την ψυχική του υγεία.⁸

1.3. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟΥ

Δεν ξέρουμε που ακριβώς γεννήθηκε η κούκλα. «Πιστεύουμε πως έχει την αρχή της σε μια σκιά που χόρευε στον τοίχο μιας σπηλιάς, σκιά, που η γεμάτη μυστήριο εμφάνισή της παρουσιαζόταν συχνά» λέει ο Marcel Temporal.⁹

Ο πρωτόγονος άνθρωπος μέσα στα σπήλαια χαράσσει, γράφει την ύπαρξή του και την επιβεβαιώνει. Είναι σε θέση να εξημερώσει και υποτάξει τις δυνάμεις της φύσης μέσα από τη δυνατότητα που έχει να αναπαριστά και να συμβολίζει το καθετί. Λατρεύει διάφορα αντικείμενα ως θεότητες. Γι' αυτόν θεότητα μπορεί να είναι μια πέτρα, ένα κομμάτι ξύλο, ένα δέντρο. Στην εξελικτική διαδικασία και παρακινούμενος από την επιθυμία για αναπαράσταση και συμβολισμό, ο άνθρωπος οδηγήθηκε στη δημιουργία υποτυπωδών ομοιωμάτων της ανθρώπινης φιγούρας που λάτρευε ως θεούς.¹⁰

Η πρώτη «θεατρική» πράξη του ανθρώπου, κατά τους Έλληνες, ήταν το πλάσιμο ενός ομοιώματος του, στα προϊστορικά χρόνια του λεγόμενου «ανδρείκελου» που

⁶ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., *Νηπιαγωγική (Τόμος 3)*, Εκδόσεις Αδελφοί Βλάσση, Αθήνα 1977, σελ 91

⁷ Γιαννοπούλου, Γ.Α., *Το παιδαγωγικό κουκλοθέατρο*, Εκδόσεις Δημητράκος Α.Ε., Αθήνα 1933, σελ.16

⁸ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., *ό.π.*, σελ.91

⁹ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., *ό.π.*, σελ.91

¹⁰ Κοντογιάννη, Αλκ., *Κουκλοθέατρο σκιών*, Εκδόσεις Άλκηστις, Αθήνα 1992, σελ.37

προέρχεται από τις λέξεις «ανήρ» (άνδρας, άνθρωπος) και το επίθετο «είκελος» που σημαίνει «όμοιος», «σαν» (ήμι, είκα, εικώς, εικών).¹¹ «Το ανδρείκελο αυτό το εκκίνησε μιμούμενος ανθρώπινη κίνηση και φωνή δημιουργώντας έτσι την αρχική, άπλαστη ακόμα μορφή ενός θεατρικού είδους. Ήταν η πρωτόγονη μορφή του κουκλοθέατρου.»¹²

Από το πρώτο αυτό είδος θεατρικού πλάσματος, το ανδρείκελο, γεννιούνται οι διάφορες μορφές ομοιωμάτων, κούκλων και λοιπών αθυρμάτων, οι ρίζες των οποίων βρίσκονται βαθιά στους αρχαίους πολιτισμούς και πρώτα ως θρησκευτικά σύμβολα και είδωλα λατρείας στην Κίνα, στην Ιαπωνία, στην Ιάβα, στη Μεσοποταμία, στην Αίγυπτο, στην Ελλάδα και στη Ρώμη.¹³ «Το κοινό της Ρώμης ήταν ένα κοινό εξαθλιωμένο από τους πολέμους, από την πείνα και από τις αδικίες. Ένα κοινό στο οποίο έριχναν άρτο και θεάματα, λιγότερο άρτο και περισσότερα θεάματα, και μάλιστα θεάματα τέτοια που σου κόβουν την ψυχή έτσι ώστε να μη ζητήσεις και διάφορα άλλα πράγματα... Το κουκλοθέατρο λοιπόν ήταν αναγκασμένο να εξυπηρετεί και ν' ανταποκρίνεται στις ανάγκες ενός τέτοιου κοινού. Ήταν αθυρόστομο με κακοφτιαγμένους τύπους και ο σκοπός του ήταν λιγότερο η σάτιρα και περισσότερο η φάρσα.»¹⁴

Τα λεγόμενα «νευρόσπαστα αγάλματα» και οι «νευρόσπαστα» που κινούσαν τα νήματα των αθυρμάτων, αναγνωρισμένοι και από τον Αριστοτέλη στην αρχαία Ελλάδα συναντιόνται στις γιορτές του Διόνυσου ενώ στη Ρώμη παίρνουν συγκεκριμένη μορφή του Μάνιξ με τη διπλή καμπούρα και τη γαμψή μύτη, κάτι του οποίου, αιώνες μετά, θα συναντήσουμε ίχνος στη συνέχεια του Καραγκιόζη της Ανατολής.¹⁵

Κατά τον Μεσαίωνα στις αναπαραστάσεις των Παθών, χρησιμοποιούνταν κούκλες (ανδρείκελα) όπως επίσης κούκλες χρησιμοποιούνταν και στις περίφημες θρησκευτικές γιορτές του Σαιν-Ζερμαίν και Σαιν Λωράν.¹⁶ Από την κούκλα που υποδύονταν το ρόλο της Παναγίας, της Μικρής Μαρίας, προήλθε το όνομα Μαριονέτα. Σήμερα όμως λέγοντας Μαριονέτες εννοούμε τις κούκλες που κινούνται με σύρματα.¹⁷

¹¹ Γιάνναρης, Γ., *Θεατρική αγωγή και παιχνίδι*, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1995, σελ.37

¹² Περάκη, Ε., *Κουκλοθέατρο, τέχνη και τεχνική*, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1988, σελ.7

¹³ Γιάνναρης, Γ., *ό.π.*, σελ.35

¹⁴ *Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας.*, *Το παιδικό θέαμα Α' Πανελλήνιο συνέδριο 1988*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1989, σελ.56

¹⁵ Γιάνναρης, Γ., *ό.π.*, σελ.35

¹⁶ Περάκη, Ε., *ό.π.*, σελ.10

¹⁷ Παϊδούση, Ε., *Το κουκλοθέατρο και η ψυχαγωγία του παιδιού*, Εκδόσεις Ατλαντίς, Αθήνα, σελ.86

Στη Ρωσία κατά το Μεσαίωνα υπήρχαν περιοδεύοντες κουκλοθίασοι, οι «Sko-poraks». Στην Περσία, αιώνες πριν, οι κούκλες ήταν πολύ διαδεδομένες και οι αρχηγοί έπαιρναν μαζί τους τις αγαπημένες τους κούκλες όταν έφευγαν.¹⁸

Με τον καιρό οι κούκλες διαδόθηκαν σ' όλες τις χώρες. Έτσι κάθε χώρα αποκτάει τον μικροσκοπικό της ήρωα. Στην Ιταλία ο Gianduja, στη Γερμανία ο Kasperl, στη Ρωσία ο Petrouschka, στην Αγγλία ο Manster Punsch, στην Τουρκία ο Καραγκιόζης, στην Ολλανδία ο Peakerherring, στη Γαλλία ο Polichinelle, που κρατάει μια θέση ξεχωριστή στην ιστορία της γαλλικής μαριονέτας, ο Lafleur και ο Guignol, δημιουργία λυωνέζικη που κέρδισε σιγά-σιγά το Παρίσι και έδωσε το όνομά του σε όλα τα γαλλικά κουκλοθέατρα.¹⁹

Στην Ιαπωνία το κουκλοθέατρο δεν είχε ιδιαίτερη απήχηση κι αυτό οφείλεται στο ότι το πολέμησε πάρα πολύ η εκκλησία. Αργότερα, ο θεατρικός συγγραφέας και ποιητής Φ. Γκαρθία Λόρκα έγραψε θέατρο για μαριονέτες και έπαιξε κι ο ίδιος.²⁰

Στην Ελλάδα το κουκλοθέατρο εμφανίζεται αρκετά αργά, γύρω στο 1880, ερχόμενο από την Ιταλία. Αξιόλογη είναι η παρουσία ενός κουκλοπαίκτη, του Μαριδάκη, που δημιούργησε δύο χαρακτηριστικούς ελληνικούς τύπους, τον «Φασουλή» και τον «Περικλέτο» που αποτελούν τους αντιπροσωπευτικούς ήρωες του είδους.²¹ Πριν τον τελευταίο πόλεμο, ιδρύθηκε κουκλοθέατρο για παιδιά με το όνομα του «Τοσοδούλη» από τη «Νέα Δραματική Σχολή» του Σωκράτη Καραντίνου, που δεν μπόρεσε όμως να ευδοκιμήσει παρ' όλες τις προσπάθειες. Την προσπάθεια του «Τοσοδούλη» ακολούθησαν οι φροντίδες άλλων, όπως της δημοσιογράφου Λιλίκας Νάκου στο Ζάππειο.²²

Εκείνος όμως που θεωρείται ιδρυτής του παιδικού κουκλοθέατρου στην Ελλάδα είναι ο Γεώργιος Ρώτας με τους δύο γνωστούς τύπους του, το Φασουλή και το Ρεβύθη. Στον Γ. Ρώτα οφείλει το ελληνικό κουκλοθέατρο και τον όρο «κουκλοθέατρο» που διατηρείται μέχρι σήμερα. Ο Ρώτας έπαιξε εκτός από το ραδιόφωνο στην «Ωρα του παιδιού», στα σχολεία, σε κεντρικές και απομακρυσμένες συνοικίες, σε κατασκηνώσεις, στην εργατική εστία, στο Ζάππειο.²³

Στα χρόνια της Κατοχής το κουκλοθέατρο, τόσο στις πόλεις όσο στην επαρχία έπαιξε έναν πάρα πολύ ζωντανό, εθνικό και ψυχοπαιδαγωγικό ρόλο που κανείς δεν

¹⁸ ό.π., σελ.86

¹⁹ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.93

²⁰ Δαράκη, Π., *Κουκλοθέατρο*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1986, σελ.37

²¹ Γραμματάς, Θ., *Fantasyland, Θέατρο για παιδικό και νεανικό κοινό*, Εκδόσεις Δάρδανος, Αθήνα 1996, σελ.67

²² Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.93

²³ ό.π., σελ.93

περίμενε.²⁴ Ο Νίκος Ακίλογλου σε εισήγησή του στο Α΄ Πανελλήνιο συνέδριο για το παιδικό θέαμα αναφέρει «Με αγώνες κατάφεραν μια ομάδα νέοι από παλιούς προσκόπους κυρίως, να οργανώσουν παιδικούς σταθμούς σε διάφορες συνοικίες και τα παιδιά βρήκαν μια στοργή που σ' εκείνη την εποχή ήταν σαν όνειρο... Έπρεπε να ξαναφτιάξω ολόκληρο θίασο από φασουλήδες. Και η πρώτη ύλη για τα κεφάλια των φασουλήδων-κούκλων είναι το αλεύρι. Την εποχή εκείνη τρώγαμε χυλό. Λοιπόν με το χυλό βάλαμε τα θεμέλια, ελλείπει αλευρόκολλας... Οι πρωταγωνιστές μας Γαρίδας-Χάνος-Μπαρμπα-Γιώργης που με τα κουτοπόνηρα αστεία τους ξετρέλαναν τα παιδιά. Αρχίσαμε κούκλες και παιδιά και γενήκαμε φίλοι.»²⁵

Από την εποχή της κατοχής εμφανίστηκε και λειτουργεί μέχρι σήμερα το κουκλοθέατρο της κ. Θεοχάρη-Περάκη με τον τίτλο κουκλοθέατρο του «Μπαρμπα Μυτούση». Το κουκλοθέατρο αυτό ξεκίνησε από μια γυμναστική τάξη της σχολής Αηδονοπούλου με τον «Κοκκινοτρίχη και την παρέα του» και το θίασο της «Κυρα Καλής με τα εγγονάκια της» με την εμπνευσμένη καθοδήγηση της Ειρήνης Παϊδούση.²⁶

Στην επίσημη παιδεία, το κουκλοθέατρο υιοθετήθηκε αρχικά από την Αρσάκειο Παιδαγωγική Ακαδημία και από την Σχολή Νηπιαγωγών Καλλιθέας. Ο «Πιπίνος» το κουκλοθέατρο της Σχολής Νηπιαγωγών Καλλιθέας, ενέπνευσε και εμπνέει καθημερινά την αγάπη και το σεβασμό για το ξεχωριστό αυτό είδος της παιδικής ψυχαγωγίας.²⁷

Από τότε και μέχρι σήμερα έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες και παρατηρείται έντονη δράση του κουκλοθέατρου με την ίδρυση πολλών κουκλοθεατρικών ομάδων και την οργάνωση σεμιναρίων και festival στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες.

1.4. ΠΟΙΟΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΑΙΚΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟΥ

Η κουκλοθεατρική έκφραση είναι βέβαιο, ότι παρουσιάζει ορισμένες δυσκολίες τόσο για τα παιδιά, όσο και για τον κουκλοπαίκτη. Ποιος όμως είναι ο κατάλληλος άνθρωπος για να παίξει κουκλοθέατρο για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας;

Στην ερώτηση αυτή μπορούν να δοθούν τρεις διαφορετικές απαντήσεις: α) κάποιιοι ίσως να υποστηρίξουν ότι το κουκλοθέατρο πρέπει να παίζεται από τους «ειδι-

²⁴ Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ.37

²⁵ Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας, ό.π., σελ.110-111

²⁶ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.94

²⁷ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.94

κούς» ενήλικους που ξέρουν καλά όλα τα μυστικά του κουκλοθέατρου, ξέρουν πώς να διαλέξουν ένα έργο, ξέρουν να ζωντανέψουν τις κούκλες, ξέρουν να φτιάχνουν σκηνικά κτλ., β) άλλοι ίσως να απαντήσουν πως το κουκλοθέατρο πρέπει να παίζεται από τους νηπιαγωγούς, οι οποίοι μπορεί να μην είναι ειδικευμένοι αλλά επιδιώκουν την υποβοήθηση του νηπίου για αυτοέκφραση και ανάπτυξη, γ) υπάρχει τέλος και μια τρίτη κατηγορία προσώπων που παίζουν κουκλοθέατρο: τα παιδιά. Σ' αυτή τη μορφή, τα ίδια τα παιδιά μιλούν για να μιλήσουν, παίζουν για να παίξουν και κυρίως εκφράζονται για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.²⁸

«Και από τους τρεις φορείς, τους ειδικούς κουκλοπαίκτες, τους εκπαιδευτικούς και τα παιδιά, οι πρώτοι είναι «ειδικοί» ψυχαγωγοί, οι δεύτεροι είναι οι παιδαγωγοί και μεσάζοντες, και οι τρίτοι, τα παιδιά, είναι ο κόσμος της δημιουργίας και του μέλλοντος. Ο ειδικός δεν ασκεί ψυχοπαιδαγωγική επίδραση για ηθικοπλαστικούς σκοπούς, εάν δεν ενδιαφερθεί να επιτύχει την ενεργό και ολόψυχη συμμετοχή των παιδιών στην παράσταση, πράγμα το οποίο επιδιώκει και πετυχαίνει σε μεγάλο βαθμό ο νηπιαγωγός.»²⁹ Ο νηπιαγωγός πλεονεκτεί στον τομέα της ψυχοπαιδαγωγικής, καθώς σκοπός του δεν είναι μόνο η ψυχαγωγία αλλά και η αγωγή του παιδιού.

Ο νηπιαγωγός βοηθάει τα νήπια για την επίτευξη του σκοπού αυτού, δίνοντάς τους ευκαιρίες να συμμετέχουν ενεργά τόσο στην προετοιμασία όσο και στην πορεία της όλης κουκλοθεατρικής παράστασης. Μ' αυτόν τον τρόπο το έργο του νηπιαγωγού δεν έχει πλέον μόνο ψυχαγωγικό χαρακτήρα, αλλά ταυτόχρονα και ψυχοπαιδαγωγικό-ηθικοπλαστικό.³⁰

Φτάνουμε, τέλος στο στάδιο εκείνο που κουκλοθέατρο παίζουν τα παιδιά και όχι ο νηπιαγωγός, ούτε και ο ειδικός στην τέχνη. Τα παιδιά παίζοντας κουκλοθέατρο, λόγω του εγωκεντρισμού τους, δεν επηρεάζονται πολύ από τους θεατές, γιατί παίζουν για τον εαυτό τους. Γι' αυτό το λόγο εκδηλώνονται ελεύθερα και εκφράζονται με αυθορμητισμό. Επιπλέον, αποκτούν θάρρος, δύναμη και αυτοπεποίθηση, ενώ όσα δεν τολμούσαν, τώρα αισθάνονται πως δεν υστερούν καθώς βοηθούν στη σωστή άρθρωσή τους, στην έκφραση των συναισθημάτων. Έτσι, βοηθιούνται στην ψυχοκινητική, ψυχοπνευματική και αισθητική τους ανάπτυξη.³¹

²⁸ Κόφφας, Κ.Α., *Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής*, Αθήνα, 1994, σελ. 303-304

²⁹ Γιάνναρης, Γ., *ό.π.*, σελ. 56

³⁰ Κόφφας, Κ.Α., *ό.π.*, σελ. 306

³¹ Γιάνναρης, Γ., *ό.π.*, σελ. 54

1.5. ΚΟΥΚΛΟΠΑΙΚΤΕΣ

«Υπάρχει τεράστια διαφορά ανάμεσα στο θέατρο με ηθοποιούς και στο κουκλοθέατρο, που οι ηθοποιοί είναι κούκλες, αντικείμενα άψυχα, ανθρωπάκια κατασκευασμένα από πανιά και χαρτιά, που δεν παίζουν τα μάτια τους, δεν ανοιγοκλείνουν το στόμα τους. Κι όμως αυτά τα ψευτοανθρωπάκια κινούνται πάνω στη σκηνή του κουκλοθέατρου, μιλούν, τραγουδούν, χαίρονται ή κλαίνε και κάνουν ότι θα έκανε κι ένας ηθοποιός που παίζει το ρόλο του σ' ένα έργο για θέατρο.»³²

Βασικό στέλεχος της κουκλοθεατρικής παράστασης είναι ένας άνθρωπος. Αυτός ο άνθρωπος, ο κουκλοπαίκτης είναι κρυμμένος ολόκληρος πίσω από ένα παραπέτασμα κι έχει περασμένη στο χέρι του μια κούκλα. Ιδιότητά του είναι να την υψώνει και να την εμφανίζει στη σκηνή, για να παίζει ένα ρόλο, σε κάποιο έργο.³³

Ένας μεγάλος κουκλοπαίκτης ο Μπόσμα σε μια συνέντευξή του είχε πει: «Μόλις σηκωθεί η αυλαία, δεν υπάρχει πια διευθυντής, συγγραφέας, ηθοποιός. Όλα αυτά έχουν αντικατασταθεί από έναν καινούριο κόσμο, καμωμένο όλο μεμιάς, που έχει την ιδιαίτερη ζωή του, τα πάθη του, τις αδυναμίες του. Ο κουκλοπαίκτης, εξαφανίζεται για να δώσει τη θέση του σε δύο πρόσωπα, από τα οποία το ένα είναι στο δεξί του χέρι και το άλλο στο αριστερό. Το κάθε χέρι του είναι ένα ξεχωριστό πλάσμα με ξεχωριστή φωνή και δικές του κινήσεις. Όταν το δεξί χέρι μιλάει, το αριστερό ακούει κι ετοιμάζεται να απαντήσει. Ο κουκλοπαίκτης, που αλλάζει τη φωνή του ανάλογα με το χέρι που παίζει, έχει γίνει ένα πλάσμα παθητικό, ένα εργαλείο. Δεν είναι με τη θέλησή του που κινεί τα χέρια ή το κεφάλι που είναι στη σκηνή. Αντίθετα, το πρόσωπο που είναι στη σκηνή αυτό είναι που τον αναγκάζει να του δανείσει τα λόγια για να ζωντανέψει. Κάθε χέρι είναι ένα πλάσμα που σκέφτεται. Αυτό το μικροσκοπικό πλάσμα, χωρίς παιδική ηλικία, χωρίς γεράματα, έχει μόνο την ηλικία που δείχνει κι όταν τελειώσει το ρόλο του επιστρέφει την ψυχή του στον κουκλοπαίκτη του και ξαναγίνεται ό,τι ήταν: άψυχη κούκλα, χωρίς φωνή, χωρίς κορμί.»³⁴

Ο ρόλος του κουκλοπαίκτη είναι αρκετά δύσκολος και απαιτητικός. Παίζει αλλάζοντας συνεχώς τη συναισθηματική του κατάσταση και διαμορφώνοντάς τη ανάλογα με εκείνη του ήρωα. Ταυτίζεται με τα πρόσωπα που παίζει, μιμείται και ζει αληθινά

³² Δαράκη, Π., ό.π., σελ.23

³³ ό.π., σελ.23

³⁴ Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας, ό.π., σελ.59

όλες τις συναισθηματικές διακυμάνσεις που απαιτεί ο ρόλος μέσα στο έργο. Στην όλη διαδικασία συμμετέχουν όλες οι ψυχικές και πνευματικές του δυνάμεις.³⁵

Κατά συνέπεια, ο άνθρωπος του κουκλοθέατρου πρέπει να είναι πολυτάλαντος, να έχει έρθει σε επαφή και να έχει αναπτύξει τις ικανότητές του στη γλυπτική, στη ζωγραφική, στο χορό, στη σκηνογραφία, στη σκηνοθεσία. Κυρίως όμως δεν πρέπει να σταματά να πειραματίζεται και να αυτοσχεδιάζει με διάφορα υλικά, φόρμες, τεχνικές, με σκοπό ένα καλύτερο αποτέλεσμα. Δηλαδή, πρέπει να εκμεταλλεύεται κάθε ευκαιρία που του δίνεται για να βελτιώσει μια κουκλοθεατρική παράσταση διατηρώντας τα θετικά στοιχεία και αποβάλλοντας τα αρνητικά.³⁶

Η Ειρήνη Παϊδούση στο βιβλίο της «Το κουκλοθέατρο και η ψυχαγωγία του παιδιού» παραθέτει πέντε βασικούς όρους που πρέπει να τηρούνται απ' όλους τους κουκλοπαίκτες.³⁷ Πρώτος όρος είναι η ομοιογένεια της σύνθεσης του κουκλοθέατρου. Κατά τη γνώμη της οι παίκτες ενός θιάσου δεν πρέπει να διαφέρουν πολύ σε ηλικία, ανάστημα, κατάρτιση, ανατροφή και γενικά ενδιαφέροντα έτσι ώστε να υπάρχει αμοιβαία κατανόηση και συνεννόηση για την πρόοδο του κοινού έργου.

Δεύτερος όρος είναι να συνειδητοποιήσουν οι κουκλοπαίκτες το καθήκον τους και να αποφασίσουν να θυσιάσουν και να κοπιήσουν για την εκπλήρωσή του. Η εκμάθηση του κειμένου, η άσκηση στη σωστή κίνηση, στην άρθρωση, στη διατήρηση του τόνου της φωνής και του ρυθμού του προσώπου που υποδύονται, απαιτούν αρκετό κόπο.

Ως τρίτο όρο θέτει τη συνεχή άσκηση και την προσπάθεια προκειμένου να γίνουν κάτοχοι της τεχνικής σε βαθμό που ελεύθεροι από τεχνικές δυσκολίες να υπερπηδούν τα εμπόδια και με ετοιμότητα να μετατρέπουν τις ανωμαλίες σε στοιχεία παραγωγικά για το θέαμα.

Ο επόμενος όρος της είναι την ώρα που παίζουν οι κουκλοπαίκτες να οιστρηλατηθούν και να οιστρηλατήσουν το ακροατήριο. Αν το ακροατήριο είναι παιδικό πρέπει να κατέλθουν προς την παιδικότητα. Η κούκλα είναι παιδιάστικο δημιούργημα και για να τη ζωντανέψει κανείς πρέπει να ξαναγίνει παιδί.

Τελευταίος της όρος είναι να χρησιμοποιηθεί κάθε μέσο με σκοπό την επαφή κοινού και παικτών, για να παρασύρεται το κοινό από το θίασο και ο θίασος από το κοι-

³⁵ Δαράκη, Π., ό.π.,σελ 24

³⁶ Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ.50

³⁷ Παϊδούση, Ε., ό.π. σελ

νό και ένα κύμα χαράς και κεφιού να ηλεκτρίζει ολόκληρη την αίθουσα, εμπνέοντας τους παίκτες και ενθουσιάζοντας τους θεατές.

Πέρα όμως απ' αυτούς τους όρους υπάρχουν κι άλλα στοιχεία που χαρακτηρίζουν έναν κουκλοπαίκτη. Η τέχνη του και το ταλέντο του, του δίνουν παράλληλα και τη δυνατότητα να επενεργεί σε βάθος στην ψυχική και πνευματική διάπλαση του παιδιού. Κι έτσι μπορεί να του μεταφέρει καταστάσεις και γεγονότα της καθημερινής ζωής, να του μεταδίδει ιδέες και αντιλήψεις που κυριαρχούν μέσα στην κοινωνική ζωή και καθορίζουν αποφασιστικά την ανθρώπινη συμπεριφορά, να γοητεύει και να συναρπάζει τους μικρούς θεατές του με τα ηρωικά κατορθώματα των προσώπων του έργου, που μπορεί να είναι μεγάλοι ευεργέτες της ανθρωπότητας, ερευνητές, εφευρέτες, ήρωες, ηθικές προσωπικότητες, αλλά και απλοί καθημερινοί άνθρωποι πολύ γνωστοί και οικείοι στο παιδί.³⁸

Απαιτείται από τον παίκτη να γνωρίζει σε βάθος το έργο, την πλοκή, τους χαρακτήρες, που δραματοποιούνται. Κατά κύριο λόγο όμως πρέπει να στηρίζεται στον αυθορμητισμό. Ο αυθορμητισμός είναι η μεγαλύτερη τεχνική του κουκλοθέατρου, η μόνη πλούσια και ζωντανή σκηνική τεχνική.³⁹

Για να κατορθώσει να πείσει το θεατή ότι η κούκλα είναι ο ηθοποιός που παίζει κάποιο ρόλο στο έργο, χρειάζεται να ταυτιστεί ο ίδιος απόλυτα με το πρόσωπο που παριστάνει και παίζει η κούκλα. Όλες οι συναισθηματικές δονήσεις που διακατέχουν τον παίκτη μεταβιβάζονται στην κούκλα, μέσα από το χέρι και τα δάκτυλά του, που τα έχει μέσα στο κεφάλι της και την κινεί. Γι' αυτό και οι κινήσεις του δεν πρέπει να είναι τυχαίες και νευρικές. Αντίθετα πρέπει να είναι καλά μελετημένες, αργές και σταθερές και πρέπει να εκφράζουν ανάλογα μια ψυχική κατάσταση ή μια ...σκέψη της κούκλας. Είναι οι κατάλληλες κινήσεις που πρέπει, κάθε φορά, να γίνουν για να κάνουν την κούκλα να μοιάζει σα να έχει μέσα της ζωή. Εξάλλου αυτός είναι ο πρωταρχικός στόχος. Να δίνει στο θεατή την εντύπωση ότι η κούκλα αληθινά λυπάται ή χαίρεται, ότι αληθινά οργίζεται, χορεύει ή τρέχει τρομαγμένη να κρυφτεί γιατί κάποιος την κυνηγά.⁴⁰

Για να επιτευχθούν όμως τα παραπάνω, χρειάζεται και η διάθεση, η ψυχολογική φόρτιση του κουκλοπαίκτη να είναι ανάλογη. Αυτή η ψυχολογική διάθεση του κάθε ανθρώπου εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, άλλους σχετικούς με το θίασο και άλ-

³⁸ Δαράκη, Π., ό.π ,σελ.25

³⁹ Γιάνναρης, Γ., ό.π ,σελ.51

⁴⁰ Δαράκη, Π., ό.π ,σελ.25-26

λους που προέρχονται από εξωτερικές πηγές. Η καλή διάθεση ενός κουκλοπαίκτη μπορεί να ανατραπεί θεαματικά από την άσχημη διάθεση και την άσχημη ψυχολογία ενός άλλου μέλους του θιάσου πριν από την παράσταση και μόνο από μια μικρή ανθρωπινή κουβέντα μεταξύ τους.⁴¹

1.6. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΜΙΑΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟΥ

1.6.1. Σκηνικά

«Σκηνικό» είναι η διακόσμηση του εσωτερικού χώρου, δηλαδή ό,τι φαίνεται στο βάθος της σκηνής του «Κουκλοθέατρου».⁴² Επειδή όμως το κύριο ενδιαφέρον του θεάματος είναι το παίξιμο της κούκλας, το σκηνικό δεν πρέπει να έχει πολλά χρώματα και απεικονίσεις, αλλά είναι πολύ απλό για να μη δημιουργείται οπτική σύγχυση που ελαττώνει την καλή προβολή της κούκλας.⁴³ Όσο απλούστερο είναι τόσο καλύτερα για να μην περισπά την προσοχή των θεατών και δεν τους αφήνει να παρακολουθήσουν τη δράση της κούκλας.⁴⁴

Τα σκηνικά πρέπει να είναι πολλά έτσι ώστε να αποδίδονται σωστά οι σκηνές και οι απαιτήσεις των παρουσιαζόμενων έργων. Τα σχέδια πρέπει να είναι λιτά, χωρίς πολλές λεπτομέρειες και σύμφωνα με το χαρακτήρα και το περιεχόμενο του έργου. Για την κατασκευή τους, βέβαια, απαιτείται δεξιοτεχνία. Υλικά κατάλληλα για να γίνουν τα σκηνικά, ιδίως τα κυλινδρικά, είναι το χαρτί του ρόλου, η μουσελίνα ενώ τα χαρτόνια είναι πιο καλά για τα τετράγωνα σκηνικά. Υλικά κατάλληλα για χρωματισμό είναι οι νερομπογιές. Θαυμάσια επίσης εντύπωση, εξαιτίας της στιλπνότητας και των λαμπερών χρωμάτων τους δίνουν και σκηνικά φτιαγμένα από χαρτοκομμένα σχέδια καμωμένα από papier glace, δηλαδή το γυαλιστερό χαρτί που χρησιμοποιούν τα μικρά παιδιά στο μάθημα της χαρτοκοπτικής.⁴⁵

«Τα σκηνικά επίσης που είναι ζωγραφισμένα πάνω σε ύφασμα είναι πολύ εξυπηρετικά, γιατί βοηθούν τον παίκτη να τα βάζει στη σειρά και να τα γυρίζει γρήγορα

⁴¹ *Νήμα περιοδικό για το κουκλοθέατρο.*, τεύχος 32, Ιαν. 2001, σελ.24

⁴² **Θεοχάρη-Περάκη, Ε.**, ό.π., σελ.87

⁴³ ό.π., σελ.87

⁴⁴ **Παϊδούση, Ε.**, ό.π., σελ.18

⁴⁵ ό.π., σελ.19

προς τα πίσω όταν θέλει ν' αλλάξει σκηνή. Κάτι τέτοιο βέβαια, απαιτεί το ζωγραφισμα να αρχίζει από ένα σημείο και κάτω, ώστε να μη φθείρεται με το γύρισμα το ζωγραφισμένο μέρος, αλλά και να επιτυγχάνεται εύκολα το γύρισμα.»⁴⁶

Για σκηνικό διάκοσμο μπορούν να προσθέτουν διάφορες παραστατικές φιγούρες στο εμπρός μέρος της σκηνής, διάφορα αντικείμενα που χρησιμεύουν στην παράσταση π.χ. καρέκλες, τραπέζια, κάδρα, θρανία, κτλ. Βασικός όρος για όλα αυτά τα εξαρτήματα είναι να συμβάλλουν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη διασπάται, αλλά να τονώνεται ο ρυθμός και η ένταση που θα προκύπτει από την πορεία του έργου. Τότε μόνο θα μπορέσει να υπάρξει στο όλο θέαμα η αρμονία όταν θα γεννιέται από το συντονισμό όγκων, χρωμάτων, σχημάτων, αντικειμένων, προσώπων, της κίνησης και της φωνής.⁴⁷

Τα σκηνικά μπορούν να κρεμαστούν από την οροφή του παραπήγατος με σύρματα ή με μικρούς κρίκους που θα εξαρτώνται από καρφιά τοποθετημένα μόνιμα εκεί. Μπορεί όσα σκηνικά χρειαστούν για την παράσταση να είναι από την αρχή εξαρτημένα, σε σχήμα κυλίνδρων ή και σε τετράγωνα, και θα κρεμιούνται από τα καρφιά έτσι ώστε να μπορούν ταχύτατα να εξαφανιστούν. Για τα φορητά κουκλοθέατρα προτιμούνται σκηνικά τυλιγμένα σε ρόλους.⁴⁸

1.6.2. Σκηνή (Παράπηγμα)

Το κουκλοθέατρο έχει το προσόν να μη δημιουργεί ζήτημα κατάλληλου χώρου. Το δωμάτιο π.χ. ενός σπιτιού, η τάξη ενός σχολείου μπορεί πολύ εύκολα να μετατραπεί σε πλατεία για τους θεατές και μια πόρτα του δωματίου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να στηθεί ένα πρόχειρο παράπηγμα, αρκεί πίσω της να υπάρχει αρκετός χώρος για να κινούνται ελεύθερα οι παίκτες. Για ένα μόνιμο και πιο συστηματοποιημένο παράπηγμα για το κουκλοθέατρο και πάλι πολύ λίγος χώρος θα χρειαστεί για την τοποθέτησή του.⁴⁹

Απαραίτητη προϋπόθεση για ένα σωστό παράπηγμα είναι να κρύβονται οι παίκτες και να φαίνονται οι κούκλες. Αυτό σημαίνει βέβαια ότι μπορούν οι παίκτες να κινούνται ελεύθερα και τα διάφορα σύνεργα, που είναι αναγκαία για την παράσταση, να

⁴⁶ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.60-61

⁴⁷ Παϊδούση Ε., ό.π., σελ.19-20

⁴⁸ ό.π., σελ.19

⁴⁹ ό.π., σελ.14

τοποθετούνται σε θέσεις, ώστε εύκολα οι παίκτες να τα προμηθεύονται χωρίς να χάνουν χρόνο και να δημιουργούνται κενά στην παράσταση.⁵⁰

Το πιο βασικό λουπόν στοιχείο είναι η κουρτίνα που κρύβει τον παίκτη. Το μάκρος της πρέπει να ανταποκρίνεται στο ύψος του παίκτη και το φάρδος αρκετό ώστε αυτός που παίζει να μπορεί να παίζει άνετα. Εξάλλου, η σκηνή δεν πρέπει να είναι πολύ μεγάλη, γιατί οι κούκλες «χάνονται» και ο παίκτης δεν μπορεί να κυριαρχήσει απόλυτα στην επιφάνεια που έχει στη διάθεσή του. Γι' αυτό το μήκος της σκηνης πρέπει να ανταποκρίνεται στο άνοιγμα περίπου των χεριών του παίκτη.⁵¹

Υπάρχουν πάρα πολλοί τρόποι κατασκευής παραπήγματος είτε πρόσκαιρου είτε σταθερού.⁵² Ένα πρόβλημα όμως που πρέπει ν' αντιμετωπιστεί είναι να βλέπουν όλοι καλά. Η γωνία απ' όπου παίζεται το έργο και το βάθος του χώρου μπροστά απ' το παράπηγμα, πρέπει να εξασφαλίζουν ένα ικανοποιητικό πεδίο ορατότητας. Οι θεατές που κάθονται πολύ μακριά, δεν αισθάνονται καμία επαφή με την κούκλα κι αυτοί πάλι που ανεβαίνουν στις καρέκλες για να βλέπουν καλύτερα, δε διακρίνουν παρά τα κεφάλια των παικτών.⁵³

Τέλος, χρήσιμο είναι ένα μικρό «ματάκι» προσιτό στον παίκτη, το οποίο τον βοηθά να παρακολουθεί τις αντιδράσεις των θεατών κι αν κρίνει απαραίτητο ρυθμίζει ανάλογα το παίξιμό του ή τροποποιεί το σενάριό του.⁵⁴

1.6.3. Σενάριο-Έργο

Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, το κουκλοθέατρο είναι μια θεατρική τέχνη που έχει τη δική της περιοχή, τις δυνατότητές της κι τα δικά της εκφραστικά μέσα. Τα έργα για το κουκλοθέατρο διαφέρουν απ' τα έργα των απλών θεατρικών παραστάσεων. Μια παράσταση κουκλοθέατρου στηρίζεται σε μια κύρια ιδέα, σε ένα κύριο πρόσωπο

⁵⁰ ό.π., σελ.14

⁵¹ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.110

⁵² Για τρόπους κατασκευής παραπήγματος βλ.: Delreux H., Μετ.Στρομπούλη Α., *Κούκλες και μαριονέτες*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1987, σελ.65-70
Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.14-18
Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.109-112
Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.82-86
Μαγουλιώτης, Α., *Κουκλοθέατρο Ι*, ό.π., σελ. 123-138

⁵³ Delreux H., ό.π., σελ.63-65

⁵⁴ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.59

με χαρακτήρα και πράξεις, και ακολουθούν σκηνές και επεισόδια διορθωμένα με έντονη συζήτηση, κίνηση και δράση.⁵⁵

Τα σενάρια είναι δυνατόν να προέρχονται είτε από τον κόσμο της λογοτεχνίας (παραμύθια, ιστορίες, διηγήματα, μύθοι, κ.α.) είτε από αυθόρμητη έκφραση και επινοητικότητα των δημιουργών. Στην πρώτη περίπτωση, σχεδόν πάντα, απαιτείται μια διασκευή, για να είναι δυνατή η σκηνοθεσία του σεναρίου. Βέβαια, οι διασκευές πρέπει να γίνονται με πολύ προσεκτικό τρόπο, ώστε να αποδίδεται όσο το δυνατόν πιστότερα και αυθεντικότερα το αρχικό κείμενο και η σύλληψη του συγγραφέα.⁵⁶

Το καλύτερο όμως είναι κάθε θίασος να δημιουργεί ο ίδιος τα έργα του ανάλογα με τις δυνάμεις και τα μέσα που διαθέτει και να διασκεύαζε ιστορίες και παραμύθια που θα μπορεί να παρουσιάσει με τις κούκλες του. Τα λαϊκά μας παραμύθια, οι ιστορίες της Βίβλου, η μυθολογία μας, τα ξένα παραμύθια αποτελούν ένα αρκετά γόνιμο αλλά ανεκμετάλλευτο έδαφος.⁵⁷ Οι μύθοι του Αισώπου προσφέρονται περισσότερο για διασκευές για κουκλοθεατρικά έργα. Το κείμενο είναι μεστό και αφήνει περιθώρια ν' αναπτυχθεί με λίγη φαντασία και πολύμορφη σκηνική δράση.⁵⁸

Σύμφωνα με τον Γ. Γιάνναρη το έργο δεν πρέπει να είναι ανειλικρινές, ψεύτικο και προσποιητό γιατί το παιδί θα το αρνηθεί και θα το απορρίψει αμέσως μένοντας αδιάφορο ή αντιδρώντας ποικιλοτρόπως ώστε να μη μετέχει. Γι' αυτό προτείνει την αναπαράσταση καθημερινών και οικείων γεγονότων. Επίσης υποστηρίζει πως η επανάληψη των ίδιων φιγούρων, των ίδιων διαλόγων, των ίδιων θεμάτων πολλές φορές συνεισφέρει στην καλλιέργεια της μνήμης, της πολλαπλότητας, της μάθησης.⁵⁹

Όσον αφορά τη χρονική διάρκεια μιας παράστασης ο διασκευαστής καθώς και ο συγγραφέας ας μην ξεχνούν ότι το κουκλοθεατρικό έργο πρέπει να κρατήσει το πολύ 35 λεπτά. Η διάρκεια της κάθε πράξης πρέπει να ποικίλει από 5-7 λεπτά. Δεν αξίζει να παραταθεί περισσότερο γιατί χαλαρώνεται η συνοχή και η συνεκτικότητα του θεάματος. Η μια σκηνή πρέπει να διαδέχεται την άλλη με λογική και συνέπεια ώστε το νήπιο να μπορεί να παρακολουθεί τη συνέχεια του έργου.⁶⁰

Ακόμη, πρέπει να ξεχωρίζουν εύκολα οι σκηνές και οι χαρακτήρες των ηρώων να είναι ξεκάθαροι και να διατηρούνται σε όλες τις πράξεις του έργου. Πρέπει να υπάρχει ένας εσωτερικός σύνδεσμος ανάμεσά τους με έναν κοινό σκοπό από την πρώτη

⁵⁵ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.119

⁵⁶ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.71

⁵⁷ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.46

⁵⁸ Περάκη, Ε., ό.π., σελ.101

⁵⁹ Γιαννάρης, Γ., ό.π., σελ.52

⁶⁰ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.48

πράξη μέχρι και το τέλος του έργου. Επιπλέον, ο λόγος πρέπει να είναι σύντομος σε όλη τη διάρκεια της παράστασης, οι φράσεις να περικοπούν, οι διάλογοι να είναι μικροί. Αλλά κυρίως πρέπει να υπάρχουν επεισόδια και κίνηση, ώστε η κούκλα να μη στέκεται ακίνητη.

Κάτι άλλο αρκετά σημαντικό, είναι πως από κάθε παράσταση κουκλοθέατρου πρέπει να δημιουργούνται στο παιδί ευχάριστα συναισθήματα που προκύπτουν από την ανάγλυφη παρουσίαση των καλών και ευγενικών πράξεων και την αποφυγή δυσάρεστων συναισθημάτων με τιμωρίες, κλπ. Μόνο όταν γίνει αντιληπτό πόση σημασία έχει το γέλιο και η χαρά στο παιδί μόνο τότε θα συνειδητοποιήσουμε όλοι την αξία του κουκλοθέατρου.⁶¹

«Ο παρακάτω δεκάλογος (αντιγραμμένος από κάποιο αμερικάνικο εγχειρίδιο κουκλοθέατρου) θεωρείται χρήσιμος για εκείνους που θα αναλάβουν τη συγγραφή ή τη διασκευή κουκλοθεατρικού έργου.

1. Να χωριστεί το παιχνίδι στις πιο ενδιαφέρουσες σκηνές.
2. Να λαμβάνεται υπόψη: ο σκοπός, η σημασία των χαρακτήρων, καθετί που προάγει ή αναχαιτίζει τη δράση.
3. Η σύνθεση των σκοπών και των πράξεων.
4. Η λογική ακολουθία ανάμεσά τους.
5. Η συντομία του λόγου.
6. Η δράση της κούκλας σχετικά με τον παίκτη.
7. Να απορρίπτεται καθετί ασήμαντο, είτε πρόσωπο, είτε πράξη, είτε λόγος.
8. Να υπογραμμίζονται τα σημαντικά σημεία.
9. Να απλουστεύεται το κάθε περίπλοκο.
10. Το πνεύμα της οικονομίας να διέπει γενικά τη διασκευή και το ανέβασμα κάθε κουκλοθεατρικού έργου.»⁶²

1.6.4. Φωτισμός

Είναι ανάγκη, κυρίως για παραστάσεις που δίνονται σε κλειστό χώρο, να εξασφαλιστεί ο φωτισμός. Με κατάλληλο φωτισμό η προβολή της κούκλας γίνεται εντονότε-

⁶¹ Κυριαζοπούλου-Βαληγάκη, Π., ό.π., σελ. 120

⁶² Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ. 49-50

ρη. Ο φωτισμός γενικότερα βοηθάει τη σκηνική παρουσίαση δημιουργώντας μια ζωντανή ατμόσφαιρα.⁶³

Μια κατάλληλα φωτισμένη σκηνή προσθέτει πολύ. Αναδεικνύει τα χρώματα, οι κούκλες φαντάζουν πιο ζωντανές και αυξάνεται η φαντασμαγορική και παραμυθένια εντύπωση. Τα φώτα όμως πρέπει να τοποθετούνται και στο κατώφλι του ανοίγματος και επάνω, στο κέντρο της οροφής του παραπήγματος. Γιατί, αν μείνουν μόνο τα κάτω φώτα, τότε θα ξεχωρίζουν και οι σκιές των κούκλων και θα μειώνεται η ποιοτική απόδοση του θεάματος.⁶⁴

Επίσης, τα φώτα που τοποθετούνται πίσω από τους παίκτες κινδυνεύουν να τους κάνουν να φαίνονται, όταν η κουρτίνα-κρύπτη είναι λεπτή.⁶⁵ Αλλά και ο δυνατός φωτισμός που κατευθύνεται κατάφατσα προς τη σκηνή πρέπει να αποφεύγεται γιατί μπορεί να φανούν σκιές στο φόντο.⁶⁶

Για το σύστημα φωτισμού ενός κλασικού σκηνικού η συνεργασία με ηλεκτρολόγο είναι απαραίτητη για να γίνει τεχνικά άρτιο.

1.6.5. Μουσική-Ήχοι-Θόρυβοι

Στο κουκλοθέατρο συνεισφέρουν ή μετέχουν κι άλλες τέχνες, όπως η γλυπτική, η χορομμική για την κίνηση, το θέατρο αυτούσιο, η μουσική. Ο ρυθμός και η μουσική είναι σημαντικά στοιχεία για το κουκλοθέατρο, όσον αφορά τη συναισθηματική φόρτιση του παιδιού, καθώς και την άμεση επαφή του με τους χαρακτήρες και το περιεχόμενο του έργου. Ο ρυθμός, όπως είναι γνωστό, είναι συνυφασμένος με την κίνηση, όπως και η κίνηση είναι συνυφασμένη με το παιδί.⁶⁷ Με απλή μουσική υπόκρουση, απαλή και διακριτική, αλλά ρυθμική, συντονίζεται ο μικρός βηματισμός, οπότε και ο κουκλοπαίκτης μπορεί να κάνει τους ανάλογους χειρισμούς για να δραστηριοποιηθεί η κούκλα σε χορευτικές και άλλες κινήσεις.⁶⁸

Πριν αρχίσει η παράσταση σωστό είναι ν' ακουστεί εισαγωγικά το μοτίβο της μουσικής που θα επαναληφθεί κατά την εξέλιξη της σκηνικής δράσης.⁶⁹ Τα παιδικά

⁶³ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.89

⁶⁴ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.18

⁶⁵ Delreux, H., ό.π., σελ.74-75

⁶⁶ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.89

⁶⁷ Μαγουλιώτης, Α., *Κουκλοθέατρο Ι*, σελ.203

⁶⁸ Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ.50

⁶⁹ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.78

τραγούδια πρέπει να είναι σωστά διαλεγμένα. Ένας μεγάλος μπορεί να τραγουδήσει στην αίθουσα μαζί με τα παιδιά πριν την έναρξη της παράστασης για να δημιουργηθεί η ζεστή, φιλική ατμόσφαιρα μεταξύ κούκλας και θεατή που είναι απαραίτητη για την πορεία του έργου.⁷⁰

Σήμερα είναι εύκολο να έχουμε μια ποικιλία μουσικών ήχων κατάλληλων για οποιαδήποτε κίνηση και σκηνική δράση. Κατά τη διάρκεια της παράστασης χρησιμοποιείται ηχογραφημένη μουσική αλλά και ήχοι από τη φύση όπως ο αέρας που φυσά, το νερό που κυλάει, η βρύση που τρέχει, τα πουλιά που κελαηδούν, τα οποία αποτελούν θαυμάσια βοηθητικά μέσα και συντελούν ώστε η παράσταση να γίνεται ζωντανή και πιο αληθινή.⁷¹

Επιπλέον, αρκετές παραστάσεις συνοδεύονται από διάφορα αντικείμενα που παράγουν ήχους και από κρουστά όργανα. Οι πέτρες, τα ξυλάκια, τα κουτάλια, τα σκεπάσματα από κατσαρόλες, τα χαρτιά, οι σφυρίχτρες, κ.α. είναι θαυμάσια μέσα. Τα κρουστά συνεισφέρουν το ίδιο καλά. Το ταμποурίνο για παράδειγμα προσφέρεται για την απόδοση ρυθμών που θα συνοδεύει την κίνηση των διαφόρων ηρώων.⁷² Παρόμοια είναι και η χρήση των υπόλοιπων μουσικών οργάνων.

Ακόμη και τα παιδιά μπορούν να συνοδέψουν με τη φωνή τους και το σώμα τους την παράσταση, αποδίδοντας τα ίδια τους ήχους που απαιτούνται. Έτσι, π.χ. μπορούν να σφυρίζουν, να ξεφυσούν, να μουρμουρίζουν, να μουγκρίζουν, να θαυμάζουν. Επιπλέον, μπορούν να χτυπούν τα χέρια τους ρυθμικά γρήγορα και αργά, σιγά και δυνατά, να χτυπούν τα δάχτυλα, να τρίβουν τις παλάμες, κτλ.⁷³

Η παράσταση πρέπει να τελειώνει με χαρούμενη μουσική και προπάντων, όταν στο τέλος παρουσιάζονται όλες οι κούκλες μαζί για να χορέψουν το χορό που ταιριάζει στο μύθο, είναι μια ευκαιρία να κρατούν το ρυθμό οι μικροί θεατές με παλαμάκια.⁷⁴

Γενικά, οι ηχητικές πηγές είναι πάρα πολλές αρκεί τα παιδιά να παροτρύνονται να τις ανακαλύπτουν και να τις χρησιμοποιούν σωστά και κυρίως συντονισμένα. Μ' αυτόν τον τρόπο τα παιδιά εκτός από το ότι συντελούν στη διεξαγωγή της παράστασης, αναγκάζονται να παρακολουθούν έχοντας στραμμένη όλη τους την προσοχή στην

⁷⁰ ό.π., σελ.80

⁷¹ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.69

⁷² ό.π., σελ.69

⁷³ ό.π., σελ.70

⁷⁴ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.78

υπόθεση του έργου κι έτσι να είναι σε ετοιμότητα να επέμβουν την κατάλληλη στιγμή.⁷⁵

«Δεν πρέπει όμως να γίνεται προσπάθεια για «αντιγραφή»-μίμηση της πραγματικότητας. Αντίθετα, το κουκλοθέατρο προσφέρει τη δυνατότητα σε κάθε παράσταση να ανακαλύπτουμε τα ευρήματα και τεχνάσματα που πλουτίζουν το θέαμα με καθετί που υποβάλλει στο θεατή την έντονη αίσθηση του υπερπραγματικού.»⁷⁶

1.6.6. Οι κούκλες

Οι κούκλες είναι τα μικρόσωμα, ανάλαφρα και ευκολοκινούμενα κατασκευάσματα τα οποία μπορούν να διερμηνεύσουν τη γοητεία της παιδικής φαντασίας και να δώσουν μια υπόσταση στον παραμυθένιο κόσμο που μαγεύει τα παιδιά και τα ενθουσιάζει σε μεγάλο βαθμό. Γι' αυτό και πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην μοιάζουν και να μην συμπεριφέρονται σαν πραγματικά όντα, αλλά να διατηρούν τις ατέλειές τους.⁷⁷ Εκεί βρίσκεται η μαγεία και το μεγαλύτερο θέλγητρο. Εξάλλου αυτές οι ατέλειες συμπληρώνονται με τη φαντασία και την πίστη των παιδιών.

Σ' ένα κουκλοθεατρικό έργο, οι κούκλες πρέπει να είναι πολλές και ποικίλες, μικρές και μεγάλες, ανάλογες με τις απαιτήσεις του έργου. Τα χαρακτηριστικά πρέπει να είναι έντονα, ώστε να ξεχωρίζει τέλεια ο τύπος του ήρωα που ενσαρκώνουν. Αλλά και το ντύσιμο με τα κατάλληλα φορέματα και εξαρτήματα γοητεύει τη φαντασία των νηπίων, γεγονός που συντελεί στην καλύτερη απόδοση του ήρωα.⁷⁸

Τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν μια κούκλα είναι το κεφάλι και τα χέρια. Το σώμα και τα πόδια τα αναπληρώνει ένα μανίκι, το πουκάμισο, καλά στερεωμένο στο λαιμό, όπου περνιέται το χέρι εκείνου που παίζει. Στο κεφάλι είναι που πρέπει να δοθεί προσοχή, ώστε κατά την κατασκευή του να υπογραμμιστεί ο χαρακτήρας της κούκλας και κατά την κίνησή του το νόημα αυτών που λέει.⁷⁹

Τα είδη των κούκλων είναι πολλά και διάφορα, τα οποία καθορίζονται βασικά τόσο από τον τρόπο, με τον οποίο κινεί και ζωντανεύει ο κουκλοπαίκτης τις κούκλες, όσο και από τη θέση που παίρνει σε σχέση με την κούκλα που χειρίζεται. «Έτσι, υ-

⁷⁵ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.70

⁷⁶ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.80

⁷⁷ Παϊδούση, Ειρ., ό.π., σελ. 21

⁷⁸ Κόφφας, Κ.Α., *Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής*, ό.π., σελ. 322

⁷⁹ Παϊδούση, Ειρ., ό.π., σελ. 22

πάρχουν: 1) οι μαριονέτες που κινούνται με νήματα, 2) οι γαντόκουκλες που κινούνται με το χέρι (καρπό και δάχτυλα). Πολλές φορές όμως έχουν τη δυνατότητα να κινούν τα μέλη τους με τη βοήθεια μιας βέργας, 3) οι επίπεδες φιγούρες με ή χωρίς κινούμενα μέλη. Κι εδώ τα κινούμενα μέλη ζωντανεύουν με τη βοήθεια λεπτών βεργών, 4) οι αυτοσχέδιες κούκλες (με οποιαδήποτε υλικά) που κινούνται με μια από τις παραπάνω τεχνικές, 5) οι κούκλες-αντικείμενα, 6) οι δακτυλόκουκλες που μπαίνουν στα δάχτυλα του χεριού και δημιουργούν μικρούς ομίλους (παιδιών, ζώων κτλ.)»⁸⁰

1.7. ΤΟ ΖΩΝΤΑΝΕΜΑ ΤΗΣ ΚΟΥΚΛΑΣ

Το ζωντανέμα της κούκλας είναι το πιο σημαντικό και παράλληλα το πιο δύσκολο ζήτημα στην όλη υπόθεση του κουκλοθέατρου και απαιτεί από τον παίκτη ταλέντο και συστηματική προσπάθεια, ώστε να βελτιώσει την απόδοσή του, αν υστερεί. Ακόμη, απαιτεί την ανάλογη ψυχική κατάσταση την οποία θα μεταδώσει στις κούκλες την ώρα της παράστασης. Η κούκλα θέλει από τον παίκτη να αρνηθεί τον εαυτό του, να δώσει την ψυχή του, να αλλάξει προσωπικότητα, να γίνει κουκλίστικος ήρωας, ανάλογα με τον τύπο που πρέπει να ενσαρκώσει.⁸¹

Τα μέσα που είναι απαραίτητα για να ζωντανέψει η κούκλα, είναι δυο, η κίνηση και η φωνή.

α) Κίνηση. «Αυτή είναι και ο συνδετικός κρίκος. Η κίνηση είναι που δίνει στην κούκλα ανάσα, παλμό, ρυθμό. Η κίνηση είναι που βοηθά την κούκλα, την περνάει από το επίπεδο του φθαρτού και του πεθασμένου στο επίπεδο του άφθαρτου και του ζωντανού. Αυτή όμως η ζωντανία που έχει η κούκλα είναι τελείως διαφορετική από την αντίστοιχη ανθρώπινη. Και αυτό συμβαίνει γιατί μια κούκλα κινείται στο επίπεδο του φανταστικού, στο επίπεδο του υπέρ-πραγματικού, στο χώρο του ονείρου.»⁸²

Η στιγμή που πρωτοεμφανίζεται μια κούκλα στη σκηνή είναι αποφασιστική. Πρέπει να επιβάλλεται αμέσως μόλις τη βλέπει κανείς. Μόνο έτσι καθλώνει την προσοχή του θεατή ο οποίος περιμένει τη συνέχεια μιας σκηνικής δράσης. Από τη στιγμή αυτή και μετά κάθε κίνηση της κούκλας πρέπει να ρυθμίζεται προσεκτικά.⁸³

⁸⁰ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ. 63-64

⁸¹ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ. 65

⁸² Αναστασόπουλος, Χ., *Κουκλοθεατρικά και όχι μόνο*, ό.π., σελ. 7

⁸³ Θεοχάρη-Περάκη Ε., ό.π., σελ. 65

«Η κούκλα κινείται με τρία δάκτυλα. Ο δείκτης μπαίνει μέσα στο κεφάλι. Το μεγάλο δάχτυλο στο ένα χέρι και ο μεσαίος στο άλλο. Ο παίκτης πρέπει να κρατάει το χέρι του ίσια πλάι στο αυτί του. Ο βραχίονας πρέπει να είναι εντελώς κάθετος. Μόνο η παλάμη γυρίζει και λυγίζει, για να δώσει στην κούκλα μια ισορροπημένη ευλυγισία. Η κούκλα δεν πρέπει να γέρνει. Τότε σχηματίζεται η εντύπωση πως η κούκλα πέφτει και ο θεατής καταλαβαίνει πως κάτι την κρατάει και χάνεται η εντύπωση πως η κούκλα κινείται μόνη της. Η κούκλα πρέπει να ξέρει να κρατηθεί όρθια, να μπει, να βγει, να περπατήσει κλπ, δίνοντας την εντύπωση πως κάνει αυτές τις κινήσεις με τα δικά της πόδια.»⁸⁴

Υπάρχουν ορισμένες βασικές κινήσεις μιας κούκλας που ο κουκλοπαίκτης πρέπει να γνωρίζει.⁸⁵ Πέρα όμως απ' αυτές, πλείστες άλλες κινήσεις θα χρειαστούν ανάλογα με το έργο που παίζεται και τον ήρωα που υποδύεται κάθε φορά ο παίκτης τις οποίες θα τις εκτελέσει με τον προσωπικό του τρόπο, προσθέτοντας δικά του στοιχεία.. Δεν είναι ανάγκη να διδαχθεί πολλές κινήσεις. Λίγες και βασικές, αλλά να τις κατέχει σε βαθμό που να τις εκτελεί χωρίς σκέψη. Κι αυτό θα γίνει μόνο με την επίμονη άσκηση.⁸⁶

Για να ζωντανέψει πραγματικά η κούκλα πρέπει ο κουκλοπαίκτης να γνωρίζει το έργο, την πλοκή του, αλλά και τον χαρακτήρα των προσώπων που θα προσπαθήσει να ενσαρκώσει. Αλλά αυτό βέβαια προϋποθέτει επαναλήψεις-άλλοτε λιγότερες και άλλοτε περισσότερες-αλλά πάντα ζωντανές και ανανεωμένες, που θα αναπτύξουν και θα τελειοποιήσουν την αυθόρμητη έκφραση και θα μεταδώσουν τη συγκίνηση στο θεατή.⁸⁷

«Κάθε επανάληψη, κάθε παράσταση πλουτίζει το παιχνίδι, το μετατρέπει σύμφωνα με την ευαισθησία της στιγμής, σύμφωνα με την ατμόσφαιρα της αίθουσας, με τις αντιδράσεις των άλλων παικτών και θεατών. Σχετικά με το θέμα των κινήσεων της κούκλας θα πρέπει να καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως ο παίκτης μαθαίνει τις κινήσεις αυτές, ανακαλύπτοντας το χώρο του σκηνικού και μαθαίνοντας τον τρόπο με τον οποίο μπορούν οι κούκλες να αναπνέουν, να περπατούν, να σταματούν, να μετακινούνται, να γελούν, κλπ. Είναι ευνόητο όμως πως δεν πρέπει να χρησιμοποιεί τον ίδιο τρόπο βαδίσματος, αναπνοής ή ομιλίας για όλα τα πρόσωπα.»⁸⁸

⁸⁴ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου Ε., ό π., σελ.67

⁸⁵ Βασικές κινήσεις βλ.: Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.118-119

⁸⁶ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.37

⁸⁷ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ.115

⁸⁸ ό.π., σελ.115

Ο ρόλος αυτός του κουκλοπαίκτη είναι πολύ δύσκολος καθώς ψάχνει να βρει τρόπο να ζωντανέψει την κούκλα του αλλά αυτό γίνεται στα τυφλά. Γιατί δεν βλέπει την κούκλα του από κάτω και δεν γνωρίζει πως μια κίνηση μπορεί να φτάσει μέχρι το κοινό. Μπορεί, βέβαια, κάθε παίκτης να σταθεί μπροστά σ' έναν καθρέφτη και να παρατηρήσει το είδωλο της κούκλας του καθώς την κινεί. Έτσι, κατατοπίζεται, λιγάκι, γιατί η στάση του αυτή τη στιγμή διαφέρει από την στάση του την ώρα που κινεί την κούκλα του πάνω απ' το κεφάλι του μέσα στο σκηνικό.⁸⁹

Κάτι άλλο που πρέπει να λάβει υπόψη του ο κουκλοπαίκτης την ώρα που παίζει είναι ότι οι κούκλες πρέπει να είναι στραμμένες προς τους θεατές, όταν απευθύνονται σ' αυτούς και αντιμέτωπες, όταν συνομιλούν.⁹⁰ Πρέπει ακόμη να καταβληθεί μεγάλη προσοχή, ώστε όταν παίζει μια κούκλα, οι άλλες να μένουν ακίνητες, για να ξεχωρίζει ανάλογα η κούκλα που εκείνη τη στιγμή έχει το λόγο.⁹¹

Σε γενικές γραμμές, οι κινήσεις πρέπει να είναι απλές και να αποδίδουν στάσεις που ανταποκρίνονται στα πραττόμενα. Όχι βιασμένες και γρήγορες κινήσεις, ούτε απότομα τινάγματα, γιατί έτσι ο μικρός θεατής αδυνατεί να παρακολουθήσει την εξέλιξη της υπόθεσης.

β) Φωνή. Για να δοθεί η εντύπωση ότι η κούκλα είναι ζωντανή δεν αρκεί μόνο η κίνηση. Πρέπει ταυτόχρονα και να μιλά, να φωνάζει, να τραγουδά. Γι' αυτό παράλληλα με την άσκηση στην κίνηση, ο παίκτης πρέπει να ασκηθεί και στην ομιλία. Να δοθεί δηλαδή μεγάλη προσοχή, ώστε τα λόγια να συντονίζονται με την κίνηση της κούκλας, να ακούγονται άνετα και καθαρά και από τους τελευταίους ακροατές και πάντα να κατευθύνεται η φωνή του παίκτη προς την κούκλα που κινεί.⁹²

Ο τόνος της φωνής, η κάθε απόχρωση, πρέπει βασικά ν' ανταποκρίνεται σ' αυτό που παριστάνει η κούκλα: ένα γέροντα, μια γυναίκα, ένα πουλί, ένα ζώο, κλπ. Η δυσκολία βρίσκεται στην παραλλαγή του τόνου της φωνής, όταν υπάρχει διάλογος ανάμεσα σε δύο κούκλες και ακόμη όταν πρέπει να εκδηλωθεί χαρά, θυμός, λύπη.⁹³

Κι αυτός είναι ένας σημαντικός λόγος που επιβάλλει σε κάθε αρχάριο παίκτη να υποδύεται ένα και μόνο ρόλο για να μπορεί να αποδίδει, χωρίς να τη συγχύζει με άλλες, την ιδιαίτερη ομιλία καθώς και την κίνηση της κάθε κούκλας. Όταν σιγά-σιγά εξοικειωθεί με το χειρισμό της κούκλας, υπερνικήσει τις δυσκολίες και γίνει κύριος

⁸⁹ Delpeux, H., ό.π., σελ.80-81

⁹⁰ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.68

⁹¹ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.39

⁹² Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.71

⁹³ ό.π., σελ.69

της σκηνης τότε μπορεί να υποδυθεί δύο και τρεις ρόλους εκ περιτροπής, κινώντας ανάλογες κούκλες.⁹⁴

Ο λόγος πρέπει να είναι σύντομος. Τα περιττά λόγια πρέπει να αποφεύγονται και η άρθρωση να είναι καθαρή, έντονη και ν' ακούγεται καλά η τελευταία συλλαβή.

«Οι φράσεις πρέπει να είναι μικρές, κοφτές για να μπορεί ο χειριστής να αναπνέει με άνεση. Η φωνή του πρέπει να είναι σταθερή και η κάθε λέξη να ξεχωρίζει από την προηγούμενη. Ο παίκτης δεν πρέπει να στρέφει το κεφάλι του δεξιά-αριστερά αλλά να το κρατάει σταθερά ίσιο. Έτσι, καθώς η φωνή του κατευθύνεται προς το ίδιο σημείο, δε μειώνεται η έντασή της και οι φράσεις ακούγονται καθαρότατα.»⁹⁵

Για να γίνει με το σωστό τρόπο όμως η άρθρωση και να συμπληρωθεί ολοκληρωτικά το ζωντάνεμα της κούκλας με τη φωνή, πρέπει ο παίκτης να παίζει χωρίς να χρειάζεται να παρακολουθεί κείμενα. Να έχει μάθει το περιεχόμενο του έργου, ώστε να μη δεσμεύεται η προσοχή του από την παρακολούθηση των κειμένων, γιατί τότε αποσπάται και δεν κατορθώνει να αποδώσει το καθετί με την ακρίβεια και την αρτιότητα που χρειάζεται.⁹⁶

Τέλος, όταν μιλά μια κούκλα πρέπει ταυτόχρονα να κινείται ανάλογα. Οι άλλες όμως κούκλες επιβάλλεται να μένουν ακίνητες, για να μπορεί το ακροατήριο να ξεχωρίζει ποια κούκλα έχει το λόγο και ποιες ακούνε.⁹⁷

1.8. ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΟΥ

«Καμιά επιστημονική εργασία δεν έχει γίνει τα τελευταία χρόνια σχετικά με τις αντιδράσεις των νεαρών θεατών του κουκλοθέατρου. Μερικοί μελέτησαν το πρόβλημα αυτό αναφορικά με τις αντιδράσεις του κινηματογράφου αλλά ένα κινηματογραφικό έργο γυρίζεται μόνο μια φορά, ενώ στο κουκλοθέατρο είναι δυνατό σε κάθε παράσταση να αλλάζονται και μερικά στοιχεία του θεάματος και τότε φαίνονται ευκολότερα οι αντιδράσεις του κοινού.»⁹⁸

«Παρ' όλα αυτά είναι γνώριμες οι στιγμές που τα παιδιά παρακολουθούν κουκλοθέατρο. Το άνοιγμα της αυλαίας είναι αρκετό για να αλλάξει όψη η τάξη. Η κουκλο-

⁹⁴ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.40

⁹⁵ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ.71

⁹⁶ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.40

⁹⁷ ό.π., σελ.39

⁹⁸ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ. 125

θεατρική σκηνή συγκεντρώνει την προσοχή, μαγεύει τα βλέμματα, γίνεται το επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Ξαφνικά επικρατεί ησυχία. Ησυχία που πηγάζει από το αληθινό ενδιαφέρον, γιατί μόνο τότε δε χρειάζεται να επιβληθεί.

Το έργο αρχίζει να ξετυλίγεται μπροστά στα μάτια των παιδιών. Σε λίγο τα παιδιά ζωντανεύουν. Με αγωνία προσπαθούν να βοηθήσουν τον ήρωα να ξεφύγει από τους κινδύνους που παρουσιάζονται. Μοιράζονται τη χαρά, τη λύπη, την ένταση. Ανταποκρίνονται στο κάλεσμά του, του κάνουν τα χατίρια. Έκπληκτος, πίσω από τη σκηνή ο κουκλοπαίκτης αναγνωρίζει και τη φωνή των παιδιών που αρνούνται να πάρουν μέρος ή είναι παθητικοί θεατές σε άλλες δραστηριότητες. Αυτές οι ανεπανάληπτες στιγμές δηλώνουν την επιτυχία του έργου. Οι σκηνές, που η δράση και οι χαρακτήρες ενεργοποιούν τα παιδιά.

Αργότερα, η ανησυχία καταλαγιάζει. Τα παιδιά αυτοελέγχονται ή επιβάλλουν τη σιωπή στους άλλους, γιατί ενδιαφέρονται για την εξέλιξη της δράσης.»⁹⁹

Οι αντιδράσεις των παιδιών ποικίλουν κατά ηλικία και νοητική ικανότητα. Παράγοντες όπως η αίθουσα μέσα στην οποία δίνεται η παράσταση, το κοινό, η σύνθεσή του, ο αριθμός των παιδιών, η ηλικία τους και η θέση τους μέσα στην αίθουσα επηρεάζουν αρκετά. Οι κούκλες επίσης συμβάλλουν, με την κατασκευή και την κίνησή τους, καθώς και το κείμενο και τα σκηνικά.¹⁰⁰

Η αίθουσα όπου δίνεται η παράσταση, πρέπει να προορίζεται για παιδιά, με διαστάσεις, καθίσματα, φωτισμούς προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις τους. Το βασικότερο είναι όλα τα παιδιά να βλέπουν και να ακούνε ό,τι λέει και κάνει η κούκλα. Γιατί, όταν συμβαίνει το αντίθετο, δε μπορούν να δείξουν ενδιαφέρον για το έργο. Έτσι, το κοινό γίνεται όλο και περισσότερο νευρικό, δε δίνει σημασία στο έργο, ακόμη κι αν είναι πραγματικά ενδιαφέρον.¹⁰¹

«Όσον αφορά τον αριθμό του κοινού, θα πρέπει να αποφεύγονται οι πολύ μεγάλες συγκεντρώσεις παιδιών ιδιαίτερα όταν η αίθουσα είναι πολύ μικρή ή όταν τα παιδιά είναι πολύ μικρά. Βέβαια, προκειμένου για παιδιά κάτω των 7 ετών, δεν πρόκειται ποτέ να υπάρξει αυτό που λέμε «κοινό», δηλαδή μια ομάδα που θα έχει κοινές αντιδράσεις. Οι αντιδράσεις των μικρών παιδιών σε ένα θέαμα είναι πάντοτε ατομικές και ποικίλες και μερικές φορές εκδηλώνονται φωναχτά σε τύπο σχολίων για όσα συμβαίνουν πάνω στη σκηνή. Όταν τα παιδιά είναι μεγαλύτερα, τότε οι αντιδράσεις μένουν

⁹⁹ Ματθαίου, Σ-Οικούντα, Ε., Όταν οι κούκλες ζωντανεύουν, Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 1996, σελ.

17

¹⁰⁰ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ. 123-124

¹⁰¹ ό.π., σελ. 124

ατομικές, αν η ομάδα των θεατών είναι ολιγάριθμη και γίνονται όλο και περισσότερο ομαδικές όσο ο αριθμός των θεατών αυξάνει.»¹⁰²

Το μυστικό επιτυχίας μιας παράστασης για παιδιά είναι να βρούμε τον κατάλληλο τρόπο επικοινωνίας για μια άμεση ανταπόκριση των μικρών θεατών στα όσα βλέπουν και ακούν κατά την εξέλιξη της δράσης.¹⁰³ Έτσι, μια παράσταση για παιδιά μπορεί να ξεκινάει από υπαρκτά και γνωστά πρόσωπα και πράγματα και να δημιουργείται μια ολόκληρη ιστορία γύρω απ' αυτά. Για μεγαλύτερα παιδιά, το σημείο αφετηρίας μπορεί να είναι μια ιστορία ή ένα θέμα καθημερινής ζωής: η μετακόμιση, το αυτοκίνητο που έχει πάθει βλάβη κ.α. σε όλες όμως τις περιπτώσεις πρέπει να ξεκινάει από μια απλή κατάσταση χωρίς προσποιήσεις και θεατρεισμούς. Όσο πιο εύκολο είναι το θέμα της αρχής της παράστασης, τόσο ευκολότερα κερδίζεται η προσοχή των παιδιών.¹⁰⁴

Στη συνέχεια όμως, η επιτυχία ενός καλού θεάματος στηρίζεται στο ενδιαφέρον που δείχνουν τα παιδιά για το περιεχόμενο του έργου. Μπορεί η υπόθεση να είναι μια ιστορία ή διάφορα μικρά σκετς, αλλά το σύνολο πρέπει να ισορροπείται δηλαδή μετά από σκηνές ισχυρής έντασης πρέπει πάντα να ακολουθούν διαλείμματα γαλήνης και χαλάρωσης.

Στις περιπτώσεις που τα λόγια είναι γνώριμα, χαρακτηριστικές εκδηλώσεις, καθημερινές εκφράσεις πρέπει να τονίζονται ιδιαίτερα από τον κουκλοπαίκτη, με τέτοιο τρόπο ώστε να προκαλούν τις άμεσες αντιδράσεις των παιδιών. Έτσι, δημιουργούν τη θερμότητα, ζωντανή ατμόσφαιρα, την πιο κατάλληλη για να νιώσει το παιδί όλη τη χαρά που του δίνει η συμμετοχή του στη δράση που του προσφέρει το θέαμα.¹⁰⁵

Σε ορισμένες περιπτώσεις μια προειδοποίηση είναι χρήσιμη γιατί θα συμβάλλει στην προετοιμασία των παιδιών για αυτή τη συμμετοχή τους. Τότε τα παιδιά με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο το καθένα θα συμπαρασταθούν στην προσπάθειά του να νικήσει ο αγαπημένος τους ήρωας ή να χαθεί το κακό στοιχείο.¹⁰⁶ Γιατί, όταν τα παιδιά συνεισφέρουν με τις φωνές, τα ποδοχτυπήματα, τις υποδείξεις πώς να σωθεί από τον κίνδυνο ή να ξεγελάσει τον ανταγωνιστή, τότε χαίρονται διπλά για το ρόλο τους αυτό ως θεατές και ως ενεργοί παράγοντες σε μια παράσταση. Ωστόσο, ο συστηματικός διάλογος με το κοινό, μπορεί να προκαλέσει οχλαγωγία, αλλά θα ήταν κρίμα να

¹⁰² ό.π., σελ. 124

¹⁰³ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ. 70

¹⁰⁴ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ. 126

¹⁰⁵ Θεοχάρη-Περάκη, Ε., ό.π., σελ. 70

¹⁰⁶ ό.π., σελ. 70

μην απαντήσει ο κουκλοπαίκτης σε μια κατάλληλη, σωστή ερώτηση που κάνει το παιδί. Έτσι, το παιδί ευχαριστημένο από την απάντηση που του δίνει η κούκλα, θα μείνει σιωπηλό και όλα θα συνεχιστούν καλύτερα από πριν.¹⁰⁷

Πέρα απ' αυτά όμως, το κουκλοθέατρο κυρίως ψυχαγωγεί. Τελικός του σκοπός του δηλαδή, είναι το γέλιο, οπότε θα πρέπει να τονίζονται ή να επαναλαμβάνονται λόγια, σκηνές, κινήσεις που είναι αρεστά στα παιδιά, αλλά όχι όμως βαρετά και φορτικά.¹⁰⁸ Πολλές φορές το κωμικό στοιχείο του κουκλοθέατρου βρίσκεται στις κινήσεις που βασίζονται σε κάποιο ρυθμό και την επανάληψή τους. Στο σημείο αυτό θα παρουσιάσω ένα παράδειγμα που αναφέρει η κ.Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη στη Νηπιαγωγική:¹⁰⁹

«Σε κάποια παράσταση μια κούκλα προσπαθούσε ν' αρπάξει με το δίχτυ της μια πεταλούδα, αλλά η πεταλούδα της ξέφευγε κάθε φορά. Τα παιδιά γέλασαν την πρώτη φορά, αλλά όχι όλα, μερικά από αυτά χαμογέλασαν. Τη δεύτερη φορά όλα τα παιδιά γελούσαν, και όσο η κίνηση επαναλαμβανόταν, τόσο το γέλιο γινόταν δυνατότερο. Αυτή η κίνηση επαναλήφθηκε τρεις φορές. Σκεφτήκαμε να πάρουμε φωτογραφίες του κοινού σε κάθε επανάληψη από την ίδια γωνιά της αίθουσας και για να κάνουμε τα πειράματά μας, επαναλάβαμε την ίδια σκηνή πέντε φορές, μολονότι ξέραμε από πριν ότι αυτό δεν ήταν σωστό. Στην πρώτη φωτογραφία τα παιδιά χαμογελούσαν, στη δεύτερη γελούσαν, στην τρίτη τα γέλια είχαν φτάσει στο ζενίθ, στην τέταρτη φωτογραφία τα πρόσωπα άρχιζαν να είναι τεντωμένα και στην πέμπτη είχαν εντελώς συσπαστεί».

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις κουκλοθεατρικών παραστάσεων που προκαλούν το φόβο και τον τρόμο στο παιδί που αντί για φωνές αποδοκιμασίας, χαράς, συμπάραστασης και συμμετοχής, μπορεί να βάλει τα κλάματα.¹¹⁰ «Για τα μικρά παιδιά, το πρώτο στοιχείο που μπορεί να προκαλέσει το φόβο είναι η ίδια η κούκλα. Άλλο στοιχείο που προκαλεί καμιά φορά το φόβο είναι η κίνηση. Στην αρχή μια κούκλα μπαίνει στη σκηνή με τρομερό θόρυβο και τρομάζει το κοινό. Ακόμη κι αν η κούκλα είναι όμορφη, οι θορυβώδεις κινήσεις της μπορούν να προκαλέσουν φόβο. Ας μην ξεχνάμε ότι εφόσον η κούκλα είναι κατά μέσο όρο τρεις φορές μικρότερη από έναν άνθρωπο, η ταχύτητα της κίνησης εκείνου που την παίζει πολλαπλασιάζεται επί τρία, μέσα στο άνοιγμα της σκηνής. Και έτσι συχνά παρατηρούνται παιδιά να κλαίνε με την απότομη

¹⁰⁷ Delpeux, H., ό.π., σελ. 101

¹⁰⁸ Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ. 53

¹⁰⁹ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ. 126

¹¹⁰ Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ. 53

είσοδο ενός προσώπου στη σκηνή. Σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα απ' το κείμενο της ιστορίας, οι θόρυβοι ή ο δυσανάλογος ήχος μπορούν να προκαλέσουν αίσθημα φόβου.

Υπάρχουν όμως κι άλλοι φόβοι. Αυτοί οι φόβοι, ίσως να μην προκαλούν άμεσες αντιδράσεις, αλλά αντιδράσεις του ψυχικού κόσμου του παιδιού που υπάρχει κίνδυνος να έχουν σοβαρότερες συνέπειες. Πόσοι τρομακτικοί κροκόδειλοι, λύκοι, μάγισσες κλπ. Δεν παρουσιάζονται πολλές φορές στους μικρούς θεατές; Μερικοί υποστηρίζουν πως τα παιδιά ακούνε τη διήγηση τρομακτικών ιστοριών όχι μόνο χωρίς φόβο, αλλά και με ευχαρίστηση, π.χ. την Κοκκινοσκουφίτσα. Το σίγουρο πάντως είναι πως κάθε παιδί σχηματίζει μόνο του μια εικόνα του γεγονότος που ακούει να του διηγούνται και οι εικόνες αυτές είναι ανάλογες με τη δική του ευαισθησία. Στο κουκλοθέατρο όμως η εικόνα του επιβάλλεται.»¹¹¹

Ίσως αυτό να σχετίζεται με το γεγονός ότι στην αρχαία τραγωδία, όπως στις Βάγχεσ, ο φόβος ή ο θάνατος δεν πραγματοποιούνται, πάνω στη σκηνή αλλά αλλού και τα αφηγείται κάποιο πρόσωπο που ήρθε από τον τόπο του τραγικού, του φόνου, στη σκηνή που διεξάγεται το δράμα γιατί άλλο το να πούμε ότι συνέβη ένα κακό, ένας φόνος και άλλο να το δείξουμε αυτό μπροστά στο κοινό.¹¹²

Όσον αφορά το τέλος της κουκλοθεατρικής παράστασης, δεν είναι απόλυτο ότι τα παιδιά χειροκροτούν δυνατά. Μια ιστορία που τους κίνησε το ενδιαφέρον, τους συγκίνησε, τα αφήνει άφωνα, μέσα στη γοητεία.

¹¹¹ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ. 125

¹¹² Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ. 53

2. ΠΑΙΔΙ

2.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΝΟΗΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ¹¹³

Σύμφωνα με τα πρόσφατα δεδομένα των παιδαγωγικών και ψυχολογικών ερευνών και κατεξοχήν των ερευνών της Γνωστικής-Γενετικής ψυχολογίας του J. Piaget, το νήπιο (3-6 ετών περίπου) από άποψη νοητικής ανάπτυξης έχει περάσει από το «αισθησιοκινητικό» στάδιο νοημοσύνης και βρίσκεται σ' ένα ανώτερο επίπεδο ανάπτυξης της νοημοσύνης, το οποίο λέγεται «προσυλλογιστικό» και αποτελεί την «προσυλλογιστική περίοδο» (περίπου από τα 3 έως τα 7 χρόνια). Αυτή περιλαμβάνει το στάδιο της προεννοιολογικής ή συμβολικής σκέψης (3^ο-4^ο έτος) και το στάδιο της διαισθητικής ή ενορατικής σκέψης (5^ο-6^ο έτος).

Κύριο χαρακτηριστικό της προσυλλογιστικής περιόδου είναι η εμφάνιση της συμβολικής λειτουργίας. Το παιδί αποκτά την ικανότητα να αναπαριστά κάτι διαμέσου κάποιου άλλου πράγματος. Μπορούμε να διακρίνουμε πέντε μορφές συμβολικής σκέψης: την εκ των υστέρων μίμηση (ή μίμηση που αρχίζει μετά την απομάκρυνση του προτύπου), το συμβολικό παιχνίδι (ή παιχνίδι φαντασίας), το ιχνογράφημα (κάτι ανάμεσα στο παιχνίδι και στη νοητική εικόνα), την νοητική εικόνα (που εμφανίζεται σαν μια εσωτερικοποιημένη μίμηση) και τέλος τη γλώσσα με τη βοήθεια της οποίας το νήπιο αποδεσμεύεται από τον κόσμο των αληθινών πραγμάτων και εισέρχεται στον κόσμο των συμβόλων και των ιδεών, ο οποίος αναπτύσσεται μέσα του. Όλα τα αντικείμενα γίνονται οικεία και γνωστά στο παιδί, γιατί με τις λέξεις, με τα γλωσσικά τους σύμβολα, χάνουν το μυστήριό τους και απομυθοποιούνται.

Το νήπιο ξέρει ήδη να μιλάει, να περπατάει και να τρέχει, ανακαλύπτει αντικείμενα, ζώα και φυτά, κάνει ερωτήσεις για διάφορα πράγματα. Είναι επομένως, ένα πλάσμα ικανό να χρησιμοποιεί την προσοχή του, να θυμάται, να συλλογίζεται, να σκέφτεται και να φαντάζεται. Είναι σε θέση δηλαδή να μαθαίνει, πράγμα που το κάνει κατά κύριο λόγο, με το παιχνίδι, το πιο προσιτό του μέσο.

¹¹³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. *Εγκυκλοπαίδεια «Παιδί, υγεία, ζωή»* Τόμος 6, Εκδ. Δομική, Αθήνα, 1995, **Richmond, R.G.**, *Εισαγωγή στον Πιαζέ*, Εκδ. Υποδομή, Αθήνα, 1970, **Πόρποδας, Δ.Κ.**, *Γνωστική ψυχολογία*, Αθήνα, 1996, **Κακανά, Δ.Μ.**, *Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων στην προσχολική αγωγή*, Εκδ. Αφοι Κυριακίδη Α.Ε., Θεσ-νίκη, 1994, **Κόφφας, Κ.Α.**, *Γενική διδακτική μεθοδολογία*, Ρέθυμνο, 1994, **Γέρος, Θ.**, *Το συμβολικό παιχνίδι βάση και αφετηρία καλλιτεχνικής δραστηριότητας*, Εκδ. Δίπτυχο, Αθήνα, 1984.

Σήμερα, η θέση την οποία κατέχει το παιχνίδι στη ζωή του νηπίου είναι σημαντική, καθώς καλλιεργεί το συντονισμό των κινήσεών του, εκφράζει τα συναισθήματά του, διευρύνει τη σκέψη του και ευνοεί τη γλωσσική και την κοινωνική του εξέλιξη. Το παιχνίδι, θεωρείται το τελειότερο μέσο φυσικής και αβίαστης αγωγής, το οποίο συμβάλλει στη διανοητική και ηθική ανάπτυξη του παιδιού και στην άσκηση των σωματικών και ψυχοπνευματικών λειτουργιών του. Με το παιχνίδι, το οποίο εντάσσεται ανάμεσα στο όνειρο και την πραγματικότητα, το νήπιο συνειδητοποιεί για πρώτη φορά το αίσθημα της προσωπικής ιδιοκτησίας, ευνοείται στην κοινωνικοποίησή του και οδηγείται στην κατανόηση των εννοιών: υπακοή, ευθύνη, πειθαρχία, κανόνες, συντροφικότητα, ομάδα, κλπ.

Η εμπειρία του παιχιδιού σ' αυτά τα χρόνια υποστηρίζεται από την αδυναμία των ορίων ανάμεσα στη φαντασία και την πραγματικότητα, που είναι τόσο ασαφή ώστε να κάνουν το παιδί να πιστεύει και να ζει ως αληθινές τις καταστάσεις παιχνιδιού. Πράγματι, όταν το παιχνίδι γίνεται φαντασία τα ίδια τα παιδιά βεβαιώνουν ότι «είναι στα ψέματα». Σημασία έχει κάποιος μεγαλύτερος που παρακολουθεί ένα παιδί να παίζει να θυμάται ότι η διδακτική φαντασία βιώνεται ως πραγματική κατάσταση που το παιδί δημιουργεί μέσα στη φανταστική του εμπειρία. Μόνο έτσι μπορεί να καταλάβει την έκφραση και να συλλάβει τη διαδοχή των συναισθηματικών δυναμικών που εμπυχώνουν το παιδί σ' αυτήν την τόσο προσωπική και πρωτότυπη εμπειρία. Όταν το παιδί παίζει, ζει σ' έναν χώρο προστατευμένο, όπου μπορεί να ξαναδημιουργεί, μέσα από μια ελεγχόμενη δραστηριότητα, όλες τις προηγούμενες καταστάσεις και εμπειρίες και μάλιστα με πλήρη αυτονομία και ελευθερία ενεργειών. Προκαλώντας δηλαδή το ίδιο τα γεγονότα, τα οποία και μπορεί να παρακολουθεί ελεύθερα, προκαθορίζοντας την εξέλιξη, τις επαναλήψεις και τους σκοπούς τους, με ξεχωριστή ικανοποίηση.

Επειδή το μικρό παιδί βρίσκεται σε αδυναμία να ελέγξει, σύμφωνα με τις επιθυμίες του, την πραγματικότητα, καταφεύγει στο φανταστικό παιχνίδι, δηλαδή προφασίζεται ότι είναι σε θέση να κυριαρχήσει το πραγματικό, να κατευθύνει τον εαυτό του στην κατάκτηση του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Με το συμβολικό παιχνίδι το παιδί επιχειρεί να διατηρήσει ομαλές σχέσεις με τον πραγματικό κόσμο και καθώς τα μέσα που διαθέτει είναι άνισα και οι δυνάμεις του περιορισμένες, παίζει, φαντάζεται, υποθέτει, και λίγο έως πολύ το πιστεύει, ότι έχει κατακτήσει τον κόσμο γύρω του.

Κύριες μορφές του συμβολικού παιχνιδιού είναι το φανταστικό παιχνίδι, ο φανταστικός φίλος, η δραματοποίηση, όνειρο στον ξύπνιο, κλπ. Θα σταθώ κυρίως στις δύο πρώτες μορφές, που σχετίζονται ίσως περισσότερο με το αντικείμενο της εργασίας.

Αρχικά, το φανταστικό παιχνίδι είναι μιμητικό. Το παιδί μαθαίνει από τα μεγαλύτερά του στην ηλικία και δίνει μεγάλη σημασία στην προσωποποίηση. Μιλά στις κούκλες και γενικά σε άψυχα αντικείμενα, πίνει από άδειες κούπες, τρώει από άδεια πιάτα. Πολλές φορές το φανταστικό παιχνίδι αποζημιώνει για μια αποτυχημένη δραστηριότητα του παιδιού. Εκδηλώνει τις ανησυχίες του παιδιού με σύμβολα.

Το παιχνίδι της φαντασίας μπορεί να φανεί στον παρατηρητή ως ένα αυθόρμητο παιχνίδι χωρίς φανερό σκοπό, που είναι όμως το μέσο το οποίο επιτρέπει στο παιδί να αντιμετωπίζει τους φόβους του, που για να τους υποτάξει, γίνεται ο ήρωας που νικάει το τέρας, ακριβώς όπως συμβαίνει στα παραμύθια, αποκτώντας έτσι σιγουριά έναντι των τυχόν σκληρών εμπειριών. Επιπλέον, είναι ενδεικτικό σφοδρής επιθυμίας του παιδιού για κοινωνικές επαφές, όπως αποκαλύπτεται από την επινόηση συμπαικτών ή την προσποίηση του ότι είναι ο πατέρας ή η μητέρα. Μ' αυτόν τον τρόπο, το παιχνίδι προσλαμβάνει μια πολύ απελευθερωτική λειτουργία που επιτρέπει στο παιδί να ελέγχει τη συναισθηματική του ζωή και να κυριαρχεί στα άγχη που του δημιουργούνται, όταν φοβάται ότι έκανε κάτι αντίθετο προς τους κοινωνικούς κανόνες ή τις επιθυμίες των γονιών του.

Φαίνεται, ωστόσο ότι τα κορίτσια προτιμούν να παίζουν ρόλους που απαιτούν συνεργασία ενώ οι διαφορές ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια, όσον αφορά τα θέματα των παιχνιδιών είναι αισθητές. Τα κορίτσια υιοθετούν πιο συχνά ρόλους σχέσης (όπως μάνα-παιδί, μπαμπάς-μαμά) σε επεισόδια «οικιακού» τύπου (μαγείρεμα, τάισμα μωρού). Ενώ τα αγόρια προτιμούν ρόλους που απαιτούν κίνηση ή φανταστικούς ρόλους.

Η επιστράτευση φανταστικής συντροφιάς είναι ένα χαρακτηριστικό είδος φανταστικού παιχνιδιού που συνοδεύει το παιδί από τα 4 έως τα 6 του χρόνια. Το παιδί επιστρατεύει ένα βοηθό του, για να τον συνδράμει στην προσπάθειά του για αρμονική προσαρμογή και βαθμιαία κατάκτηση της πραγματικότητας. Τις περισσότερες φορές η αναζήτηση φανταστικής συντροφιάς είναι αναγκαία για την ομαλή μετάβαση από το φανταστικό στο πραγματικό, από το ατομικό στο κοινωνικό.

Σ' αυτήν την περίοδο της ζωής του το νήπιο πλην των άλλων συνειδητοποιεί τη κοινωνική ομάδα που το περιβάλλει και αντιλαμβάνεται ότι υπάρχει μια ομάδα, της

οποίας αργά-αργά θα γίνει μέλος, και μια γνωστική κληρονομιά που θα πρέπει να αποκτήσει. Θ' αρχίσει, τότε, να διεκδικεί τη συμμετοχή του στην ομαδική ζωή, γιατί σ' αυτήν την ηλικία, αναπτύσσεται η ανάγκη του για επαφή, για παιχνίδι και για समाτική δραστηριότητα, καθώς και η επιθυμία του για επιδοκιμασία και αναγνώριση από τους άλλους. Μέχρι τώρα έπαιζε μόνο του, με τον εαυτό του ή με φανταστικούς συνομιλητές αλλά πηγαίνοντας στο νηπιαγωγείο φτάνει η στιγμή της πρώτης κοινωνικής επαφής και νιώθει την ανάγκη της παρουσίας και άλλων παιδιών, της γεινιάσής τους, του παιχνιδιού μαζί τους. Δεν είναι ακόμη ομαδικό το παιχνίδι, με συνειδητή και κοινωνικοποιημένη συμμετοχή γιατί και αυτή η δραστηριότητα χρειάζεται εξάσκηση.

Αν και οι ικανότητες της νοημοσύνης του νηπίου είναι εντυπωσιακές, ωστόσο η ανάπτυξη της συμβολικής του σκέψης δεν το καθιστά ικανό να σκέφτεται όπως ο ενήλικος. Ο Piaget έχει επισημάνει στη σκέψη του νηπίου και περιορισμούς ή αναπτυξιακές ατέλειες, δηλαδή γνωστικές αδυναμίες που είναι φυσιολογικές. Οι κυριότερες είναι:

α) Οι προένοιες: πρόκειται για συγκεκριμένες και αυθαίρετες γενικεύσεις που σχηματίζει το παιδί σ' αυτήν την ηλικία στηριζόμενο σε ειδικές καταστάσεις. Δεν είναι σε θέση να συνειδητοποιήσει το γεγονός ότι τα αντικείμενα του περιβάλλοντος ανήκουν σε λογικές κατηγορίες οι οποίες διαφέρουν μεταξύ τους και ότι κάθε κατηγορία αποτελείται από μέλη.

β) Οι μεταγωγικοί συλλογισμοί: η κρίση ή η σκέψη του νηπίου δεν προχωρεί λογικά. Στηρίζεται στη φαντασία του, στις επιθυμίες, στις προσδοκίες και στις επιδιώξεις του, τις οποίες προβάλλει στην εξωτερική και αντικειμενική πραγματικότητα. Αντιμετωπίζει τα πράγματα κατά τρόπο μονόπλευρο. Οι συλλογισμοί του νηπίου δε βασίζονται σε εσωτερικές ομοιότητες σχέσεων και αναλογιών αλλά σε επιφανειακές, εξωτερικές ομοιότητες σχέσεων και αναλογιών. Είναι συλλογισμοί με προένοιες, με άμεσες αναλογίες και με αυθαίρετες κρίσεις.

γ) Ο εγωκεντρισμός: είναι η τάση του παιδιού να αντιλαμβάνεται και να ερμηνεύει τα πράγματα βασισμένο αποκλειστικά και μόνο στη δική του σκοπιά. Πρόκειται για ένα ασυνείδητο φαινόμενο που δεν πρέπει να συγχέεται με τον εγωισμό. Ο εγωκεντρισμός εμποδίζει το νήπιο να κατανοεί την άποψη ή τη θέση κάποιου άλλου, να ανταλλάσσει ιδέες και απόψεις, να συνεργάζεται με άλλα παιδιά και να χρησιμοποιεί κοινωνικοποιημένο λόγο. Η αγάπη, η κατανόηση, η υποβοήθηση και γενικά το πνεύμα αποδοχής και χαράς είναι για το νήπιο τα καλύτερα μέσα για να αποφύγει τις συ-

γκρούσεις του με άλλα παιδιά, να ενταχθεί προοδευτικά στην ομάδα και να συνεργαστεί σ' αυτή ως μέλος ισότιμο και υπεύθυνο.

Ο εγωκεντρισμός του παιδιού αυτής της ηλικίας σχετίζεται και με τον τρόπο με τον οποίο το παιδί αντιλαμβάνεται τον κόσμο που το περιβάλλει καθώς και τα φυσικά φαινόμενα. Ο Piaget διέκρινε σε τρεις κατηγορίες τις παρατηρήσεις του που αφορούν την αντίληψη των φυσικών φαινομένων : 1) τον ρεαλισμό, πρόκειται για την τάση του παιδιού να πιστεύει ότι τα άψυχα αντικείμενα έχουν ζωή, σκέψη και θέληση. 2) Τον ανιμισμό, την τάση του παιδιού να πιστεύει ότι τα άψυχα αντικείμενα έχουν συνείδηση. Ο παιδικός ανιμισμός είναι συνδεδεμένος με τη «μαγική» σκέψη ως ερμηνευτικό σύστημα πολλών φαινομένων. 3) Τον αρτιφισιαλισμό, την τάση του παιδιού να πιστεύει ότι τα φυσικά σώματα και τα φυσικά φαινόμενα έχουν κατασκευαστεί από τον άνθρωπο για να εξυπηρετούν δικές του ανάγκες.

δ) Ο συγκρητισμός: το νήπιο δεν μπορεί ακόμη να διακρίνει και να κάνει συσχετισμούς ανάμεσα στα επιμέρους στοιχεία ενός συνόλου, τόσο στη σύνδεση μεταξύ τους όσο και στη σύνδεση με το όλο, στο οποίο ανήκουν.

ε) Η έλλειψη αντιστρεψιμότητας: το παιδί της προσχολικής ηλικίας αδυνατεί να ακολουθήσει μια νοητική πορεία και στη συνέχεια, επιχειρώντας την αντιστροφή της, να επανέλθει στο αρχικό σημείο εκκίνησης.

στ) Η μνήμη: το νήπιο θυμάται μόνο συγκεκριμένα πράγματα ή γεγονότα και όχι αφηρημένα. Θυμάται περισσότερο ποιοτικά και λιγότερο ποσοτικά προβλήματα. Η μνήμη υποβοηθείται και σταθεροποιείται με άσκηση και επανάληψη καθώς και με εντυπωσιακή εμφάνιση.

ζ) Η αντίληψη: είναι μια διαδικασία μέσω της οποίας το παιδί καταλαβαίνει τον κόσμο γύρω του. Πρέπει όμως να προσθέσουμε πως δεν τον νιώθει ή δεν τον βλέπει στο σύνολό του αλλά αντιλαμβάνεται (περισυλλέγει) μόνο ένα μέρος του. Όχι μόνο τα παιδιά αλλά και οι ενήλικες συλλέγουν μόνο μερικά στοιχεία μιας κάποιας κατάστασης, που μπορεί να είναι λίγα ή πολλά, ανάλογα με την προσοχή και το ενδιαφέρον που δίνουν ή και διάφορους άλλους παράγοντες. Έχει παρατηρηθεί ότι το παιδί έχει μια πιο περιορισμένη ικανότητα αντίληψης από εκείνη του ενήλικου και ότι τείνει να συγκεντρώνεται σ' ένα χώρο πιο περιορισμένο.

η) Η προσοχή: είναι και αυτή ένα συστατικό πολύ σημαντικό της διαδικασίας της αντίληψης και της εκμάθησης που συνεπάγεται και άλλους παράγοντες διανοητικού και συναισθηματικού τύπου. Το παιδί πρέπει να μπορεί να δίνει την προσοχή του σε κάποιο πράγμα, μια σύλληψη, μια ιδέα, για να μπορεί ν' αντιλαμβάνεται και να κατα-

λαβαίνει, αλλά είναι φανερό, ότι για να είναι σε θέση να δίνει την προσοχή του σε κάποιο ερέθισμα πρέπει το ίδιο το ερέθισμα να έχει τη δύναμη να τραβήξει την προσοχή του. Ένας πολύ σημαντικός κανόνας είναι ο σεβασμός των ορίων του παιδιού, από το οποίο υπάρχουν πράγματα που μπορεί κανείς να ζητά και να απαιτεί κι άλλα όχι. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το παιδί των 3-5 ετών έχει μια πολύ πιο μικρή ικανότητα προσοχής όχι μόνο από τον ενήλικο αλλά και από το παιδί του δημοτικού.

2.2. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΥΚΛΑ

Το παιδί από τη στιγμή που θα αρχίσει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και κατ'επέκταση τον κοντινό του περιβάλλον, θα αρχίσει να εκφράζεται και μέσα από το παιχνίδι. Αρχίζει να ασκεί και να εξασκεί την τέχνη που ονομάζεται παιχνίδι. Για μας τους ενήλικες, πολλές φορές, η έννοια παιχνίδι μπορεί να είναι κάτι λιγότερο σημαντικό (σε σχέση πάντα με το αποτέλεσμα που προσφέρει). Για το παιδί όμως, και σε καμιά περίπτωση, το παιχνίδι δεν παύει να είναι εκτός από διασκέδαση-ψυχαγωγία και ο βασικότερος τρόπος για να γνωρίσει, να εξετάσει, να ανακαλύψει τον εαυτό του και το γύρω κόσμο. Είναι για το παιδί το παιχνίδι, ένας τρόπος ζωής.¹¹⁴

Το παιδί σ' αυτήν την ηλικία βλέπει το γύρω του κόσμο, τον κόσμο των μεγάλων «τεράστιο, «υπέρογκο». Δεν μπορεί ακόμη να τον απορροφήσει.¹¹⁵ Ο φόβος και η ανασφάλεια είναι συναισθήματα που χαρακτηρίζουν το παιδί. Αυτά το οδηγούν σε δύο πιθανούς δρόμους: ο πρώτος δρόμος, είναι αυτός της εσωστρέφειας. Εκεί το παιδί κλείνεται. Κλείνεται, πολλές φορές στον εαυτό του, χωρίς να αφήνει τίποτα να το διαπερνά και επικοινωνεί με το έξω περιβάλλον κυρίως όταν χρειάζεται να καλύψει τις ανάγκες του. Ο δεύτερος δρόμος ενυπάρχει στην προσπάθεια του παιδιού, να κατανοήσει με κάποιον τρόπο τον γύρω του κόσμο. Να προσπαθήσει δηλαδή οτιδήποτε μεγάλο και δύσκολο γι' αυτό να το μικρύνει, να το φέρει στα δικά του μέτρα κι έτσι να μπορέσει να το συλλάβει. Με άλλα λόγια το παιδί αρχίζει να καταπολεμά και να αντιμετωπίζει τους φόβους και τις ανασφάλειές του. Ο δεύτερος δρόμος είναι αυτός, που οι περισσότεροι από μας, αποφασίσαμε να ακολουθήσουμε, προκειμένου να αρχίσουμε να κατανοούμε την κοινωνία μέσα στην οποία γεννηθήκαμε.¹¹⁶ Το παιδί για

¹¹⁴ Αναστασόπουλος, Χ., *Κουκλοθεατρικά...και όχι μόνο!*, Εκδόσεις Αχαϊκές, Πάτρα 1991, σελ.3

¹¹⁵ Αναστασόπουλος, Χ., *Για μια νέα θεώρηση πάνω στο κουκλοθέατρο.*, Ηράκλειτος, Αθήνα 1992, σελ.11

¹¹⁶ Αναστασόπουλος, Χ., *Κουκλοθεατρικά...και όχι μόνο!*, ό.π., σελ.4-5

να το πετύχει αυτό χρησιμοποιεί την τέχνη του κουκλοθέατρου, του αντικειμενοθέατρου, του θεάτρου μινιατούρας.¹¹⁷

«Κατά το Γάλλο Ακαδημαϊκό Charles Nodier, το κουκλοθέατρο γεννήθηκε μαζί με την πρώτη κούκλα, που το μικρό κοριτσάκι, σε χρόνια που χάνονται μέσα στην καταχνιά του χρόνου, πρωτόπιασε στα χέρια του. Από τη στιγμή που την εκκίνησε, τη χάιδεψε, τη μάλωσε, την τιμώρησε για τις αταξίες της, το άψυχο πλάσμα γίνηκε έμψυχος σύντροφος, και το μικρό κορίτσι υποδύθηκε το ρόλο της μητέρας, μιμήθηκε το φέρσιμο των μεγάλων προς τα παιδιά. Από την ώρα που μονολογώντας διαλέχθηκε με την κούκλα του, στάθηκε στο μεταίχμιο πλαστού και πραγματικού και έβαλε μ' αυτόν τον τρόπο το θεμέλιο για τη δημιουργία πλασματικών κόσμων, δημιούργησε και τη δυνατότητα μιας φυγής προς κάτι το διασκεδαστικό και χαρούμενο.»¹¹⁸

Το παιχνίδι με την κούκλα είναι κυρίως ατομικό και παίζεται ανάμεσα στο παιδί και την κούκλα του. Η συναισθηματική διάσταση εδώ, είναι σημαντική: το παιδί έχει ιδιαίτερη προτίμηση σε μία από τις κούκλες του. Είναι πιο δεμένο μαζί της και παίζει περισσότερο μ' αυτήν. Το παιχνίδι προϋποθέτει διάλογο παιδιού και κούκλας. Το παιδί μιλάει στην κούκλα (τη μαλώνει, τη συμβουλεύει) και πιο σπάνια την κάνει να μιλάει.

Η κούκλα-μωρό θεωρείται σαν ένα πρόσωπο που χρειάζεται φροντίδα. Το παιδί προτιμάει να προβάλλεται στο ρόλο της μητέρας, όπως την βλέπει κάθε μέρα. Ο ρόλος αυτός δίνει ενότητα στις ποικίλες ενέργειες που γίνονται στην κούκλα. Το παιδί θέλει να λέει πως η κούκλα είναι το μωρό του και ότι της κάνουν ότι κάνουν σ' ένα αληθινό μωρό. Το παιχνίδι περιλαμβάνει όλα τα είδη φροντίδων: να την πλύνει, να την ταΐσει, να την πάει βόλτα, να την κοιμίσει, να την ντύσει αλλά και να κάνει όλες τις συμπληρωματικές ενέργειες που προηγούνται: σιδέρωμα, μαγείρεμα, ψώνια.¹¹⁹

Στο κουκλοθέατρο, το παιδί στο πρόσωπο της κάθε κούκλας βλέπει τον εαυτό του και τους άλλους, όπως είναι και όπως θα ήθελε να είναι. Αυτή η μετενσάρκωση της κούκλας του δίνει τη δυνατότητα να ταυτίζεται απόλυτα μαζί της, να την αγαπά, αλλά και να την μισεί, να χαίρεται με τις χαρές της, να λυπάται με τις λύπες της και να αγωνιά με τα παθήματά της. Ακόμη, μέσω αυτής, εξωτερικεύει κάθε επιθυμία, φόβο

¹¹⁷ ό.π., σελ.5

¹¹⁸ Παϊδούση, Ε., ό.π., σελ.9

¹¹⁹ Περιοδικό «Εθνογραφικά», Τεύχος 9, 1993, σελ.38

και σκέψη του, κι έτσι γνωρίζει καλύτερα τον εαυτό του αλλά και τους άλλους και αποκτώντας αυτές τις έμμεσες εμπειρίες ανακουφίζεται και απελευθερώνεται.¹²⁰

Η κούκλα έχει τη μαγική ιδιότητα να συναρπάζει το παιδί, γιατί μαζί της ξεφεύγει από την καθημερινότητα και ζει σ' έναν κόσμο φανταστικό, των παραμυθιών, τον κόσμο της κούκλας. Χαίρεται μέσα από την κούκλα, αγωνιά γι' αυτή, μιλάει σ' αυτή, τη συμερίζεται και ζει μαζί της κι έτσι δημιουργείται μια αρμονική και έμπιστη επικοινωνία μεταξύ τους που στηρίζεται σε προσωπικό διάλογο. Της κάνει ερωτήσεις και αυτή απαντά. Τη νιώθει σαν ένα φίλο, στον οποίο μπορεί να εμπιστευθεί τους φόβους και τις ανασφάλειές του. Πολλές φορές όμως το βλέπουμε να ασκεί και να εξουσία πάνω της. Άλλες φορές παίρνει τρυφερότητα και αγάπη από την κούκλα στο βαθμό και τη μορφή που αυτό επιθυμεί.¹²¹ Στη φάση που η κούκλα είναι στα χέρια του παιδιού δεν έχει δική της ζωή παρά μόνο αυτή που της δίνει η φαντασία και η έμφυτη ανάγκη του μικρού κοριτσιού για μητρότητα, ή το αίσθημα του αγοριού για δημιουργία..¹²² Το παιδί ταυτίζεται με την κούκλα, αισθάνεται άνεση και γαλήνη μαζί της, όσα δηλαδή δεν μπορεί να αισθανθεί με τους μεγάλους που του συμπεριφέρονται αρνητικά, ενώ η κούκλα έχει έναν τρόπο να έρχεται κοντά στο παιδί, να μεταδίδει ζεστασιά και το βοηθά να ξεπερνά τους δισταγμούς του και να διασκεδάζει με τα καμώματά της, χωρίς να του αρνείται ό,τι αυτό επιθυμεί. Πιστεύει σε ό,τι λέει και κάνει η κούκλα, τα θεωρεί πράγματα ειλικρινή και γι' αυτό το λόγο επικοινωνεί άμεσα ψυχικά μαζί της.¹²³

Η φαντασία του παιδιού, μιας και στα παιδικά χρόνια είναι υπερβολικά ανεπτυγμένη, έχει τη δυνατότητα να ζωντανεύει τα άψυχα, να κατορθώνει τα απίθανα. Έτσι, η κούκλα είτε τη ζωντανεύει το παιδί, είτε παίζει ο κουκλοπαίχτης, συμβάλλει καθοριστικά στη διάπλαση της προσωπικότητάς του, ιδίως όταν το παιδί δουλεύει συλλογικά με άλλα φτιάχνοντας τις κούκλες, τα φορέματά τους, άλλες φιγούρες ζώων ή αντικειμένων, τη σκηνή, τα σκηνικά, μοιράζεται τους ρόλους, μαθαίνει να ζωντανεύει τις κούκλες. Φτιάχνοντας όλα αυτά, το παιδί νιώθει τη χαρά της δημιουργίας και αισθάνεται ότι μπορεί να προσφέρει.¹²⁴

«Επειδή, το παιδί του Νηπιαγωγείου δεν έχει ακόμη ξεπεράσει το ανιμιστικό στάδιο, είναι έτοιμο να δεχθεί την κούκλα, όπως την παρουσιάζουν οι παίχτες, χωρίς να

¹²⁰ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.16-17

¹²¹ Γιάνναρης Γ., ό.π., σελ.41-42

¹²² ό.π., σελ.42

¹²³ ό.π., σελ.42

¹²⁴ ό.π., σελ.42

προβληματίζεται για τα όρια μέσα στα οποία κινείται, χωρίς να εκστασιάζεται από την υπερβολική της δύναμη ή αδυναμία και χωρίς να συγχύζεται από τα αλλοπρόσαλλα καμώματά της. Κάτι τέτοιο, βέβαια, δε σημαίνει ότι οι παίχτες δε θα πρέπει να είναι προσεκτικοί με τις παραστάσεις τους, γιατί ακριβώς αυτή η αδυναμία του παιδιού να ξεχωρίζει το πραγματικό από το φανταστικό προσδιορίζει τόσο τη μαγεία, όσο και τον κίνδυνο του κουκλοθέατρου.»¹²⁵

Τα περισσότερα παιδιά λατρεύουν το κουκλοθέατρο. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις νηπίων που δεν θέλουν να παρακολουθήσουν κουκλοθέατρο και αντιδρούν αρνητικά στο άγγελμά του. Γι' αυτό πρέπει να αποφεύγονται οι κούκλες διάβολοι, μικρές μάγισσες, δράκοι κ.α. καθώς και οι τρομακτικές ή εξωπραγματικές σκηνές που είναι δυνατόν να προκαλέσουν εντάσεις ή λανθασμένες εντυπώσεις στα παιδιά που δεν έχουν ακόμα την ικανότητα να τις επεξεργαστούν αποτελεσματικά και να τις κατανοήσουν.¹²⁶

Αυτό δε σημαίνει πως όλα τα πρόσωπα του έργου πρέπει να είναι τέλειοι χαρακτήρες και άφταστες ηθικές προσωπικότητες. Το στοιχείο άλλωστε που δημιουργεί δραματικότητα και συγκίνηση είναι η σύγκρουση του καλού με το κακό. Τα καλά έργα ζωντανεύουν και παρουσιάζουν ανθρώπους και είναι φυσικό τα πρόσωπα που δρουν και κινούνται μέσα σ' αυτά να έχουν και τις αδυναμίες τους. Οι κουκλοήρωες λοιπόν θα κάνουν και αταξίες και μικροσκανταλιές, για να ακολουθούν, όπως και στην καθημερινότητα, οι ανάλογες τιμωρίες. Κι έτσι το παιδί να δέχεται εμπειρικά το νόημα «παθήματα-μαθήματα». Με την προϋπόθεση βέβαια ότι όλα αυτά θα δίνονται μέσα στο έργο δημιουργικά, με αίσθημα ευθύνης και αγάπης, έχοντας πάντα μπροστά μας την εικόνα του παιδιού που γελά και χαίρεται, αλλά και προβληματίζεται παράλληλα με τα στοιχεία που του προσφέρουμε μέσα στο έργο και είναι βγαλμένα από καταστάσεις τις ίδιες της ζωής.¹²⁷

Για τα μικρά παιδιά οι πιο κατάλληλες κούκλες είναι αυτές που ενσαρκώνουν τύπους καθημερινούς, γνωστούς και οικείους στα παιδιά από το άμεσο περιβάλλον τους και τις έμμεσες εμπειρίες (μέσα από τα εικονογραφημένα βιβλία και παραμύθια) είναι οι πιο ενδεδειγμένες. Κατά τον ίδιο τρόπο οι σκηνές με ακρότητες που περιέχονται μέσα στα παραμύθια, που παρουσιάζονται όπως έχουν, πρέπει να αποφεύγονται, γιατί

¹²⁵ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ.17

¹²⁶ ό.π., σελ.17-18

¹²⁷ Δαράκη, Π., ό.π., σελ. 17

«είναι άλλο πράγμα να ακούει το παιδί ότι ο λύκος έφαγε την κοκκινოსκουφίτσα κι άλλο να βλέπει το λύκο να ορμάει και να την τρώει πάνω στη σκηνή».¹²⁸

Από μια ηλικία και πάνω η κούκλα του κουκλοθέατρου διατηρεί τη μαγική της δύναμη να παρασέρνει το παιδί, όχι όμως και να το εξουσιάζει. Το παιδί νιώθοντας πιο σίγουρο, πιο άφοβο, πιο δυνατό απαιτεί αυτό το ίδιο να παίζει κουκλοθέατρο, μεταφέροντας στη σκηνή φαντασιώσεις μικρότερης ηλικίας που ακόμα και τώρα πιστεύει.

«Το μεγαλύτερο, δηλαδή, παιδί νοιώθει τις φιγούρες και τις κούκλες σαν μια προέκταση του εαυτού του και ξέρει ότι μέσα από τη θέλησή του αποκτούν και τη δική τους υπόσταση. Οι κούκλες μπορούν να χαίρονται και να λυπούνται στο μέτρο που ο ίδιος μπορεί να αισθάνεται πειραχτήρι. Αν τους δώσει την ψυχή του, θ' αποχτήσουν ψυχή, διαφορετικά θα παραμείνουν άψυχες και παθητικές».¹²⁹

Με τον τρόπο αυτό το παιδί γνωρίζει συνεχώς τις δυνατότητες και ικανότητές του, καθώς παίζει αλλά μαζί με άλλα παιδιά και για άλλους ανθρώπους, κι έτσι έχει την ευκαιρία να γνωρίζει και τους άλλους, να επικοινωνεί μαζί τους και να αποκτά εμπειρίες. Αυτού του είδους η επικοινωνία αποτελεί μια διαλεκτική σχέση, μέσα από την οποία το παιδί συνεχώς πλουτίζεται και ωριμάζει, κυρίως, στο συναισθηματικο-κοινωνικό επίπεδο.¹³⁰

2.3. ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟΥ

Η αξία της θεατρικής παιδείας έχει αναγνωριστεί από τα πανάρχαια χρόνια, από τότε που δημιουργήθηκε το θέατρο και ειδικότερα από τότε που θεσπίστηκαν τα «θεωρικά» χρήματα για να μπορεί να παρακολουθεί θέατρο όλος ο κόσμος και να μορφώνεται. Γιατί τότε η τραγωδία και η κωμωδία αναγνωρίστηκαν περισσότερο από κάθε άλλη φορά ως «μορφωτικά μέσα» και ως «διδασκαλία».¹³¹

Για τους ίδιους λόγους και το κουκλοθέατρο είναι ένα θαυμάσιο παιδαγωγικό και μορφωτικό μέσο αλλά και ένα αξιόλογο μέσο έκφρασης. Με τη δράση, με το ηθο-

¹²⁸ Γενειατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ 18

¹²⁹ ό.π., σελ. 19

¹³⁰ ό.π., σελ. 19

¹³¹ Κόφφας, Κ. Α., Δραστηριότητες αισθητικής αγωγής στο νηπιαγωγείο, ό.π., σελ. 297

πλαστικό και ψυχαγωγικό του περιεχόμενο, με τη βιωματική και ζωντανή του διδασκαλία προσφέρει στο παιδί πολλά ανεκτίμητα αγαθά.¹³²

Οι καθιερωμένες παραστάσεις κουκλοθέατρου δημιουργούν πομπό (παίκτης) που είναι ενεργητικός και δέκτη (κοινό) που είναι παθητικός. Οι κουκλοπαίκτες ζωντανεύουν τις κούκλες, απευθύνονται στα παιδιά που παρακολουθούν και αυτά συμμετέχουν με τις απαντήσεις τους ή τις προτροπές τους προς τις κούκλες.¹³³ Έτσι, ο θεατής γίνεται συγχρόνως παθητικός και ενεργητικός ολοκληρώνεται και ψυχικά, απελευθερώνεται από το άγχος του, επιβεβαιώνει τον εαυτό του και συγχρόνως μένει κυρίαρχος. Είναι κάτι πολύ σημαντικό αυτό, που λίγα είδη θεάματος κάνουνε.¹³⁴

«Για το παιδί θεατή κάθε παραπέτασμα και κάθε κλειστή αυλαία είναι ένα ερέθισμα που κεντρίζει τη φαντασία, την περιέργεια, το συναίσθημα και δημιουργεί την προσμονή, τη διάθεση για περιπλάνηση, για φυγή, όνειρο, συμπόρευση, ένταση, λύτρωση-κάθαρση. Η διαρκής αλληλεπίδραση διαφορετικών εκφραστικών μέσων (κούκλες, λόγος, κίνηση, μουσική, φως, χρώματα κτλ.) που συναντιούνται σε κάθε παράσταση δεσμεύουν την προσοχή και κάνουν το παιδί να συγκεντρώνεται, να παρατηρεί, να παρακολουθεί, να συμπάσχει».¹³⁵

Από την άποψη αυτή το κουκλοθέατρο, όπως και κάθε είδος παράστασης, έχει μια αναμφισβήτητη επίδραση τόσο πάνω στον παίκτη, όσο και πάνω στο θεατή, και κινητοποιεί τις κάθε είδους δυνάμεις του, σε τρόπο που να επιτυγχάνεται η ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας.¹³⁶

Στο κουκλοθέατρο βασικά συνυπάρχουν και δρουν ταυτόχρονα δυο δυνάμεις, η δύναμη της ψυχαγωγίας και η δύναμη της αγωγής. Συνυπάρχει δηλαδή το «τερπνόν μετά του ωφελίμου». Το κουκλοθέατρο είναι μέσο ψυχαγωγίας, τέρψης, χαράς. Γι' αυτό το παιδί παρακολουθεί, αλλά και παίζει με μεγαλύτερη ευχαρίστηση και μεγαλύτερη επιτυχία ψυχαγωγικά έργα. Όμως το κουκλοθέατρο είναι και μέσο αγωγής, μάθησης, μόρφωσης και κοινωνικοποίησης.¹³⁷

Πιο αναλυτικά λοιπόν, το κουκλοθέατρο ευνοεί πρώτα απ' όλα την ανάπτυξη της γλωσσικής έκφρασης του παιδιού της προσχολικής ηλικίας. Το λεξιλόγιο του εμπλουτίζεται. Τα αντικείμενα που εμφανίζονται στη σκηνή κατά τη διάρκεια μιας απλής παράστασης αξιοποιούνται, κατοχυρώνονται στη μνήμη του παιδιού με το όνο-

¹³² ό.π., σελ. 298

¹³³ Γιάνναρης, Γ, ό.π.,σελ. 56

¹³⁴ Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας, ό.π., σελ. 58

¹³⁵ Γενεατάκη-Αρβανιτίδου, Ε., ό.π., σελ. 20

¹³⁶ ό.π., σελ. 20

¹³⁷ Κόφφας, Κ.Α.,ό.π., σελ. 300

μά τους. Την ίδια παρατήρηση μπορούμε να κάνουμε και για τις διάφορες ενέργειες και τα ρήματα που τις προσδιορίζουν καθώς και τα επίθετα που αντιστοιχούν στις διάφορες αισθητηριακές ασκήσεις. Το κουκλοθέατρο μαγεύει το παιδί, κεντρίζει το ενδιαφέρον του, διεγείρει την περιέργειά του, ελκύει την προσοχή του και διευκολύνει την χάραξη στη μνήμη του των γλωσσικών όρων που χρησιμοποιούν οι κούκλες.¹³⁸

Επιπλέον, τα καλά κουκλοθεατρικά έργα παρουσιάζουν παράλληλα και όλες τις πανανθρώπινες αξίες. Ο συγγραφέας τις διαπερνά μέσα στο μύθο βοηθώντας το παιδί να αναπτύσσει, παράλληλα με τις πνευματικές και τις ψυχικές του δυνάμεις και το αίσθημα της συνεργασίας με τους άλλους, της αλληλεγγύης, της ευθύνης και της αγάπης στο συνάνθρωπο. Πάνω σ' αυτές τις αξίες στηρίζεται, κατά κύριο λόγο, ένα έργο για παιδιά.¹³⁹

Μέσα από τα παραμύθια και ειδικότερα μέσα από τα παθήματα των ηρώων, το παιδί έχει την ευκαιρία να αφομοιώσει τους ηθικούς νόμους, τους κανόνες, τους διάφορους κώδικες, τα ήθη, τα έθιμα, τις κρατούσες νοοτροπίες, τις τάσεις, τις αξίες, τις απαγορεύσεις και τα ιδανικά, καθώς τη δομή και τη λειτουργία της κοινωνίας στην οποία ζει. Επίσης το παιδί μπορεί να αντλήσει πληροφορίες και γνώσεις για διάφορα θέματα.¹⁴⁰

«Ακόμη, το κουκλοθέατρο χρησιμοποιείται από τους νηπιαγωγούς και τους δασκάλους, γιατί παραμένει κοντά στο παιχνίδι-αντικείμενο, αυξάνει τη χειροτεχνική ικανότητα, αναπτύσσει τη φαντασία υποκινώντας να επινοηθούν ή να τροποποιηθούν πραγματικές ή φανταστικές ιστορίες. Αρκετοί εκπαιδευτικοί έχουν πειραματιστεί με επιτυχία και προτείνουν τη διαπαιδαγώγηση και τη μάθηση μέσω της κούκλας όπως ανάγνωση, αρίθμηση, σεξουαλική και περιβαλλοντική διαπαιδαγώγηση και μόρφωση, υγιεινή του σώματος, διατροφή, κυκλοφοριακό, πρώτες βοήθειες, προβλήματα στο σχολείο, στην οικογένεια και στην κοινωνική ζωή, διδασκαλία ξένων γλωσσών, επαγγελματικό προσανατολισμό, λογοτεχνία (ποίηση, παραμύθι, λαογραφία) παράδοση, ιστορία, μυθολογία.»¹⁴¹

Το κουκλοθέατρο είναι ένα παιχνίδι στο οποίο αυτός που συμμετέχει, έχει αναλάβει την ευθύνη να ψυχαγωγήσει και να διασκεδάσει τους άλλους που τον παρακολουθούν. Για να το πετύχει αυτό, πρέπει και ο ίδιος να νιώθει ανάλογα. Το παιχνίδι αυτό

¹³⁸ Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π., ό.π., σελ. 128-129

¹³⁹ Δαράκη, Π., ό.π., σελ. 19

¹⁴⁰ Κοντογιάννη, Αλκ., ό.π., σελ. 112

¹⁴¹ Γιάνναρης, Γ., ό.π., σελ. 58-59

διακόπτεται τη στιγμή που δεν υπάρχει χαρά. Επίσης, εκτός από την ψυχαγωγία, τη χαρά και την αίσθηση της δημιουργίας, το κουκλοθέατρο βοηθά το παιδί να πάρει μια πρώτη ιδέα για τη συμπεριφορά των ανθρώπων στις μεταξύ τους σχέσεις και το βοηθά να ξεχωρίσει το καλό από το κακό, το δίκαιο από το άδικο, χωρίς να χαρακτηρίζεται από διδακτισμό ή να γίνεται φορτικό.¹⁴²

Όλα βέβαια πετυχαίνονται μέσω της κούκλας. Η κούκλα είναι ένας όμορφος και μαγικός κόσμος που αποτελεί το κέντρο των ενδιαφερόντων του νηπίου και βοηθάει αφάνταστα στην αυτοέκφραση και ανάπτυξή του. Με την κούκλα το νήπιο συνδέει τον πραγματικό με το φανταστικό κόσμο.¹⁴³

Σύμφωνα με τον Γ. Γιάνναρη «Από πολλούς εκπαιδευτικούς και συγγραφείς έχει τονιστεί η μοναδικότητα και η σημασία της κούκλας ως παιδαγωγικού μέσου διασκέδασης, μόρφωσης, ωρίμανσης, ανάπτυξης του νηπίου και του παιδιού. Η επίδραση της κούκλας στο χαρακτήρα και γενικά στη ζωή του παιδιού, έχει επισημανθεί ως μια παρέμβαση στην προσωπική ζωή του. Η κούκλα είναι ένα θαυμαστό πράγμα στα μάτια του παιδιού, γιατί με τη μαγική της δύναμη παίζει ρόλους δραματικούς και κωμικούς, κινείται, μιλάει, διακρίνεται για τα κατορθώματα και τη χάρη της, προκαλεί συγκίνηση, προσφέρει τη χαρά ενώ κεντρίζει τη φαντασία του. Με το παιχνίδι το νήπιο προβάλλει τον ίδιο του τον εαυτό όπως αυτός διαμορφώνεται στο όνειρο και στην επιθυμία του και όπως η φαντασία του τον διαπλάθει ανάμεσα στον κόσμο της ποίησης, του ονείρου, των ιδανικών ηρώων και μυθοπλαστικών υπάρξεων, των αγγέλων κτλ. Από το άλλο μέρος, με την τέχνη αυτή για το νήπιο και το παιδί γενικά εκφράζεται ολόκληρος ο ψυχικός του κόσμος :ζει και βιώνει αλλά και προβάλλει τον κόσμο και τα συναισθήματά του (χαρά, λύπη, τρυφερότητα, επιθετικότητα, θυμός) με ειλικρίνεια, αληθινά, ελεύθερα και χαρούμενα».¹⁴⁴

Επιπρόσθετα, η μαζική παρακολούθηση μιας κουκλοθεατρικής παράστασης βοηθά άμεσα στην κοινωνικοποίηση των παιδιών. Όταν ένα παιδί, παρακολουθεί μια παράσταση μαζί με άλλα παιδιά, διευκολύνεται στην έκφραση των συναισθημάτων που δημιουργούνται την ώρα της δράσης και παράλληλα, εντάσσεται ομαλά στην ομάδα. Συνειδητοποιεί ότι ανήκει σ' ένα σύνολο παιδιών, που έχουν τις ίδιες ανάγκες και τα ίδια δικαιώματα. Σ' αυτό βοηθά και το γεγονός ότι τα παιδιά που παρακολουθούν την παράσταση, υφίστανται, ταυτόχρονα τα ίδια συναισθήματα, την ίδια αγωνία για την

¹⁴² ό.π., σελ. 57-58

¹⁴³ Κόφφας,Κ.Α., ό.π., σελ. 317

¹⁴⁴ Γιάνναρης, Γ.,ό.π., σελ. 57

παραπέρα δράση και εξέλιξη της ιστορίας, που διαδραματίζεται στη σκηνή, βλέπουν το ίδιο θέαμα, που τα συγκινεί και ταυτόχρονα τα κοινωνικοποιεί.¹⁴⁵

«Γενικά λοιπόν, το κουκλοθέατρο μπορεί:

- Να δώσει μορφή στις ιδέες των παιδιών, επισφραγίζοντας μια σειρά από προηγούμενες δημιουργικές δραστηριότητες
 - Να δώσει την ευκαιρία στα παιδιά να παίζουν παιχνίδια, να βιώνουν ρόλους-καταστάσεις, να ζωντανεύουν σκηνές, να δίνουν στο έργο το τέλος που επιθυμούν
 - Να κάνει γνωστή μια τεχνική, δίνοντας έτσι την ευκαιρία για πειραματισμό, έμπνευση, εικαστική έκφραση και προσωπική δημιουργία
 - Να ευαισθητοποιήσει τα παιδιά σε θέματα περιβάλλοντος, υγιεινής, κοινωνικής ζωής
 - Να δώσει ερεθίσματα για συζήτηση
 - Να ενθαρρύνει τη γλωσσική παραγωγή και την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών
 - Να ζωντανέψει τις εικαστικές δημιουργίες των παιδιών (κούκλες-σκηνικά) και τους χαρακτήρες που απέδωσαν σ' αυτά
 - Να ανατροφοδοτήσει το ενδιαφέρον και να δώσει καινούργια μορφή σε δραστηριότητες με διδακτικούς στόχους
 - Να χαρίσει στα παιδιά έναν αγαπημένο φίλο :μια κούκλα-χαρακτήρα με σημαντικά χαρίσματα. Ακούει, δε μαρτυράει, δε διδάσκει
 - Να δώσει το δικό του στίγμα σε πολυσυζητημένα μέσα ενημέρωσης
- Και πάνω απ' όλα
- Να ψυχαγωγήσει και να διασκεδάσει

Μια τέτοια πλούσια, πολυποίκιλη, ευρεία και βαθιά διαδικασία είναι επόμενο να συντελεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.»¹⁴⁶

¹⁴⁵ Δαράκη, Π., ό.π., σελ. 20-21

¹⁴⁶ Ματθαίου, Σ.-Οικούντα, Ε., *Όταν οι κούκλες ζωντανεύουν.*, Ελλ. Γράμματα, Αθήνα, 1996., σελ. 17-18

Β΄ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΕΡΕΥΝΑ

1.1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Από τις μέχρι τώρα θεωρητικές απόψεις, που παρουσιάστηκαν παραπάνω, γίνεται φανερό ότι το κουκλοθέατρο είναι ένα μέσο ψυχαγωγίας το οποίο εκτός από το συναίσθημα της χαράς, παράλληλα προσφέρει στο παιδί και τη δυνατότητα να καλλιεργήσει τη φαντασία του, το χαρακτήρα του και το συναισθηματικό του κόσμο.

Η στιγμή που η αυλαία ανοίγει, είναι η πιο κρίσιμη καθώς η έναρξη της παράστασης θα δείξει αν και η πορεία θα είναι τόσο καλή ώστε να κερδίσει το ενδιαφέρον και την προσοχή του κοινού. Βέβαια, τα πράγματα δυσκολεύουν όταν πρόκειται για κοινό που απαρτίζεται από παιδιά της προσχολικής ηλικίας τα οποία δεν έχουν αναπτύξει πλήρως ορισμένες γνωστικές ικανότητες.

Έτσι, σκόπιμο και ενδιαφέρον θα ήταν να διερευνηθούν οι αντιδράσεις των νηπίων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης καθώς και εκείνοι οι παράγοντες που επηρεάζουν την πορεία του έργου και επιδρούν στη συμπεριφορά των παιδιών.

Προκειμένου, να παρουσιαστεί μια ολοκληρωμένη εικόνα, απευθυνθήκαμε σε νήπια, σε νηπιαγωγούς και σε ερασιτέχνες και επαγγελματίες κουκλοπαίκτες. Έπρεπε να λάβουμε υπόψη μας τις απόψεις όλων αυτών μιας και όλοι τους έχουν άμεση σχέση με το ζητούμενο της έρευνας.

Ύστερα από τη μελέτη που έγινε για να καλυφτεί το θεωρητικό μέρος, διαπιστώσαμε ότι δεν υπάρχει πολύ μεγάλη βιβλιογραφία για το κουκλοθέατρο. Υπάρχουν, βέβαια, κάποια βιβλία προσεγγίζουν το θέμα αλλά όχι με πληρότητα και ασχολούνται κυρίως με την κατασκευή κούκλων ή την παράθεση κουκλοθεατρικών έργων. Δυστυχώς όμως, δε βρέθηκαν βιβλία ή αποτελέσματα ερευνών που να αφορούν αποκλειστικά τις αντιδράσεις των μικρών θεατών του κουκλοθέατρου.

1.1.1. Βασικές θέσεις και ερευνητικές υποθέσεις

Οι υποθέσεις αυτής της συγκεκριμένης έρευνας βασίζονται στα θεωρητικά δεδομένα που προέκυψαν από τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας αλλά και σε προσωπικά συμπεράσματα στα οποία κατέληξα ύστερα από τις επισκέψεις μου σε νηπιαγωγεία στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης και μετά από παρακολουθήσεις κουκλοθεατρικών παραστάσεων για παιδιά.

Οι υποθέσεις, λοιπόν, της έρευνας, που θα προσπαθούσαμε να εξακριβώσουμε κατά πόσο ίσχυαν, με τη συλλογή δεδομένων και πληροφοριών, ήταν οι εξής:

- Η κούκλα γενικά αποτελεί προέκταση των επιθυμιών του παιδιού, βοηθά στην έκφραση των συναισθημάτων του, είναι ο φίλος, ο γονιός ή ακόμα και ο εχθρός (φόβος) του παιδιού.
- Στα παιδιά αρέσει το κουκλοθέατρο πάρα πολύ και δίνουν μεγαλύτερη σημασία στις κούκλες. Στον τρόπο δηλαδή που αυτές κινούνται και μιλούν.
- Οι αντιδράσεις των παιδιών από την έναρξη μέχρι και τη λήξη της παράστασης ποικίλλουν και εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες (έργο, κίνηση, ομιλία, φωτισμός, χώρος, κούραση).
- Τα παιδιά προτιμούν παραστάσεις που στηρίζονται σε γνωστά παραμύθια και ιστορίες και όλα θέλουν να πραγματοποιούνται με κωμικό τρόπο.
- Προκειμένου για καλύτερο αποτέλεσμα, οι νηπιαγωγοί αλλά κυρίως οι κουκλοπαίκτες χρησιμοποιούν ποικίλα τεχνικά μέσα όπως φωτισμό, μουσική, σκηνικά για να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των παιδιών.
- Οι νηπιαγωγοί, κυρίως, επιδιώκουν το διάλογο και την επικοινωνία με τα παιδιά μέσω ερωτήσεων. Ενώ οι κουκλοπαίκτες, δίνουν παραστάσεις χωρίς να ενδιαφέρονται τόσο για τις απόψεις των παιδιών που ακούγονται κατά τη διάρκεια αυτών.
- Τα παιδιά μόλις τελειώνει η παράσταση θέλουν να πιάσουν τις κούκλες ή ακόμη και να παίξουν μ' αυτές.

1.1.2. Η μέθοδος

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας, πραγματοποιήσαμε μία έρευνα σχετικά με τις αντιδράσεις των νηπίων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης. Απευθυνθήκαμε σε νήπια, νηπιαγωγούς και κουκλοπαίκτες, θέλοντας κυρίως να διερευνήσουμε πώς συμπεριφέρονται τα παιδιά και ποια στοιχεία είναι εκείνα που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τον τρόπο συμπεριφοράς τους στην εξέλιξη μιας παράστασης.

Έτσι, σχεδιάστηκαν και δόθηκαν τρία ερωτηματολόγια με τη βοήθεια των οποίων επιδίωξα να διαπιστώσω κατά πόσο ευσταθούν οι υποθέσεις της έρευνας.

Το πρώτο ερωτηματολόγιο, δημιουργήθηκε για τα παιδιά. Αποτελείται από 21 ερωτήσεις κυρίως ημι-κλειστού τύπου, εκτός από τις ερωτήσεις 3, 14, 16, 19 όπου τα παιδιά εξέφραζαν πιο ελεύθερα τις απόψεις τους. Βέβαια, και στις υπόλοιπες ερωτήσεις τους δινόταν η ευκαιρία να απαντούν αυθόρμητα, μιας και υπήρχε προσωπική επαφή με το κάθε παιδί και μόνο σε κάποια ενδεχόμενη δυσκολία τους προτεινόταν εναλλακτικές απαντήσεις.

Πιο συγκεκριμένα οι ερωτήσεις αυτές έχουν ως εξής:

- Από την 1 μέχρι και την 4 τα παιδιά ρωτώνται για τη σχέση τους με τις κούκλες γενικά (όχι αυτές του κουκλοθέατρου).
- Από την ερώτηση 5 μέχρι και την 8, και από την 11 μέχρι και τη 14 τα παιδιά καλούνται ν' απαντήσουν γενικά για το κουκλοθέατρο, ποιες ιστορίες προτιμούν, με ποιους τους αρέσει να παρακολουθούν κουκλοθέατρο, που προτιμούν να κάθονται και άλλες παρόμοιες ερωτήσεις.
- Η ερώτηση 15 αναφέρεται στη συμπεριφορά των παιδιών πριν την έναρξη της παράστασης.
- Οι ερωτήσεις 9, 10, και 16 μέχρι και 18 αφορούν τις αντιδράσεις των νηπίων κατά τη διάρκεια της παράστασης.
- Τέλος, από την ερώτηση 19 μέχρι και την 21 τα παιδιά καλούνται να απαντήσουν πώς φέρονται μετά το τέλος της παράστασης.

Το δεύτερο ερωτηματολόγιο, ετοιμάστηκε για τις νηπιαγωγούς. Αποτελείται από 36 ερωτήσεις κλειστού τύπου εκτός από τις ερωτήσεις 12, 15 και 36 όπου οι νηπιαγωγοί έπρεπε να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους. Βέβαια, δίνοντάς τους το ερωτηματολόγιο τους ζητήθηκε να προσθέσουν οτιδήποτε άλλο εκείνες πίστευαν ότι

ισχύει εκτός των εναλλακτικών απαντήσεων που τους δίνονταν ήδη. Οι ερωτήσεις μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις ενότητες:

- Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 1 μέχρι και 6. Πρόκειται για γενικές ερωτήσεις που μας δίνουν κάποια στοιχεία για την προσωπική σχέση των νηπιαγωγών με το κουκλοθέατρο, καθώς και για τη σχέση των παιδιών με αυτό.
- Η δεύτερη ενότητα, αποτελείται από τις ερωτήσεις 7 μέχρι και 13 όπου οι νηπιαγωγοί καλούνται ν' απαντήσουν για τις ενέργειές τους πριν την έναρξη της παράστασης καθώς και για τη συμπεριφορά των παιδιών σ' αυτή τη φάση.
- Η τρίτη ενότητα είναι από την ερώτηση 14 μέχρι και την 31, όπου οι νηπιαγωγοί ρωτώνται για τις αντιδράσεις των νηπίων κατά τη διάρκεια της παράστασης αλλά και για τη δική τους ευχέρεια να ισορροπούν τις τυχόν ανατροπές.
- Η τελευταία ενότητα, περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 32 μέχρι και 36 που αναφέρονται στη συμπεριφορά των νηπίων μετά το τέλος της παράστασης.

Το τρίτο ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε για τους κουκλοπαίκτες και είναι παρόμοιο με αυτό των νηπιαγωγών. Διαφοροποιούνται ελάχιστα στην πρώτη ενότητα όπου οι κουκλοπαίκτες καλούνται ν' απαντήσουν σε δύο επιπλέον ερωτήσεις σχετικά με το χώρο που επιλέγουν να παίζουν και την πληροφόρηση των παιδιών για την παράσταση.

1.1.3. Ο χρόνος, το δείγμα και η διεξαγωγή της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το χρονικό διάστημα Απριλίου – Ιουνίου του έτους 2001, σε 50 παιδιά διαφόρων νηπιαγωγείων του βόλου και της Ν. Ιωνίας, σε 15 νηπιαγωγούς που εργάζονται σε νηπιαγωγεία του Βόλου και της Ν. Ιωνίας και σε 8 κουκλοπαίκτες που εργάζονται στο Βόλο και στην Αθήνα.

Τα ερωτηματολόγια που αφορούσαν τα παιδιά, συμπληρώθηκαν ύστερα από προσωπική επίσκεψη στα νηπιαγωγεία. Τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έκανα η ίδια ερχόμενη σε επαφή με κάθε ένα παιδί ξεχωριστά. Δυσκολίες δε συνάντησα καθώς τα παιδιά ήταν πρόθυμα να συνεργαστούν και ν' απαντήσουν στις ερωτήσεις μου.

Όσον αφορά τα ερωτηματολόγια για τις νηπιαγωγούς, συμπληρώθηκαν από αυτές είτε την ίδια χρονική στιγμή είτε κάποια άλλη με καθυστέρηση λίγων ημερών. Τη συμπλήρωση έκαναν οι νηπιαγωγοί μετά από δικές μου οδηγίες. Ωστόσο, παρά τις

οδηγίες, οι περισσότερες νηπιαγωγοί στις ερωτήσεις που ζητούσα να ιεραρχήσουν τις απαντήσεις τους δεν το τηρούσαν πάντα με αποτέλεσμα να συναντήσω δυσκολίες στην επεξεργασία των ερωτηματολογίων.

Τα ερωτηματολόγια, τέλος, για τους κουκλοπαίκτες στάλθηκαν σ' αυτούς ταχυδρομικά εκτός από δύο που συμπληρώθηκαν στο χώρο της εργασίας τους όπου τους επισκέφθηκα. Δυσκολίες που συνάντησα αφορούσαν την επιστροφή των ερωτηματολογίων. Ενώ δηλαδή ορισμένοι κουκλοπαίκτες σε μια πρώτη επικοινωνία που είχα μαζί τους δέχτηκαν να με βοηθήσουν και ν' απαντήσουν, ωστόσο δεν επέστρεψαν τα ερωτηματολόγια.

1.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.2.1. Αποδελτίωση ερωτηματολογίων παιδιών

α. Προσωπική σχέση των παιδιών με τις κούκλες

Ερώτηση 1: Σου αρέσει να παίζεις με τις κούκλες;

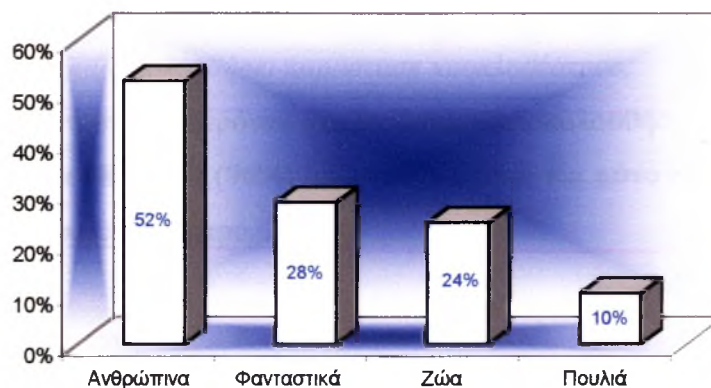
Η πρώτη ερώτηση αναφερόταν στο αν αρέσει στα παιδιά να παίζουν με τις κούκλες και όλα τα παιδιά απάντησαν θετικά.

Ερώτηση 2: Οι κούκλες τι πρόσωπα παρουσιάζουν;

Στην επόμενη ερώτηση τους ζητήθηκε να πουν τι πρόσωπα παρουσιάζουν οι κούκλες τους. Τα περισσότερα παιδιά (52%) απάντησαν ότι είναι ανθρώπινα, το 22% φανταστικά, το 24% ζώα και το 10% πουλιά.

Πίνακας 1: Πρόσωπα που παρουσιάζουν οι κούκλες

	Ζώα	Πουλιά	Ανθρώπινα	Φανταστικά
Αριθμ. σχετικές	12	5	26	11
% απόλυτες	24%	10%	52%	22%



Ερώτηση 3: Όταν παίζεις με τις κούκλες τι κάνεις συνήθως;

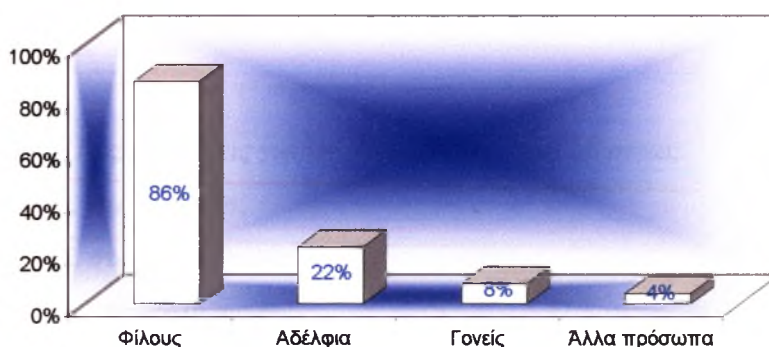
Στη συνέχεια τα παιδιά ερωτήθηκαν τι κάνουν όταν παίζουν με τις κούκλες, πως δηλαδή παίζουν μαζί τους. Οι περισσότερες απαντήσεις ήταν κοινές. Τα παιδιά (κυρίως τα κορίτσια) είπαν ότι μιλάνε μαζί τους, τις ταΐζουν, τις ντύνουν, τις πηγαίνουν βόλτα, τις κοιμίζουν, τις παίρνουν αγκαλιά, κάνουν ότι αυτά είναι μητέρες και οι κούκλες τα παιδιά τους. Τα αγόρια είπαν ότι παλεύουν με τις κούκλες.

Ερώτηση 4: Παρακολουθείς τους άλλους να παίζουν με τις κούκλες;

Έπειτα, τέθηκε η ερώτηση αν παρακολουθούν τους άλλους να παίζουν με τις κούκλες και όλα τα παιδιά απάντησαν θετικά. Ακολούθως, τους ζητήθηκε να πουν και ποιους παρακολουθούν. Το 44% παρακολουθεί τους φίλους, το 22% τα αδέρφια, το 8% τους γονείς και ένα 4% άλλα πρόσωπα (ξαδέλφια).

Πίνακας 2: Ποιους παρακολουθούν να παίζουν με κούκλες

	Φίλους	Αδελφούς	Γονείς	Άλλα πρόσωπα
Αριθμός	43	11	4	2
% απόλυτες	86%	22%	8%	4%



β. Γενικές ερωτήσεις

Ερώτηση 5: Έχεις παρακολουθήσει παράσταση κουκλοθέατρου;

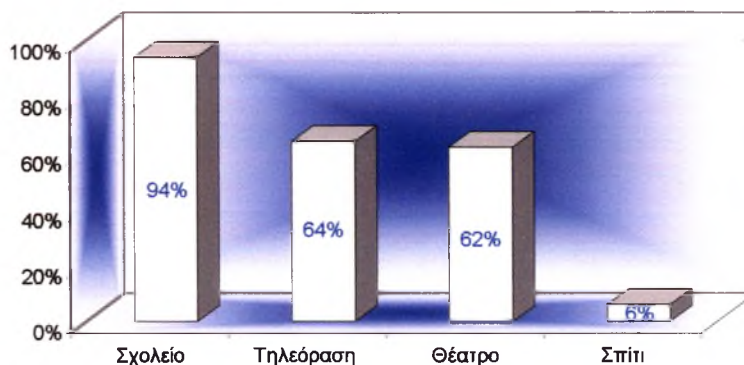
Η επόμενη ερώτηση αναφερόταν στο αν έχουν παρακολουθήσει ποτέ παράσταση κουκλοθέατρου. Τα 48 παιδιά (96%) απάντησαν θετικά και μόνο δύο (4%) είπαν ότι δεν έχουν δει ποτέ κουκλοθέατρο.

Ερώτηση 6: Αν ναι, που;

Έπειτα ρωτήθηκαν που έχουν δει κουκλοθέατρο (στην περίπτωση φυσικά των παιδιών που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση). Το 94% των παιδιών είτε ότι έχει παρακολουθήσει κουκλοθέατρο στο σχολείο, το 64% στην τηλεόραση, το 62% στο θέατρο και μόνο ένα 6% στο σπίτι. Υπήρχαν και ορισμένα παιδιά που είπαν ότι είδαν κουκλοθέατρο σε άλλο μέρος (σε πλατεία, σε γενέθλια).

Πίνακας 3: Που έχουν δει κουκλοθέατρο

	Σχολείο	Τηλεόραση	Θέατρο	Σπίτι
f σχετικές	47	32	31	3
% απόλυτες	94%	64%	62%	6%



Ερώτηση 7: Πώς μαθαίνεις για τις παραστάσεις που δίνονται;

α. στο σχολείο;

β. στο θέατρο;

γ. στην τηλεόραση;

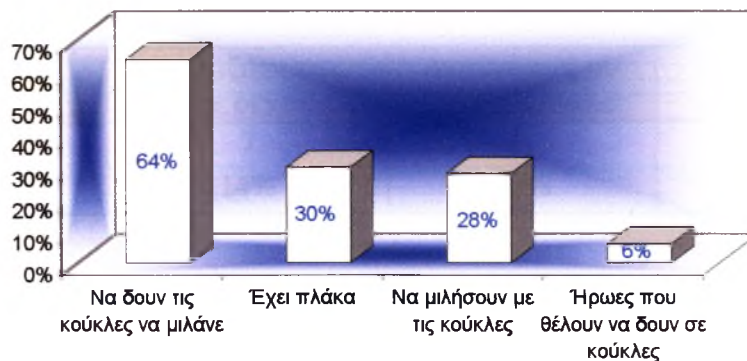
Στη συνέχεια, ρωτήθηκαν πως μαθαίνουν για τις παραστάσεις που δίνονται α) στο σχολείο και το 90% απάντησε ότι τους ενημερώνει η νηπιαγωγός ενώ ένα 4% ότι τους το λένε οι συμμαθητές τους, β) στο θέατρο και το 30% είπε ότι το μαθαίνουν απ' τους γονείς, 24% από άλλα πρόσωπα (συγγενείς, νηπιαγωγός) και ένα 8% από φίλους, γ) στην τηλεόραση και το 30% απάντησε ότι τους το λένε οι γονείς, το 14% ότι ανοίγουν την τηλεόραση τυχαία και έχει κουκλοθέατρο, 8% από διαφημίσεις, 6% από φίλους και 6% από άλλα πρόσωπα (αδέλφια, συγγενείς).

Ερώτηση 8: Τι είναι αυτό που σε κάνει να θέλεις να δεις παράσταση κουκλοθέατρου;

Η ακόλουθη ερώτηση αναφερόταν στους λόγους για τους οποίους τα παιδιά θέλουν να παρακολουθήσουν κουκλοθέατρο. Το 64% απάντησε ότι θέλουν να δουν τις κούκλες να μιλάνε, το 30% ότι τους αρέσει το κουκλοθέατρο επειδή έχει πλάκα, το 28% επειδή θέλουν να μιλήσουν με τις κούκλες και ένα 6% επειδή είναι κάποιοι ήρωες που θέλουν να τις δουν σε κούκλες.

Πίνακας 4: Γιατί τους αρέσει το κουκλοθέατρο

	Να δουν τις κούκλες να μιλάνε	Έχει πλάκα	Να μιλήσουν με τις κούκλες	Ήρωες που θέλουν να δουν σε κούκλες
f σχετικές	32	15	14	3
% απόλυτες	64%	30%	28%	6%

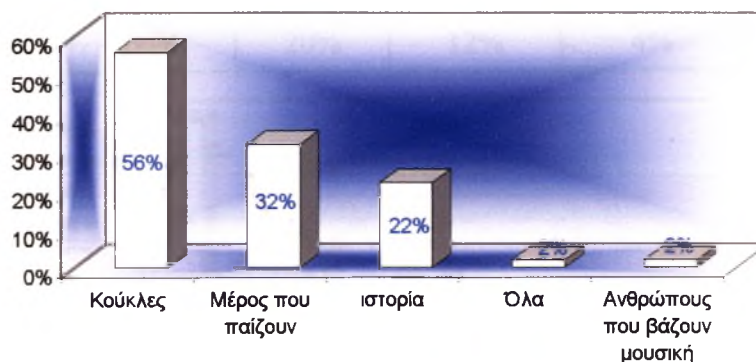


Ερώτηση 9: Όταν παρακολουθείς μια παράσταση κουκλοθέατρου τι προσέχεις περισσότερο;

Έπειτα, έπρεπε να απαντήσουν στην ερώτηση τι προσέχουν περισσότερο όταν παρακολουθούν μια παράσταση και το 56% είπε τις κούκλες, το 32% το μέρος που παίζουν οι κούκλες, το 22% την ιστορία, ένα παιδί είπε ότι δίνει σε όλα σημασία και ένα άλλο ότι προσέχει τους ανθρώπους που βάζουν μουσική.

Πίνακας 5: Τι προσέχουν όταν παρακολουθούν κουκλοθέατρο

	Κούκλες	Μέρος που παίζουν	Ιστορία	Όλα	Ανθρώπους που βάζουν μουσική
f σχετικές	28	16	11	1	1
% απόλυτες	56%	32%	22%	2%	2%

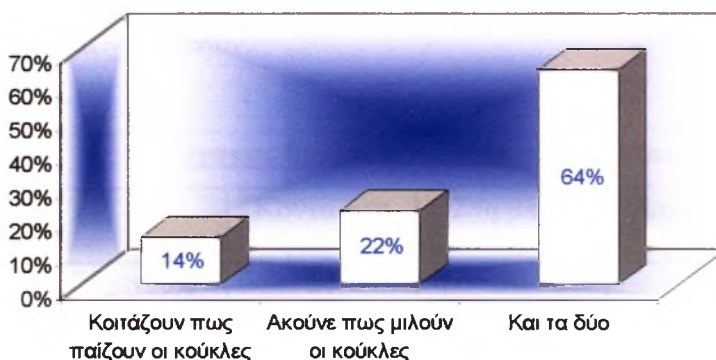


Ερώτηση 10: Όταν παρακολουθείς μια παράσταση κουκλοθέατρο τι κάνεις;

Στη συνέχεια (ερώτηση 10) ρωτήθηκαν τι κάνουν όταν παρακολουθούν μια παράσταση κουκλοθέατρο. Το 14% απάντησε ότι κοιτάζει πως παίζουν οι κούκλες, το 22% ακούει πως μιλούν οι κούκλες και το 64% και τα δύο.

Πίνακας 6: Τι κάνουν όταν παρακολουθούν κουκλοθέατρο

	Κοιτάζουν πως παίζουν οι κούκλες	Ακούνε πως μιλούν οι κούκλες	Και τα δύο
Γ σχετικές % απόλυτες	7 14%	11 22%	32 64%

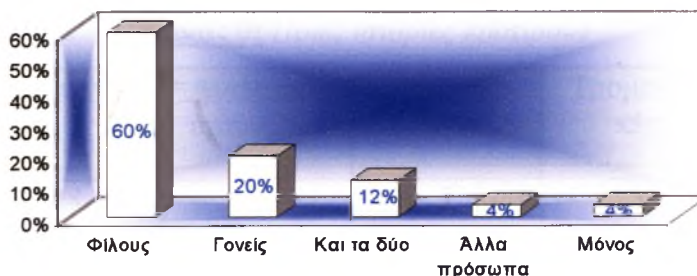


Ερώτηση 11: Με ποιους σ' αρέσει να παρακολουθείς κουκλοθέατρο;

Στην επόμενη ερώτηση σχολίασαν με ποιους προτιμούν να παρακολουθούν κουκλοθέατρο. Το 60% των παιδιών προτιμά με τους φίλους του, το 20% με τους γονείς, το 12% με τους φίλους και τους γονείς, το 4% με άλλα πρόσωπα (αδέλφια, ξαδέλφια) και ένα 4% μόνο του.

Πίνακας 7: Με ποιους προτιμούν να παρακολουθούν κουκλοθέατρο

	Φίλους	Γονείς	Και τα δύο	Άλλα πρόσωπα	Μόνος
Γ σχετικές % απόλυτες	30 60%	10 20%	6 12%	2 4%	2 4%

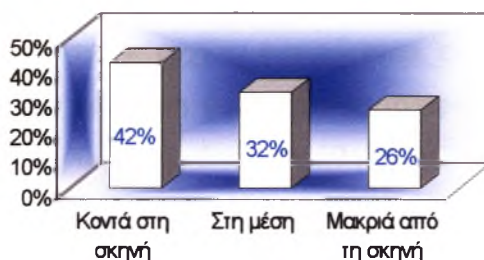


Ερώτηση 12: Όταν παρακολουθείς μια παράσταση σε ποια θέση προτιμάς να κάθεται και γιατί;

Η αμέσως ακόλουθη ερώτηση αναφερόταν στη θέση που προτιμούν να κάθονται τα νήπια όταν παρακολουθούν κουκλοθέατρο και για ποιο λόγο. Το 42% απάντησε ότι προτιμά να κάθεται κοντά στη σκηνή, το 32% στη μέση και το 26% μακριά από τη σκηνή. Ως δικαιολογία τα περισσότερα παιδιά χρησιμοποίησαν το ότι εκεί βλέπουν καλύτερα οποιαδήποτε θέση κι αν έχουν επιλέξει. Άλλες δικαιολογίες που υποστηρίχθηκαν απ' τα παιδιά που θέλουν να κάθονται κοντά στη σκηνή ήταν ότι έτσι μπορούν να πιάνουν τις κούκλες, ότι αν πάνε πίσω και είναι μεγάλοι μπροστά δε βλέπουν, ενώ απ' τα παιδιά που θέλουν να κάθονται μακριά ορισμένα φοβούνται μην πέσει η σκηνή και χτυπήσουν.

Πίνακας 8: Που προτιμούν να κάθονται

	Κοντά στη σκηνή	Στη μέση	Μακριά από τη σκηνή
f σχετικές	21	16	13
% απόλυτες	42%	32%	26%

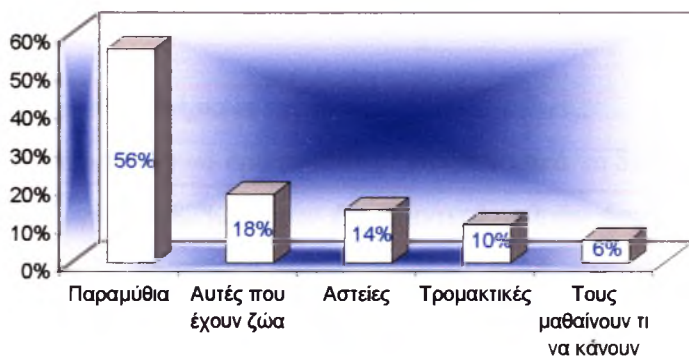


Ερώτηση 13: Ποιες ιστορίες σου αρέσουν πιο πολύ;

Έπειτα, τα παιδιά ρωτήθηκαν ποιες ιστορίες τους αρέσουν πιο πολύ και τα περισσότερα (56%) είπαν τα παραμύθια, άλλα είπαν αυτές που έχουν ζώα (18%), ακόμη οι αστείες (14%), οι τρομακτικές (10%) και μόνο τρία παιδιά επέλεξαν αυτές που τους μαθαίνουν τι να κάνουν.

Πίνακας 9: Ποιες ιστορίες προτιμούν

	Παραμύθια	Αυτές που έχουν ζώα	Αστείες	Τρομακτικές	Τους μαθαίνουν τι να κάνουν
f σχετικές	28	9	7	5	3
% απόλυτες	56%	18%	14%	10%	6%



Ερώτηση 14: Ποιοι είναι οι αγαπημένοι σου ήρωες;

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τα νήπια να ονομάσουν αγαπημένους τους ήρωες. Οι απαντήσεις ήταν ποικίλες. Ορισμένες από αυτές ήταν Μίκυ, Στρουμφάκια, Μπάτμαν, Ταρζάν, Πινόκιο, Σούπερμαν, Ηρακλής, Καραγκιόζης, Κοκκίνοσκουφίτσα, κ.α.

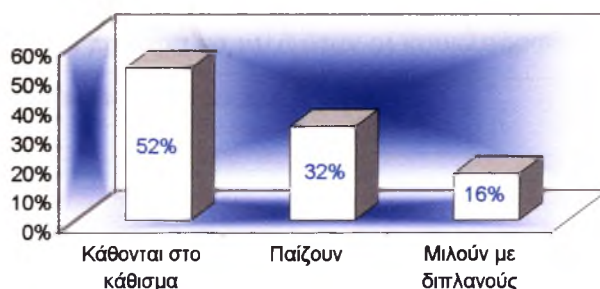
γ. Αντιδράσεις των παιδιών πριν την έναρξη της παράστασης

Ερώτηση 15: Περιμένοντας ν' αρχίσει η παράσταση, συνήθως τι κάνεις;

Η αμέσως επόμενη ερώτηση (ερώτηση 15) αναφερόταν στο χρονικό διάστημα πριν την έναρξη της παράστασης όπου ζητήθηκε από τα παιδιά να πουν τι κάνουν. Τα περισσότερα (52%) είπαν ότι κάθονται στο κάθισμα, ακόμη ότι παίζουν με τους φίλους τους (32%), και τα υπόλοιπα (16%) ότι κάθονται και μιλούν με τους διπλανούς.

Πίνακας 10: Τι κάνουν πριν την έναρξη της παράστασης

	Κάθονται στο κάθισμα	Παίζουν	Μιλούν με διπλανούς
f σχετικές	26	16	8
% απόλυτες	52%	32%	16%



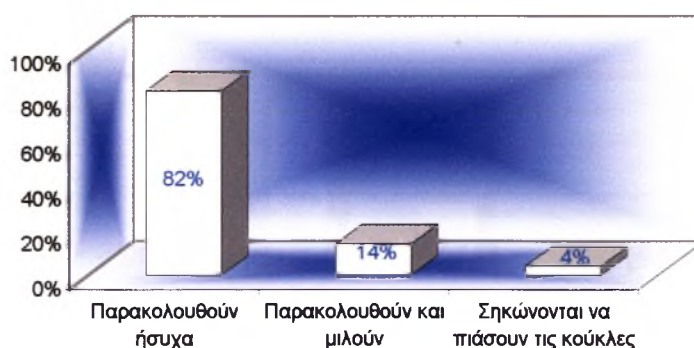
δ. Αντιδράσεις των παιδιών κατά τη διάρκεια της παράστασης

Ερώτηση 16: Κατά τη διάρκεια της παράστασης τι κάνεις;

Ακόλουθο βήμα ήταν να ερωτηθούν τι κάνουν κατά τη διάρκεια της παράστασης. Τα περισσότερα νήπια (82%) είπαν ότι παρακολουθούν ήσυχα κουκλοθέατρο, ορισμένα (14%) παραδέχτηκαν ότι παρακολουθούν αλλά μιλούν κιόλας με τους φίλους τους ενώ μόνο δύο παιδιά είπαν ότι σηκώνονται να πιάσουν τις κούκλες (4%).

Πίνακας 11: Τι κάνουν κατά τη διάρκεια της παράστασης

	Παρακολουθούν ήσυχα	Παρακολουθούν και μιλούν	Σηκώνονται να πιάσουν τις κούκλες
Αριθμός	41	7	2
% σχετικές	82%	14%	4%
% απόλυτες			



Ερώτηση 17: Σου αρέσει να λες δυνατά τι σκέφτεσαι την ώρα που παίζουν οι κούκλες;

Έπειτα, τα νήπια ρωτήθηκαν αν τους αρέσει να λένε δυνατά αυτό που σκέφτονται την ώρα που παίζουν οι κούκλες. Όλα απάντησαν θετικά (98%) εκτός από ένα παιδί που απάντησε αρνητικά (2%).

Ερώτηση 18: Αν ναι, πότε;

Μετά τέθηκε η ερώτηση ποιες στιγμές προτιμούν να μιλούν κατά τη διάρκεια της παράστασης. Το 64% προτιμά να μιλά όταν οι κουκλοήρωες ρωτούν κάτι ενώ το 34% όταν σκεφτεί κάτι και θέλει να το πει.

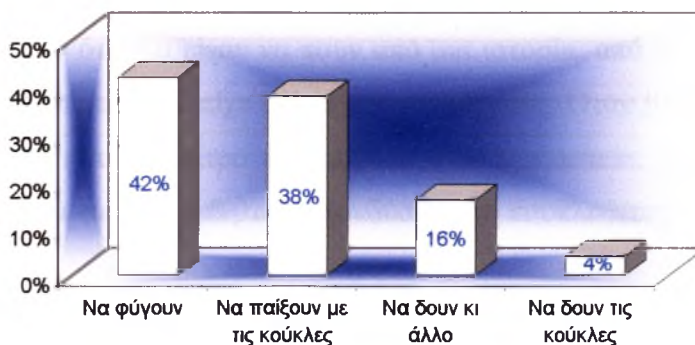
ε. Αντιδράσεις των παιδιών μετά το τέλος της παράστασης

Ερώτηση 19: Μόλις τελειώνει μια κουκλοθεατρική παράσταση τι θέλεις να κάνεις;

Στη συνέχεια (ερώτηση 19) τους ζητήθηκε να πουν τι θέλουν να κάνουν μόλις τελειώνει μια κουκλοθεατρική παράσταση. Το 42% των παιδιών είπε ότι θέλει να φύγει, το 38% να παίξει με τις κούκλες, το 16% να δει κι άλλο κουκλοθέατρο και ένα 4% να δει τις κούκλες.

Πίνακας 12: Τι θέλουν να κάνουν μόλις τελειώνει μια κουκλοθεατρική παράσταση

	Να φύγουν	Να παίξουν με τις κούκλες	Να δουν κι άλλο	Να δουν τις κούκλες
Αριθμητικές	21	19	8	2
% απόλυτες	42%	38%	16%	4%



Ερώτηση 20: Μετά την παράσταση θέλεις να παίξεις εσύ κουκλοθέατρο;

Η επόμενη ερώτηση αναφερόταν στο αν τα παιδιά θα ήθελαν να παίξουν και τα ίδια κουκλοθέατρο μετά από μια παράσταση που παρακολούθησαν. Τα περισσότερα απάντησαν θετικά (92%) και τα υπόλοιπα αρνητικά (8%).

Ερώτηση 21: Αν ναι, τι προτιμάς;

Η τελευταία ερώτηση που τέθηκε ήταν αν όντως ήθελαν να παίξουν κουκλοθέατρο, τι θα προτιμούσαν να παίξουν. Το 68% των νηπίων θα ήθελε να παίξει ένα δικό του έργο, το 28% να παίξει με τις ίδιες κούκλες/ήρωες και το 24% να παίξει το έργο που παρακολούθησε.

1.2.2. Γενική επισκόπηση των ερωτηματολογίων και σχολιασμός των αποτελεσμάτων.

Μετά την αποδελτίωση των ερωτηματολογίων που απευθύνονταν στα παιδιά, είναι απαραίτητο να παρουσιαστούν και τα σημαντικότερα αποτελέσματα.

Πιο αναλυτικά λοιπόν, σε όλα τα παιδιά αρέσει να παίζουν με τις κούκλες γενικά. Υποστήριξαν ότι στο σπίτι παίζουν με κούκλες μόνο τους ή ακόμα και με άλλα άτομα, κυρίως με φίλους. Συμπεριφέρονται σ' αυτές σαν να είναι μωρά, φίλοι, άρρωστοι και τις δίνουν ζωή. Όλα τα παιδιά έχουν μια αγαπημένη κούκλα στην οποία εμπιστεύονται τα μυστικά και τις επιθυμίες τους.

Όσον αφορά το κουκλοθέατρο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι είναι ένα είδος ψυχαγωγίας που ενθουσιάζει όλα τα παιδιά. Όπως έχει προαναφερθεί, η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε μετά από προσωπική επαφή με κάθε παιδί ξεχωριστά και το απίθανο ήταν ότι όλα είχαν να πουν από μια ιστορία, από μια σκηνή ή ακόμη και για μια κούκλα-ήρωα που είχε μείνει στη μνήμη τους. Όταν βέβαια ρωτήθηκαν γιατί τους αρέσει το κουκλοθέατρο απαντούσαν ότι είναι αστείο, έχει πλάκα, τους κάνει και γελούν. Όλα τα παιδιά δηλαδή, συνδύαζαν το κουκλοθέατρο με το γέλιο, το κωμικό στοιχείο.

Ωστόσο, σε σχετικές ερωτήσεις που τέθηκαν στα νήπια προκειμένου να καταλάβουμε τι είναι αυτό που τραβάει την προσοχή τους, τι είναι αυτό που τα κατακτά, συμπεράναμε ότι τον κύριο λόγο έχουν οι κούκλες και πιο συγκεκριμένα η κίνηση και η ομιλία αυτών. Μια απότομη και ξαφνική κίνηση, μια έντονη και χαρακτηριστική φωνή συναρπάζει τα παιδιά και προκαλεί το γέλιο.

Στη συνέχεια, θέλοντας να μάθουμε ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά, τα ρωτήσαμε τι παραστάσεις τους αρέσει να παρακολουθούν. Τα περισσότερα νήπια προτιμούν τα παραμύθια, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι αποκλείουν τα υπόλοιπα είδη. Τελευταίο, ίσως, είδος στην προτίμησή τους είναι οι διδακτικές ιστορίες. Τα παιδιά δεν αρέσκονται σε ιστορίες που τους μαθαίνουν τι να κάνουν. Είναι γνωστό ότι όλα τα έργα για κουκλοθέατρο έχουν κάποιο μήνυμα να δώσουν. Αν αυτό περνά στα παιδιά με τρόπο έμμεσο και κωμικό, χωρίς να το αντιλαμβάνονται, τότε το εισπράττουν και το αποθηκεύουν στη μνήμη τους εντελώς ασυνείδητα.

Με τις επόμενες ερωτήσεις, προσπαθήσαμε να αντλήσουμε πληροφορίες για τον τρόπο που συμπεριφέρονται τα παιδιά από την αναγγελία μέχρι και το τέλος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης. Υπάρχει και η πιθανότητα κάποια παιδιά να μην ήταν

ειλικρινή στις απαντήσεις τους, θέλοντας να παρουσιάσουν έναν καλό εαυτό. Κάποια, ωστόσο, δε δίστασαν να κάνουν και αρνητικά σχόλια για τον τρόπο που συμπεριφέρονται.

Έτσι λοιπόν, τα περισσότερα παιδιά ισχυρίστηκαν ότι πριν ακόμη να αρχίσει η παράσταση κάθονται στα καθίσματα, μιλούν μεταξύ τους και περιμένουν με ανυπομονησία να ανοίξει η αυλαία. Όταν επιτέλους ξεκινά η ιστορία τα παιδιά παρακολουθούν ήσυχα, όπως είπαν, τουλάχιστο στην αρχή. Ορισμένα όμως είπαν ότι μπορεί να βαρεθούν, οπότε μιλούν με τους φίλους τους ή σηκώνονται για να δουν τις κούκλες από κοντά.

Επιπρόσθετα, τα παιδιά υποστήριξαν ότι τους αρέσει να εκφράζουν τη γνώμη τους κατά τη διάρκεια της παράστασης. Θέλουν να νιώθουν δηλαδή ότι συμβάλλουν στην εξέλιξη της ιστορίας. Αυτό το κάνουν κυρίως όταν οι ήρωες τους ρωτούν κάτι αλλά μπορεί να επέμβουν και οποιαδήποτε άλλη στιγμή αυθόρμητα, όταν σκεφτούν κάτι.

Η παράσταση τελειώνει και οι απόψεις δίστανται. Άλλα παιδιά θέλουν να φύγουν, άλλα να δουν κι άλλο έργο, ενώ άλλα να πιάσουν τις κούκλες και να παίξουν μ' αυτές. Όταν όμως ρωτήθηκαν, συγκεκριμένα πλέον, αν μετά την παράσταση θα ήθελαν να παίξουν και τα ίδια κουκλοθέατρο, όλα τη θεώρησαν καταπληκτική ιδέα. Το τι ακριβώς θα έπαιζαν δε φάνηκε να τα προβληματίζει ιδιαίτερα. Τα περισσότερα νήπια ωστόσο, θα προτιμούσαν να αυτοσχεδιάσουν με τις ίδιες ή με διαφορετικές κούκλες.

Σε γενικές γραμμές, τα παιδιά συνέβαλαν πάρα πολύ στη διεξαγωγή της έρευνας με τις απαντήσεις τους που τις περισσότερες φορές τις εμπλούτιζαν με παραδείγματα, αφηγούνταν ιστορίες, περιέγραφαν ήρωες. Το κουκλοθέατρο είναι ένα μέσο αγωγής, ίσως το πιο αγαπητό στα παιδιά, ικανό να μεταδώσει γνώσεις και αρχές με ψυχαγωγικό τρόπο.

1.2.3. Αποδελτίωση ερωτηματολογίων νηπιαγωγών

α. Προσωπική σχέση των νηπιαγωγών με το κουκλοθέατρο

Ερώτηση 1: *Παίζετε κουκλοθέατρο στο νηπιαγωγείο;*

Η πρώτη ερώτηση, αναφερόταν στο αν οι νηπιαγωγοί παίζουν κουκλοθέατρο στο νηπιαγωγείο και όλες απάντησαν θετικά, εκτός από μια που δήλωσε ότι παίζει σπάνια.

Ερώτηση 2: *Αν ναι, που το έχετε διδαχθεί;*

Στη συνέχεια, ρωτήθηκαν πού το έχουν διδαχτεί και το 53,3% είτε σε σεμινάριο, το 40% στο πανεπιστήμιο και το 6,7% (δηλαδή μια νηπιαγωγός) κατά την εξομοίωση.

Ερώτηση 3: *Τι πιστεύετε για το κουκλοθέατρο;*

Έπειτα, τους ζητήθηκε η άποψή τους για το τι πιστεύουν ότι είναι το κουκλοθέατρο. Το 60% είπε ότι είναι μέσο ψυχαγωγίας και το 40% μέσο αγωγής.

Ερώτηση 4: *Όταν παίζετε κουκλοθέατρο πως το δέχονται τα παιδιά; Ευχαριστιούνται;*

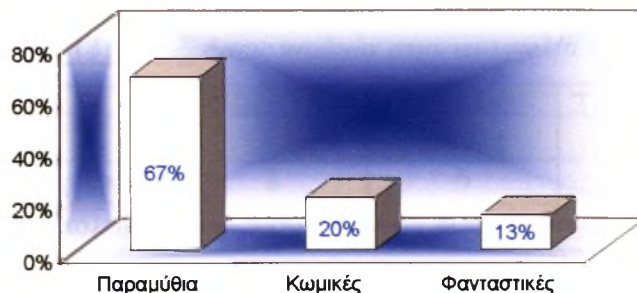
Στη συνέχεια, ρωτήθηκαν πώς δέχονται τα παιδιά μια δική τους παράσταση, πόσο ευχαριστιούνται και όλες απάντησαν πάρα πολύ.

Ερώτηση 5: *Ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά;*

Ακόλουθο βήμα, ήταν να ερωτηθούν οι νηπιαγωγοί ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά και τους ζήτησα να ιεραρχήσουν τις απαντήσεις τους. Ως πρώτη επιλογή στην ιεράρχησή τους οι περισσότερες είχαν τα παραμύθια (66,7%), άλλες τις κωμικές (20%) και άλλες τις φανταστικές ιστορίες (13,3%). Ως δεύτερη επιλογή το 53,3% είχε τις κωμικές, το 26,7% τα παραμύθια και το 20% τις φανταστικές. Ως τελευταία επιλογή, το 33,3% είχε τις αυτοσχέδιες, το 26,7% τις τρομακτικές, το 26,7% τις διδακτικές και το 13,3% τις φανταστικές.

Πίνακας 13: *Ιστορίες που προτιμούν τα παιδιά*

	Παραμύθια	Κωμικές	Φανταστικές
f σχετικές	10	3	2
% απόλυτες	67%	20%	13%



Ερώτηση 6: Σε ποιο χώρο τα παιδιά σας παρακολουθούν με ένταση;

Κατόπιν, ζητήθηκε από τις νηπιαγωγούς να πουν σε ποιο χώρο τα παιδιά τις παρακολουθούν με ένταση και οι περισσότερες απάντησαν ότι τα παιδιά προσηλώνονται πιο εύκολα σε ειδικό χώρο του νηπιαγωγείου (86,7%), ενώ οι υπόλοιπες επιλέγουν να παίζουν κουκλοθέατρο σε χώρο που ζητούν τα παιδιά (13,3%).

β. Απόψεις των νηπιαγωγών για τις αντιδράσεις των νηπίων πριν την έναρξη της παράστασης

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα δεδομένα που έχουν σχέση με τις αντιδράσεις των νηπίων πριν την έναρξη μιας κουκλοθεατρικής παράστασης, σύμφωνα πάντα με τα λεγόμενα των νηπιαγωγών.

Ερώτηση 7: Συνήθως πότε φτάνετε σε μια παράσταση;

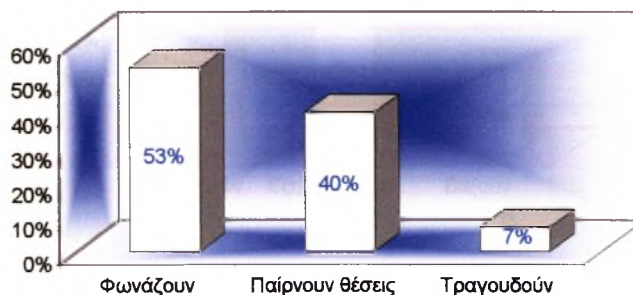
Συγκεκριμένα, οι νηπιαγωγοί ρωτήθηκαν πότε φτάνουν σε μια παράσταση και το 66,7% παίζει κουκλοθέατρο μετά από κάποια δραστηριότητα, ενώ το 33,3% ύστερα από απαίτηση των παιδιών.

Ερώτηση 8: Πώς αντιδρούν τα παιδιά στην αναγγελία της παράστασης;

Η επόμενη ερώτηση αναφερόταν στις αντιδράσεις των παιδιών όταν τους αναγγέλλουν την παράσταση. Το 53,3% απάντησε ότι τα παιδιά φωνάζουν, το 40% ότι παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο και το 6,7% ότι τραγουδούν.

Πίνακας 14: Αντιδράσεις παιδιών στην αναγγελία της παράστασης

	Φωνάζουν	Παίρνουν θέσεις	Τραγουδούν
f σχετικές	8	6	1
% απόλυτες	53%	40%	7%

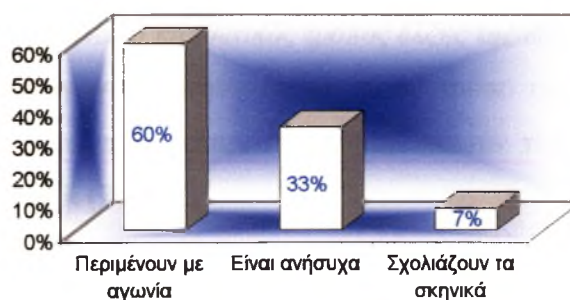


Ερώτηση 9: Πώς συμπεριφέρονται τα παιδιά πριν την παράσταση;

Μετά, τους ζητήθηκε να πουν πώς συμπεριφέρονται τα παιδιά πριν την παράσταση, και το 60% είπε ότι κάθονται και περιμένουν με αγωνία, το 33,3% ότι είναι ανήσυχα και το 6,7% ότι σχολιάζουν τα σκηνικά.

Πίνακας 15: Συμπεριφορά των νηπίων πριν την παράσταση

	Περιμένουν με αγωνία	Είναι ανήσυχα	Σχολιάζουν τα σκηνικά
f σχετικές	9	5	1
% απόλυτες	60%	33%	7%

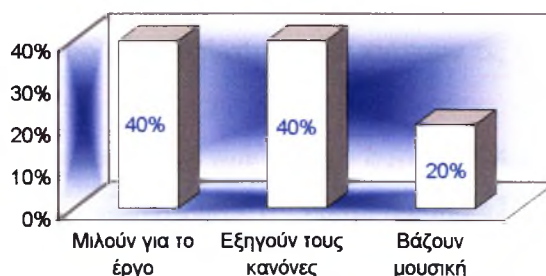


Ερώτηση 10: Τι συνήθως κάνετε πριν την παράσταση;

Η αμέσως ακόλουθη ερώτηση αναφερόταν στις ενέργειες των νηπιαγωγών πριν την παράσταση. Το 40% μιλάει στα παιδιά για το έργο, το άλλο 40% εξηγεί στα παιδιά κανόνες που πρέπει να τηρούν και το 20% βάζει μουσική.

Πίνακας 16: *Τι συνήθως κάνουν οι νηπιαγωγοί πριν την παράσταση*

	Μιλούν για το έργο	Εξηγούν τους κανόνες	Βάζουν μουσική
f σχετικές % απόλυτες	6 40%	6 40%	3 20%



Ερώτηση 11: *Η έναρξη της παράστασης επιδρά στη συμπεριφορά των παιδιών;*

Στη συνέχεια, τέθηκε στις νηπιαγωγούς η ερώτηση αν η έναρξη της παράστασης επιδρά στη συμπεριφορά των παιδιών και το 86,7% απάντησε θετικά ενώ το 13,3% αρνητικά.

Ερώτηση 12: *Αν ναι, με ποιον τρόπο;*

Φυσικά, θελήσαμε να μάθουμε με ποιόν τρόπο η αρχή της παράστασης επηρεάζει τα παιδιά. Σ' αυτή την ανοιχτή ερώτηση, οι απόψεις των νηπιαγωγών συνέκλιναν στο ότι είναι η καθοριστική στιγμή που δείχνει αν η παράσταση μπορεί να εντυπωσιάσει και να κερδίσει την προσοχή των παιδιών.

Ερώτηση 13: *Ποιος είναι ο πιο θετικός τρόπος έλξης της προσοχής των παιδιών;*

Έπειτα, οι νηπιαγωγοί ρωτήθηκαν με ποιόν τρόπο ελκύουν την προσοχή των παιδιών και οι περισσότερες είπαν ότι χρησιμοποιούν τον Πιπίνο (73,3%) ενώ οι υπόλοιπες το τραγούδι (26,7%).

γ. Απόψεις των νηπιαγωγών για τις αντιδράσεις των νηπίων κατά τη διάρκεια της παράστασης

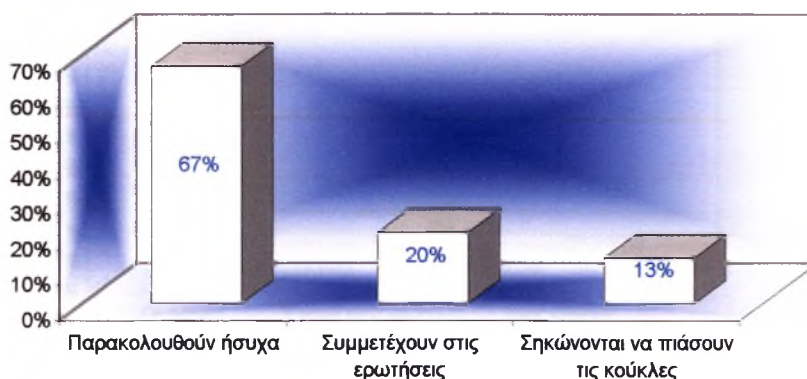
Στην πορεία του ερωτηματολογίου, τέθηκαν ερωτήσεις σχετικά με τις αντιδράσεις των νηπίων κατά τη διάρκεια μιας παράστασης κουκλοθέατρου.

Ερώτηση 14: Κατά τη διάρκεια της παράστασης τα νήπια πώς συμπεριφέρονται;

Συγκεκριμένα, η αμέσως επόμενη ερώτηση αναφερόταν στη συμπεριφορά των νηπίων κατά τη διάρκεια της παράστασης. Οι περισσότερες είπαν ότι τα νήπια κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν (66,7%), τρεις είπαν ότι συμμετέχουν στις ερωτήσεις (20%) και δυο ότι σηκώνονται και πιάνουν τις κούκλες (13,3%).

Πίνακας 17: Συμπεριφορά των νηπίων κατά τη διάρκεια της παράστασης

	Παρακολουθούν ήσυχα	Συμμετέχουν στις ερωτήσεις	Σηκώνονται και πιάνουν τις κούκλες
f σχετικές	10	3	2
% απόλυτες	67%	20%	13%



Ερώτηση 15: Κατά την παράσταση υπάρχει επικοινωνία κούκλας-παιδιών; Το επιδιώκετε εσείς ή τα παιδιά;

Στην ανοιχτή ερώτηση 15, σχετικά με το αν υπάρχει επικοινωνία κούκλας-παιδιών και ποιος το επιδιώκει, όλες συμφώνησαν ότι υπάρχει και ότι το επιδιώκουν και οι δύο. Ορισμένες νηπιαγωγοί, διευκρίνισαν ότι πρέπει να υπάρχει επικοινωνία αλλά όχι ακαταστασία. Ο κουκλοπαίκτης πρέπει να ξέρει να κρατάει τις ισορροπίες.

Ερώτηση 16: Πότε κάνετε ερωτήσεις;

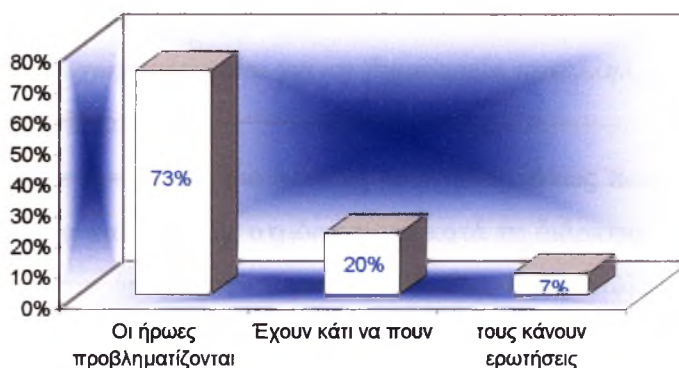
Έπειτα, τις ρωτήθηκαν πότε κάνουν ερωτήσεις και οι περισσότερες ισχυρίστηκαν ότι ρωτούν κάτι όταν θέλουν να ακούσουν τη γνώμη των παιδιών (66,7%) και οι υπόλοιπες όταν ο ήρωας προβληματίζεται (33,3%).

Ερώτηση 17: Τα παιδιά πότε επεμβαίνουν;

Η ακόλουθη ερώτηση αναφερόταν στο πότε επεμβαίνουν τα παιδιά και οι περισσότερες είπαν ότι επεμβαίνουν όταν βλέπουν ότι οι ήρωες προβληματίζονται (73,3%) και οι υπόλοιπες όταν έχουν κάτι δικό τους να πουν (20%), ενώ μια νηπιαγωγός υποστήριξε ότι τα νήπια επεμβαίνουν μόνο όταν τους κάνει ερωτήσεις (6,7%).

Πίνακας 18: Πότε επεμβαίνουν τα παιδιά

	Οι ήρωες προβληματίζονται	Έχουν κάτι να πουν	Τους κάνουν ερωτήσεις
f σχετικές % απόλυτες	11 73%	3 20%	1 7%



Ερώτηση 18: Τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν την πλοκή;

Στη συνέχεια, ρωτήθηκαν αν τα νήπια προσπαθούν να αλλάξουν την πλοκή της ιστορίας κατά τη διάρκεια της παράστασης και οι περισσότερες απάντησαν αρνητικά (66,7%).

Ερώτηση 19: Αν ναι, κάτω από ποιες συνθήκες;

Οι υπόλοιπες νηπιαγωγοί που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, για το αν τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν πλοκή, στην ερώτηση 19 όπου τέθηκε το ζήτημα με ποιον τρόπο το κάνουν αυτό, υποστήριξαν ότι το κάνουν αυθόρμητα (33,3%).

Ερώτηση 20: Εσείς τι κάνετε;

Οι ίδιες όταν ρωτήθηκαν πως ενεργούν σε μια τέτοια περίπτωση, είπαν ότι συζητούν με τα παιδιά ποια πορεία θα ακολουθήσουν τελικά.

Ερώτηση 21: *Αν στη διάρκεια της παράστασης δώσετε μια συμβουλή (μέσω της κούκλας) τα παιδιά πώς τη δέχονται;*

Η επόμενη ερώτηση αναφερόταν στον τρόπο που τα παιδιά αντιμετωπίζουν μια συμβουλή που μπορεί να δώσουν οι νηπιαγωγοί μέσω της κούκλας και όλες υποστήριξαν ότι τα παιδιά τηρούν τη συμβουλή αυτή.

Ερώτηση 22: *Αν την τηρούν, που οφείλεται;*

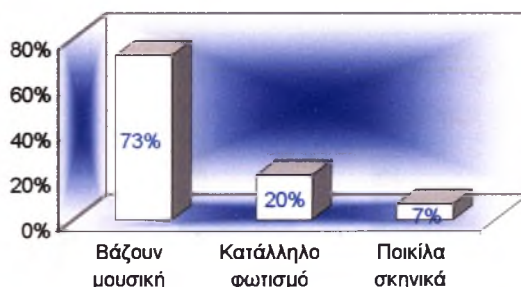
Στηριζόμενοι στην παραπάνω ερώτηση, στη συνέχεια θελήσαμε να μάθουμε για ποιο λόγο τα παιδιά τηρούν τη συμβουλή, και οι περισσότερες νηπιαγωγοί είπαν ότι το κάνουν επειδή θαυμάζουν το χαρακτήρα του ήρωα (93,3%) ενώ μόνο μια είπε ότι το κάνουν επειδή σέβονται τον κουκλοπαίκτη (6,7%).

Ερώτηση 23: *Τι χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας κατά τη διάρκεια της παράστασης;*

Μετά κάναμε ορισμένες πιο γενικές ερωτήσεις, όπως ποια μέσα χρησιμοποιούν για τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας κατά τη διάρκεια της παράστασης και οι περισσότερες είπαν ότι βάζουν μουσική (73,3%), δύο κατάλληλο φωτισμό (13,3%) και μία ότι χρησιμοποιεί ποικίλα σκηνικά (6,7%).

Πίνακας 19: *Μέσα που χρησιμοποιούν για τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας*

	Βάζουν μουσική	Κατάλληλο φωτισμό	Ποικίλα σκηνικά
Αριθμός	11	3	1
% απόλυτες	73,3%	20%	6,7%



Ερώτηση 24: *Τα παιδιά τι παραστάσεις προτιμούν;*

Έπειτα, θελήσαμε να μάθουμε τι παραστάσεις προτιμούν τα παιδιά και όλες υποστήριξαν ότι προτιμούν τις κωμικές.

Ερώτηση 26: *Επιθυμούν την επανάληψη;*

Σύμφωνα με σχετική ερώτησή οι περισσότερες νηπιαγωγοί είπαν ότι στα παιδιά αρέσει η επανάληψη (86,7%) εκτός από δύο νηπιαγωγούς που υποστήριξαν ότι δεν τους αρέσει (13,3%). Όσον αφορά τον αριθμό επανάληψης μιας σκηνής δεν πρέπει να ξεπερνά τις δύο φορές.

Ερώτηση 27: *Αν προτιμούν κωμικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε;*

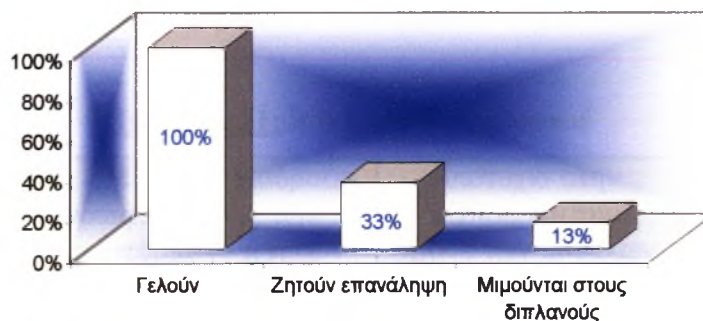
Για να καλύψουν τις προτιμήσεις των παιδιών οι περισσότερες νηπιαγωγοί επιλέγουν κωμικό κείμενο (66,7%) ενώ οι υπόλοιπες επαναλαμβάνουν αστείες σκηνές (33,3%).

Ερώτηση 28: *Πώς αντιδρούν στα παραπάνω;*

Η ακόλουθη ερώτηση αναφερόταν στις αντιδράσεις των νηπίων στις ιστορίες που προτιμούν. Καθώς, οι κωμικές ιστορίες είναι αυτές που προτιμούν τα νήπια, όλοι οι νηπιαγωγοί είπαν ότι κατά τη διάρκεια αυτών γελούν (100%), άλλες πρόσθεσαν ότι ζητούν επανάληψη (33,3%) και άλλες ότι μιμούνται στους διπλανούς (13,3%).

Πίνακας 20: *Αντιδράσεις των παιδιών στις κωμικές ιστορίες*

	Γελούν	Ζητούν επανάληψη	Μιμούνται στους διπλανούς
f σχετικές	15	5	2
% απόλυτες	100%	33%	13%



Ερώτηση 29: Όταν τα παιδιά επιζητούν ένα τέλος διαφορετικό από το δικό σας τι κάνετε;

Μετά, τέθηκε η ερώτηση τι κάνουν όταν τα παιδιά ζητούν ένα τέλος στο έργο διαφορετικό από αυτό που έχουν σχεδιάσει και οι περισσότερες είπαν ότι το συζητούν με τα παιδιά (73,3%) και οι υπόλοιπες ότι ακολουθούν την άποψη των παιδιών (26,7%).

Ερώτηση 30: Στα παιδιά ποιο τέλος αρέσει περισσότερο;

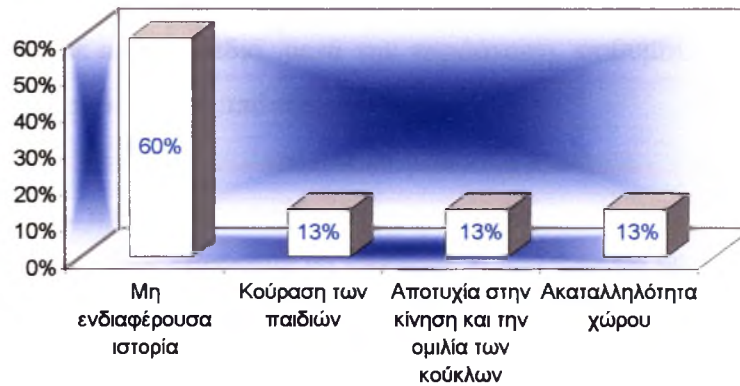
Έπειτα, οι νηπιαγωγοί ρωτήθηκαν ποιο τέλος αρέσει περισσότερο στα παιδιά και οι περισσότερες είπαν ότι προτιμούν το ευτυχισμένο τέλος (93,3%) και μόνο μία το τέλος-έκπληξη (6,7%).

Ερώτηση 31: Πού μπορεί να οφείλεται η τυχόν ανησυχία του κοινού;

Στη συνέχεια, ρωτήσαμε τις νηπιαγωγούς που μπορεί να οφείλεται η τυχόν ανησυχία του κοινού και ζητήσαμε από αυτές να ιεραρχήσουν τις απαντήσεις τους. Έτσι, ως πρώτη επιλογή στην ιεράρχησή τους οι περισσότερες νηπιαγωγοί θέτουν τη μη ενδιαφέρουσα ιστορία (60%), άλλες την κούραση των παιδιών (13,3%), την αποτυχία στην κίνηση και την ομιλία των κούκλων (12,3%) και την ακαταλληλότητα του χώρου (13,3%). Ως δεύτερη επιλογή οι περισσότερες θέτουν την κακή επικοινωνία με τις κούκλες (53,3%), την αποτυχία στην κίνηση και ομιλία των κούκλων (26,7%) και τη μη ενδιαφέρουσα ιστορία (20%). Ως τελευταία επιλογή, το 33,3% των νηπιαγωγών έχει τον κακό φωτισμό, ακόμη ένα 33,3% το μεγάλο μέγεθος των κούκλων, το 20% αυτών το μικρό μέγεθος των κούκλων και τέλος το 13,3% των νηπιαγωγών τον ακατάλληλο χώρο.

Πίνακας 21: Λόγοι ανησυχίας κοινού

	Μη ενδιαφέρουσα ιστορία	Κούραση των παιδιών	Αποτυχία στην κίνηση και την ομιλία των κούκλων	Ακαταλληλότητα χώρου
f σχετικές	9	2	2	2
% απόλυτες	60%	13%	13%	13%



δ. Απόψεις των νηπιαγωγών για τις αντιδράσεις των νηπίων μετά το τέλος της παράστασης

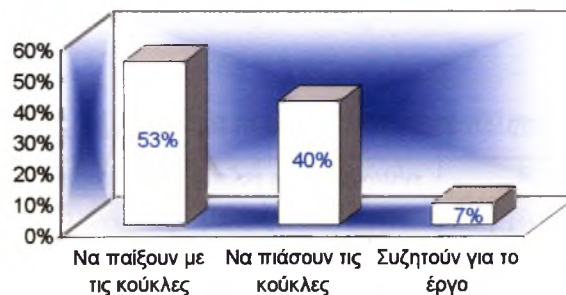
Στην τελευταία ενότητα ζητήσαμε από τις νηπιαγωγούς να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικές με τη συμπεριφορά των παιδιών μετά το τέλος της παράστασης.

Ερώτηση 32: Μόλις τελειώσει η παράσταση τι κάνουν τα παιδιά;

Αναλυτικότερα, θελήσαμε να μάθουμε τι κάνουν τα παιδιά μόλις τελειώσει η παράσταση. Οι περισσότερες νηπιαγωγοί είπαν ότι τα παιδιά εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να παίξουν με τις κούκλες (53,3%), να πιάσουν τις κούκλες (40%) και μία νηπιαγωγός είπε ότι συζητούν μεταξύ τους για το έργο (6,7%).

Πίνακας 22: Συμπεριφορά παιδιών μετά το τέλος της παράστασης

	Να παίξουν με τις κούκλες	Να πιάσουν τις κούκλες	Συζητούν για το έργο
f σχετικές	8	6	1
% απόλυτες	53%	40%	7%



Ερώτηση 33: *Μετά την παράσταση, τα παιδιά επιθυμούν να παίξουν κουκλοθέατρο;*

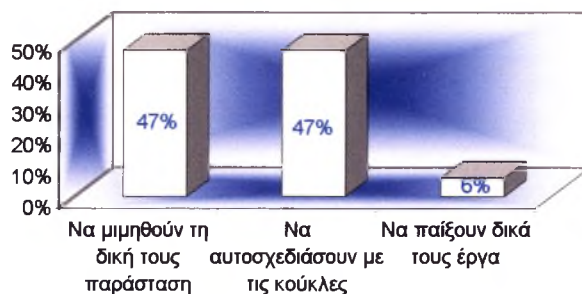
Έπειτα, ρωτήσαμε αν τα παιδιά, μετά την παράσταση, επιθυμούν και τα ίδια να παίξουν κουκλοθέατρο και όλες απάντησαν θετικά.

Ερώτηση 34: *Αν ναι, τι θέλουν να παίζουν;*

Στην επόμενη ερώτηση, ζητήσαμε να μάθουμε τι ακριβώς θα ήθελαν να παίξουν τα παιδιά και οι περισσότερες είπαν ότι προτιμούν να μιμηθούν τη δική τους παράσταση (46,6%), να αυτοσχεδιάσουν με τις κούκλες-ήρωες (46,6%) και μόνο μία νηπιαγωγός είπε ότι τα παιδιά θέλουν να παίξουν δικά τους έργα (6,7%).

Πίνακας 23: *Παραστάσεις που θέλουν να παίξουν τα παιδιά*

	Να μιμηθούν τη δική τους παράσταση	Να αυτοσχεδιάσουν με τις κούκλες	Να παίξουν δικά τους έργα
f σχετικές	7	7	1
% απόλυτες	47%	47%	6%



Ερώτηση 35: *Αν ζητούν κι άλλη παράσταση, που νομίζετε ότι οφείλεται;*

Η ακόλουθη ερώτηση αναφερόταν στους πιθανούς λόγους για τους οποίους τα παιδιά ζητούν κι άλλη παράσταση. Οι περισσότερες νηπιαγωγοί θεωρούν σημαντικό παράγοντα ένα ενδιαφέρον κείμενο (53,3%), άλλες την καλή επικοινωνία μεταξύ κούκλων και παιδιών (20%) και μια καλά οργανωμένη παράσταση (20%) και μία νηπιαγωγός τους ζωντανούς διάλογους και το χιούμορ.

Πίνακας 24: *Γιατί τα παιδιά ζητούν επανάληψη παράστασης*

	Ενδιαφέρον κείμενο	Καλή επικοινωνία μεταξύ κούκλων και παιδιών	Καλά οργανωμένη παράσταση	Ζωντανή διάλογοι και χιούμορ
f σχετικές	8	3	3	1
% απόλυτες	53%	20%	20%	7%



Ερώτηση 36: *Μετά από μέρες αναφέρονται στην παράσταση που είδαν;*

Τέλος, ρωτήσαμε τις νηπιαγωγούς αν τα παιδιά μετά από μέρες, αναφέρονται σε μια παράσταση που παρακολούθησαν και αυτές απάντησαν θετικά με την προϋπόθεση βέβαια ότι το έργο ήταν ενδιαφέρον και εντυπωσίασε τα παιδιά. Ορισμένες υποστήριξαν ότι τα παιδιά αρκετές φορές ζητούν τη επανάληψη μιας κουκλοθεατρικής ιστορίας ή την παίζουν τα ίδια.

1.2.4. Γενική επισκόπηση των ερωτηματολογίων και σχολιασμός των αποτελεσμάτων

Εκτός από τα συμπεράσματα που αφορούν τα ερωτηματολόγια των παιδιών, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστούν και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις απαντήσεις των νηπιαγωγών σε σχετικές ερωτήσεις που τους τέθηκαν.

Έτσι, οι νηπιαγωγοί υποστήριξαν ότι στα νήπια αρέσει πάρα πολύ το κουκλοθέατρο και πιο συγκεκριμένα προτιμούν να παρακολουθούν παραστάσεις που έχουν ως θέμα τους γνωστά παραμύθια ή γενικότερα παραστάσεις κωμικές που μεταδίδουν στα παιδιά χαρά και γέλιο.

Τα συμπεράσματα που ακολουθούν αφορούν τις αντιδράσεις των νηπίων πριν από την παράσταση καθώς και τις ενέργειες των ίδιων των νηπιαγωγών. Σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς ο κύριος λόγος που επιλέγουν να παίξουν κουκλοθέατρο είναι για να συνοδεύσουν τη δραστηριότητα ενός άλλου τομέα. Να δώσουν δηλαδή, μηνύματα ή γνώσεις μέσω και του κουκλοθέατρου και συνάμα να ψυχαγωγήσουν τα παιδιά.

Όσον αφορά τις αντιδράσεις των παιδιών στην αναγγελία της παράστασης δε διαφοροποιούνται κατά πολύ. Τα περισσότερα φωνάζουν για να δείξουν τη χαρά τους και παράλληλα παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο. Σ' αυτή τη φάση διακατέχονται από αγωνία για το τι πρόκειται να συμβεί και ποιους ήρωες θα αντικρίσουν πάνω στη σκηνή.

Οι περισσότεροι νηπιαγωγοί συνήθως, όπως υποστηρίζουν, πριν αρχίσει η παράσταση μιλούν στα παιδιά για το έργο και άλλοι γενικότερα για κανόνες που πρέπει να τηρούν. Απ' ότι όμως έχει διαπιστωθεί, όταν πρόκειται να δοθεί η παράσταση στο χώρο του νηπιαγωγείου, υφίσταται το φαινόμενο μία νηπιαγωγός να απασχολεί τα παιδιά με τραγούδι μέχρι να ετοιμαστούν οι κουκλοπαίκτες. Τα παιδιά διακρίνονται από ανησυχία αλλά και περιέργεια να εξακριβώσουν τι ετοιμάζεται πίσω από τη σκηνή.

Η αυλαία ανοίγει και ο Πιπίνος είναι η συνηθέστερη μορφή κούκλας που εμφανίζεται στη σκηνή. Αυτή η στιγμή είναι και η πιο καθοριστική απ' την οποία θα κριθεί η πορεία της παράστασης, ως προς την έλξη της προσοχής των μικρών θεατών

Η παράσταση συνεχίζεται και τα περισσότερα νήπια κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν, συμμετέχουν στις ερωτήσεις, χωρίς βέβαια να λείπουν και περιπτώσεις εκείνων των παιδιών που σηκώνονται και πιάνουν τις κούκλες. Οι νηπιαγωγοί θέτουν ερωτήσεις κατά τη διάρκεια του έργου, κυρίως όταν θέλουν ν' ακούσουν τη γνώμη

των παιδιών. Θέτουν τους ήρωες σε προβληματισμό έτσι ώστε τα παιδιά να επέμβουν και να προτείνουν λύσεις. Η επικοινωνία είναι βασικός στόχος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης και την επιδιώκουν νηπιαγωγοί και παιδιά. Δεν πρέπει όμως να ξεφεύγει από τα όρια. Η νηπιαγωγός πρέπει να κρατάει τις ισορροπίες.

Οι νηπιαγωγοί δεν χρησιμοποιούν πολλά τεχνικά μέσα. Ισχυρίζονται ότι βάζουν μουσική για να δημιουργήσουν την ατμόσφαιρα που απαιτείται σε μία σκηνή. Ίσως να μην υπάρχουν και οι δυνατότητες για κάτι περισσότερο.

Έπειτα, θελήσαμε να διευκρινίσουμε τι είδους ιστορίες προτιμούν τα παιδιά και οι κωμικές βρίσκονται στην πρώτη θέση. Οι τρομακτικές, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς, δεν τους ενδιαφέρουν τόσο. Για να το πετύχουν αυτό επιλέγουν κωμικό κείμενο και επαναλαμβάνουν αστείες σκηνές. Η επανάληψη είναι κάτι που αρέσει στα παιδιά αλλά όχι πάνω από δύο φορές γιατί γίνεται κουραστική. Καθ' όλη τη διάρκεια των κωμικών ιστοριών τα παιδιά γελούν.

Το τέλος πλησιάζει και τα παιδιά ζητούν να είναι διαφορετικό από αυτό που έχει σχεδιάσει η νηπιαγωγός. Τότε εκείνη το συζητά με τα παιδιά για να αποφασίσουν από κοινού τι θα γίνει τελικά. Το σίγουρο είναι πάντως ότι θα πρέπει να είναι ένα χαρούμενο και ευτυχές τέλος που θα ικανοποιεί τις απαιτήσεις και τις ανάγκες των παιδιών.

Αν το κοινό ήταν ανήσυχο κατά τη διάρκεια της παράστασης οι νηπιαγωγοί θεωρούν ως πιθανότερη αιτία μία μη ενδιαφέρουσα ιστορία και κατόπιν την κούραση των παιδιών, την κακή επικοινωνία με τις κούκλες, την αποτυχία στην κίνηση και την ομιλία των κούκλων.

Η παράσταση έφτασε στο τέλος, τα παιδιά εκφράζουν την επιθυμία να πιάσουν τις κούκλες και να παίξουν μ' αυτές. Ίσως ζητήσουν και την επανάληψη της παράστασης. Αυτό σημαίνει κυρίως ότι το κείμενο ήταν ενδιαφέρον και επιπλέον συνέβαλλαν κι άλλοι παράγοντες.

1.2.5. Αποδελτίωση ερωτηματολογίων κουκλοπαικτών

α. Γενικές ερωτήσεις σχετικά με την προσωπική εμπειρία των κουκλοπαικτών

Ερώτηση 1: Πόσα χρόνια παίζετε κουκλοθέατρο;

Υπήρχε μεγάλη ποικιλία απαντήσεων όσον αφορά την πρώτη αυτή ερώτηση που κυμαίνονται από τα 8 έως τα 32 χρόνια παιξίματος.

Ερώτηση 2: Που έχετε διδαχτεί κουκλοθέατρο;

Όσον αφορά τη δεύτερη ερώτηση το 50% υποστηρίζει ότι έχει διδαχτεί κουκλοθέατρο στο πανεπιστήμιο, το 50% σε διάφορα σεμινάρια ενώ ορισμένοι έχουν παραβρεθεί σε διεθνείς συναντήσεις και φεστιβάλ, ένας είναι αυτοδίδακτος, μια κουκλοπαίκτρια παρακολουθούσε πολύ Muppet show στην τηλεόραση ενώ κάποιος άλλος ήταν στο εξωτερικό, στον ισπανικό θίασο Marionetas del Matadero.

Ερώτηση 3: Τι πιστεύετε για το κουκλοθέατρο;

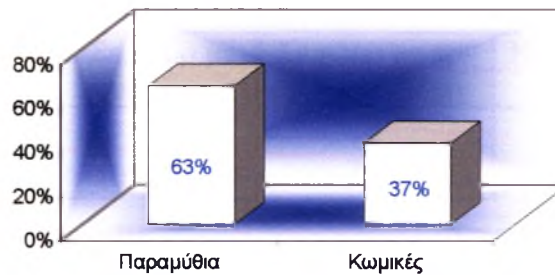
Με την επόμενη ερώτηση θελήσαμε να μάθουμε τη γνώμη τους για το κουκλοθέατρο και όλοι είπαν ότι είναι μέσο ψυχαγωγίας, τονίζοντας ότι συμπεριλαμβάνει και τα άλλα δύο (αγωγή και διασκέδαση).

Ερώτηση 4: Ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά;

Στη συνέχεια ρωτήθηκαν ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά και ζητήσαμε να ιεραρχήσουν τις απαντήσεις τους. Έτσι, ως πρώτη επιλογή το 62,5% έχει τα παραμύθια και το 37,5% τις κωμικές ιστορίες. Ως δεύτερη επιλογή, το 50% έχει τις φανταστικές ιστορίες, το 25% τις κωμικές ιστορίες και το υπόλοιπο 25% τις τρομακτικές. Ως τελευταία επιλογή, το 50% έχει τις τρομακτικές ιστορίες και το υπόλοιπο 50% τις διδακτικές.

Πίνακας 25: Ιστορίες που προτιμούν τα παιδιά

	Παραμύθια	Κωμικές
Γ σχετικές	5	3
% απόλυτες	63%	37%



Ερώτηση 5: Όταν παίζετε κουκλοθέατρο πως το δέχονται τα παιδιά; Ευχαριστιούνται;

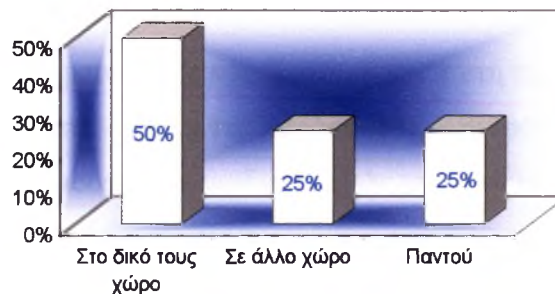
Έπειτα ζητήσαμε να μας πουν πώς δέχονται τα παιδιά μια παράσταση, αν ευχαριστιούνται, και όλοι απάντησαν πάρα πολύ.

Ερώτηση 6: Σε ποιους χώρους τα παιδιά σας παρακολουθούν με ένταση;

Η επόμενη ερώτηση αναφερόταν στους χώρους όπου τα παιδιά τους παρακολουθούν με ένταση. Η πλειοψηφία των κουκλοπαικτών υποστήριξε ότι αυτό συμβαίνει όταν παίζουν στο δικό τους χώρο (50%), οι υπόλοιποι σε χώρους που καλούνται να παίζουν (25%) και ορισμένοι είπαν ότι τα παιδιά παρακολουθούν παντού αρκεί να παίζουν καλά και με πάθος (25%).

Πίνακας 25: Σε ποιους χώρους παρακολουθούν με ένταση

	Στο δικό τους χώρο	Σε άλλους χώρους	Παντού
f σχετικές	4	2	2
% απόλυτες	50%	25%	25%

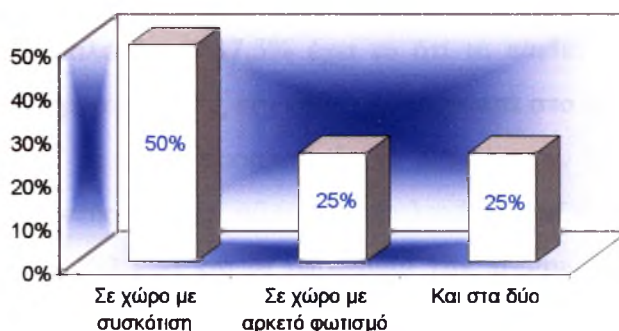


Ερώτηση 7: Σε ποιο χώρο προτιμούν τα παιδιά να παρακολουθούν παραστάσεις;

Μετά οι κουκλοπαίκτες ρωτήθηκαν σε ποιο χώρο τα παιδιά προτιμούν να παρακολουθούν παραστάσεις και η πλειοψηφία απάντησε σε χώρο με συσκότιση (50%), άλλοι σε χώρο με αρκετό φωτισμό (25%) και άλλοι και στα δύο (25%).

Πίνακας 26: Που προτιμούν να παρακολουθούν παραστάσεις

	Σε χώρο με συσκότιση	Σε χώρο με αρ- κετό φωτισμό	Και στα δύο
Γ σχετικές % απόλυτες	4 50%	2 25%	2 25%



Ερώτηση 8: Ποιον θεωρείτε τον κατάλληλο τρόπο πληροφόρησης των παιδιών για την παράσταση;

Στη συνέχεια, ρωτήσαμε τους κουκλοπαίκτες ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο κατάλληλος τρόπος πληροφόρησης των παιδιών για μια παράσταση. Οι περισσότεροι είπαν ότι είναι οι εφημερίδες (50%) και η τηλεόραση ή το ραδιόφωνο (25%), ένας θεωρεί τις διαφημίσεις ως τον σωστότερο τρόπο ενώ ένας άλλος χρησιμοποιεί την κουδούνα στους δρόμους και τις αφίσες.

β. Απόψεις των κουκλοπαικτών για τις αντιδράσεις των νηπίων πριν την παράσταση

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους κουκλοπαίκτες σ' αυτή την ενότητα αφορούν τις ενέργειες των ίδιων πριν την έναρξη της παράστασης, τον τρόπο που χρησιμοποιούν για να τραβήξουν την προσοχή των παιδιών καθώς και τη συμπεριφορά των παιδιών σ' αυτή τη φάση.

Ερώτηση 9: Συνήθως πότε φτάνετε σε μια παράσταση;

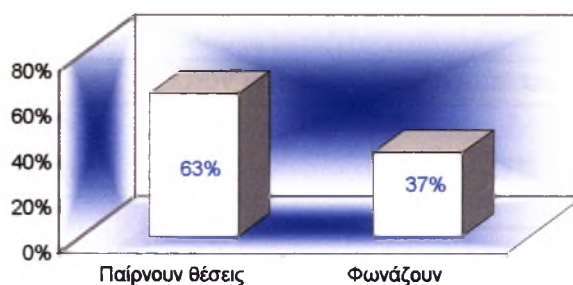
Μ' αυτή την ερώτηση ζητήσαμε να μάθουμε πότε φτάνουν σε μια παράσταση και όλοι υποστήριξαν ότι το κάνουν όταν είναι έτοιμοι για ένα έργο και θέλουν να το παρουσιάσουν.

Ερώτηση 10: Πώς αντιδρούν τα παιδιά στην αναγγελία της παράστασης;

Έπειτα, ρωτήσαμε τους κουκλοπαίκτες πώς αντιδρούν τα παιδιά στην αναγγελία της παράστασης και ζητήσαμε από αυτούς να ιεραρχήσουν τις απαντήσεις τους. Έτσι, ως πρώτη επιλογή οι περισσότεροι έχουν το ότι τα παιδιά παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο (62,5%) και άλλοι υποστηρίζουν ότι φωνάζουν (37,5%). Ως δεύτερη επιλογή, το 37,5% έχει το ότι τα παιδιά φωνάζουν, το άλλο 37,5% ότι τα παιδιά παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο και το υπόλοιπο 25% λέει ότι τα νήπια προσπαθούν να βοηθήσουν. Υπερισχύουν απ' ότι βλέπουμε οι ίδιες απαντήσεις. Ως τελευταία επιλογή, οι περισσότεροι θέτουν τα τραγούδια των παιδιών (62,5%) και οι υπόλοιποι την προσπάθεια των παιδιών να βοηθήσουν (37,5%).

Πίνακας 26: Αντιδράσεις παιδιών στην αναγγελία της παράστασης

	Παίρνουν θέσεις	Φωνάζουν
f σχετικές	5	3
% απόλυτες	63%	37%

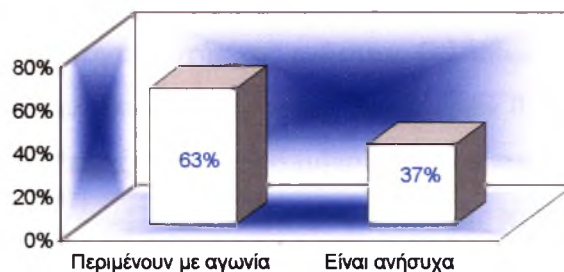


Ερώτηση 11: Η συμπεριφορά των παιδιών πριν την παράσταση.

Κατόπιν οι κουκλοπαίκτες ρωτήθηκαν για τη συμπεριφορά των παιδιών πριν την παράσταση και παράλληλα ιεράρχησαν τις απαντήσεις τους. Έτσι, ως πρώτη επιλογή οι περισσότεροι έχουν το ότι τα παιδιά κάθονται και περιμένουν με αγωνία (62,5%) και οι υπόλοιποι το ότι είναι ανήσυχα (37,5%). Ως δεύτερη επιλογή, το 62,5% έχει το ότι τα παιδιά σχολιάζουν τα σκηνικά και το 37,5% το ότι κάθονται και περιμένουν με αγωνία.

Πίνακας 27: Συμπεριφορά παιδιών πριν την παράσταση

	Περιμένουν με αγωνία	Είναι ανήσυχα
f σχετικές	5	3
% απόλυτες	63%	37%

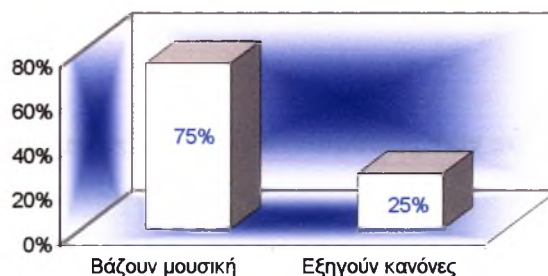


Ερώτηση 12: *Τι συνήθως κάνετε πριν την παράσταση;*

Με την ακόλουθη ερώτηση, θελήσαμε να μάθουμε τι κάνουν οι ίδιοι οι κουκλοπαίκτες πριν την παράσταση. Κι εδώ έβαλαν σε αριθμητική σειρά τις απαντήσεις τους. Έτσι, πρώτη ενέργεια των περισσότερων κουκλοπαικτών είναι να βάλουν μουσική (ένας απ' αυτούς παίζει ζωντανά μουσική) (75%), ενώ άλλοι εξηγούν στα παιδιά κανόνες που πρέπει να τηρούν (25%). Ως δεύτερη επιλογή, οι περισσότεροι κουκλοπαίκτες έχουν το ότι μιλούν για το έργο (62,5%) και οι υπόλοιποι το ότι βάζουν μουσική (25%) και το ότι εξηγούν κανόνες που πρέπει να τηρούνται (12,5%).

Πίνακας 28: *Ενέργειες κουκλοπαικτών πριν την παράσταση*

	Βάζουν μουσική	Εξηγούν κανόνες
f σχετικές	6	2
% απόλυτες	75%	25%



Ερώτηση 13: *Η έναρξη της παράστασης επιδρά στη συμπεριφορά των παιδιών;*

Ερώτηση 14: *Αν ναι, με ποιον τρόπο;*

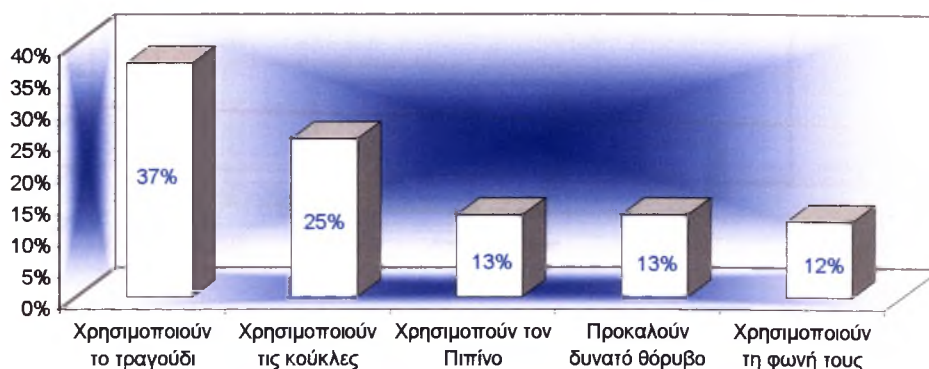
Οι δυο επόμενες ερωτήσεις ήταν σχετικές με την έναρξη της παράστασης και κατά πόσο αυτή επιδρά στη συμπεριφορά των παιδιών. Καθώς, όλοι οι κουκλοπαίκτες συμφώνησαν ότι πράγματι η έναρξη παίζει καθοριστικό ρόλο έπειτα, πρόσθεσαν ότι τότε τα παιδιά ηρεμούν, προσηλώνονται και αγωνιούν για την εξέλιξη.

Ερώτηση 15: Ποιος είναι πιο θετικός τρόπος έλξης της προσοχής των παιδιών;

Με την τελευταία ερώτηση αυτής της ενότητας θελήσαμε να μάθουμε με ποιον τρόπο οι κουκλοπαίκτες ελκύουν την προσοχή των μικρών θεατών. Οι απόψεις ήταν αρκετές. Ορισμένοι υποστήριξαν ότι χρησιμοποιούν το τραγούδι (37,5%), άλλοι τις ίδιες τις κούκλες (25%), ένας τον Πιπίνο (12,5%), ένας προκαλεί δυνατό θόρυβο (12,5%) και κάποιος άλλος τη φωνή του (12,5%).

Πίνακας 29: Τρόπος έλξης της προσοχής των παιδιών

	Χρησιμοποιούν το τραγούδι	Χρησιμοποιούν τις κούκλες	Χρησιμοποιούν τον Πιπίνο	Προκαλούν δυνατό θόρυβο	Χρησιμοποιούν τη φωνή τους
Αριθμός απαντήσεων	3	2	1	1	1
% απόλυτες	37%	25%	13%	13%	12%



γ. Απόψεις των κουκλοπαικτών για τις αντιδράσεις των παιδιών κατά τη διάρκεια της παράστασης

Με τις ερωτήσεις που ακολούθησαν, έγινε μια προσπάθεια να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με τις αντιδράσεις των νηπίων κατά τη διάρκεια της παράστασης, με τις ενέργειες των κουκλοπαικτών και σχετικά με τις προτιμήσεις των παιδιών.

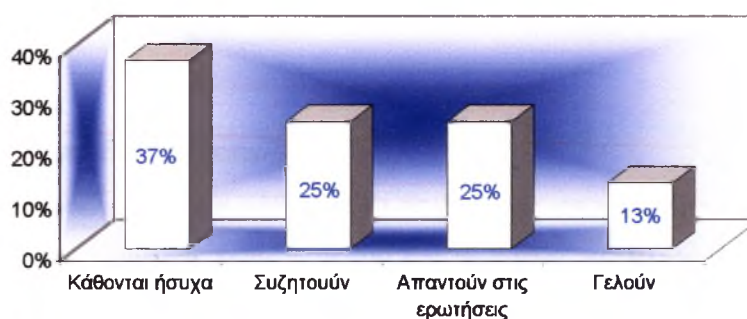
Ερώτηση 16: Κατά τη διάρκεια της παράστασης τα νήπια πώς συμπεριφέρονται;

Αρχικά ρωτήσαμε τους κουκλοπαίκτες για τη συμπεριφορά των νηπίων και ζήτησαμε πάλι να ιεραρχήσουν τις απόψεις τους. Έτσι, ως πρώτη επιλογή το 37,5% αυτών έχει το ότι κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν, το 25% το ότι συζητούν μεταξύ τους, το 25% το ότι συμμετέχουν στις ερωτήσεις και ένας υποστηρίζει ότι γελούν (12,5%). Ως

δεύτερη επιλογή το 37,5% έχει το ότι κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν, το άλλο 37,5 % το ότι σηκώνονται και πίνουν τις κούκλες, ένας ισχυρίζεται ότι τα παιδιά συζητούν μεταξύ τους (12,5%) κι ένας άλλος ότι συμμετέχουν στις ερωτήσεις (12,5%). Ως τελευταία επιλογή, οι περισσότεροι έχουν το ότι τα παιδιά σηκώνονται και αποχωρούν (62,5%) και οι υπόλοιποι το ότι πηγαίνουν πίσω από το κουκλοθέατρο και τους παρατηρούν (37,5%).

Πίνακας 30: Συμπεριφορά των παιδιών κατά τη διάρκεια της παράστασης

	Κάθονται ήσυχα	Συζητούν	Απαντούν στις ερωτήσεις	Γελούν
f σχετικές	3	2	2	1
% απόλυτες	37%	25%	25%	13%



Ερώτηση 17: Κατά την παράσταση υπάρχει επικοινωνία κούκλας-παιδιών; Το επιδιώκετε εσείς ή τα παιδιά;

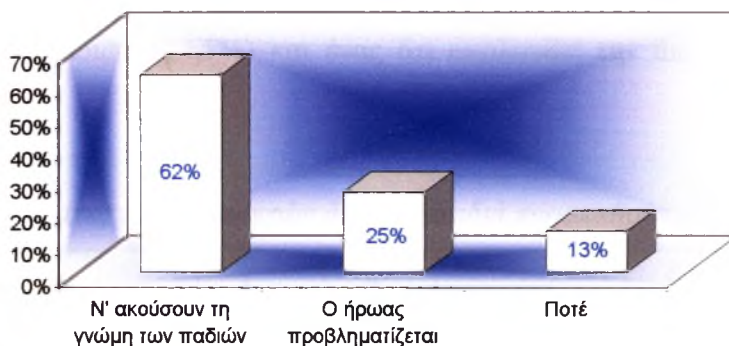
Αυτή η ερώτηση ήταν ανοιχτή και αναφερόταν στην επικοινωνία κούκλας-παιδιών. Τους ρωτήθηκαν ποιος επιδιώκει αυτή την επικοινωνία, τα παιδιά ή οι ίδιοι; Οι απαντήσεις όλων συγκλίνουν. Υποστηρίζουν δηλαδή ότι η επικοινωνία είναι ο βασικός στόχος μιας παράστασης και την επιδιώκουν και οι δύο. Αυτό που αλλάζει είναι το μέσο με το οποίο επιδιώκεται, π.χ. σιωπή, ερωτήσεις, χειροκρότημα, κ.α. ωστόσο, ορισμένοι ισχυρίζονται ότι αποφεύγουν τις ερωτοαπαντήσεις.

Ερώτηση 18: Πότε κάνετε ερωτήσεις;

Έπειτα, ρωτήσαμε τους κουκλοπαίκτες πότε κάνουν ερωτήσεις και οι περισσότεροι είπαν ότι το κάνουν όταν θέλουν ν' ακούσουν τη γνώμη των παιδιών (62,5%), άλλοι όταν ο ήρωας προβληματίζεται (25%) και ένας απέκλεισε εντελώς το ενδεχόμενο να κάνει ερωτήσεις (12,5%).

Πίνακας 31: Πότε οι κουκλοπαίκτες θέτουν ερωτήσεις

	Ν' ακούσουν τη γνώμη των παιδιών	Ο ήρωας προβληματίζεται	Ποτέ
f σχετικές	5	2	1
% απόλυτες	62%	25%	13%



Ερώτηση 19: Τα παιδιά πότε επεμβαίνουν;

Στη συνέχεια, θελήσαμε να μάθουμε τα παιδιά πότε επεμβαίνουν και οι περισσότεροι είπαν ότι αυτό γίνεται όταν βλέπουν ότι οι ήρωες προβληματίζονται (67,5%) και οι υπόλοιποι όταν τα παιδιά έχουν κάτι δικό τους να πουν (37,5%).

Ερώτηση 20: Τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν την πλοκή;

Κατόπιν, οι κουκλοπαίκτες ρωτήθηκαν αν τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν πλοκή και οι μισοί απάντησαν θετικά και οι άλλοι μισοί αρνητικά.

Ερώτηση 21: Αν, ναι κάτω από ποιες συνθήκες;

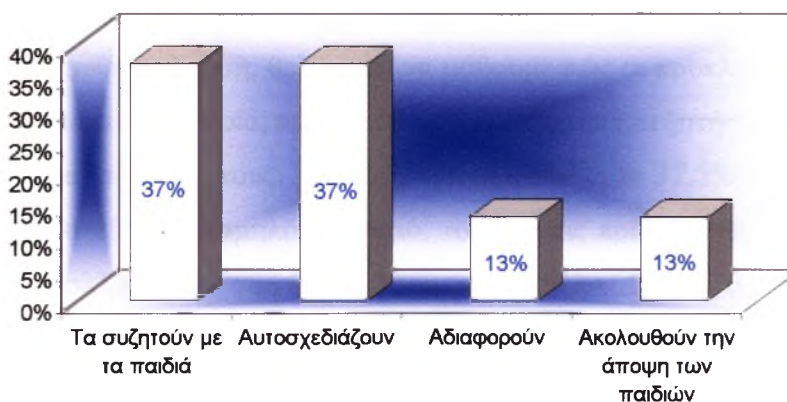
Με την επόμενη ερώτηση, θελήσαμε να μάθουμε κάτω από ποιες συνθήκες τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν πλοκή και οι περισσότεροι υποστήριξαν ότι συμβαίνει υπό καθοδήγηση (75%), ενώ οι υπόλοιποι είπαν ότι τα παιδιά το κάνουν αυθόρμητα (25%).

Ερώτηση 22: *Εσείς τι κάνετε;*

Βέβαια, έπρεπε να ρωτήσουμε πως ενεργούν οι κουκλοπαίκτες σ' αυτή την περίπτωση (όταν δηλαδή τα παιδιά θέλουν ν' αλλάξουν την πλοκή) και το 37,5% είπε ότι το συζητά με τα παιδιά, το άλλο 37,5% υποστήριξε ότι οι παραστάσεις που δίνουν είναι συνήθως οργανωμένες ως το τέλος, ανάλογα όμως με το πόσο ενδιαφέρουσα μπορεί να είναι η πρόταση ενός παιδιού, αυτοσχεδιάζουν, ένας είπε ότι αδιαφορεί για την άποψη των παιδιών (12,5%) και ένας ότι ακολουθεί την άποψη των παιδιών (12,5%).

Πίνακας 32: *Ενέργειες κουκλοπαικτών όταν τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν πλοκή*

	Το συζητούν με τα παιδιά	Αυτοσχεδιάζουν	Αδιαφορούν	Ακολουθούν την άποψη των παιδιών
f σχετικές	3	3	1	1
% απόλυτες	37%	37%	13%	13%



Ερώτηση 23: *Αν στη διάρκεια της παράστασης δώσετε μια συμβουλή (μέσω της κούκλας) τα παιδιά πώς τη δέχονται;*

Η ακόλουθη ερώτηση αφορούσε τις αντιδράσεις των παιδιών σε μια πιθανή συμβουλή των παικτών προς το κοινό. Εδώ οι μισοί είπαν ότι τα παιδιά τηρούν τη συμβουλή (50%) και οι άλλοι μισοί ισχυρίστηκαν ότι δε δίνουν συμβουλές (50%).

Ερώτηση 24: *Αν την τηρούν, που οφείλεται;*

Όσον αφορά, το λόγο που τα παιδιά τηρούν τη συμβουλή, όσοι κουκλοπαίκτες απάντησαν, είπαν ότι το κάνουν επειδή θαυμάζουν τον ήρωα.

Ερώτηση 25: *Τι χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας κατά τη διάρκεια της παράστασης;*

Στη συνέχεια, οι κουκλοπαίκτες ρωτήθηκαν ποια μέσα χρησιμοποιούν για να δημιουργήσουν την κατάλληλη ατμόσφαιρα σε μια παράσταση και όλοι υποστήριξαν ότι χρησιμοποιούν μουσική (ένας μίλησε για ζωντανούς ήχους), φωτισμό και ποικίλα σκηνικά.

Ερώτηση 26: *Τα παιδιά τι παραστάσεις προτιμούν;*

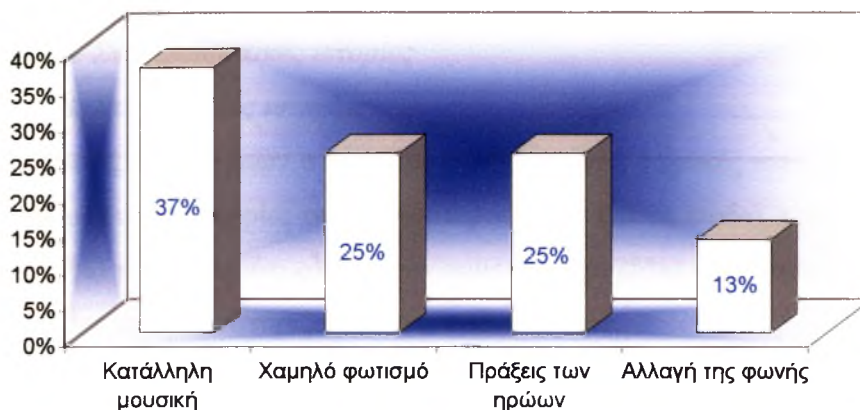
Συνέχισα, ρωτώντας τους τι παραστάσεις προτιμούν τα παιδιά και οι περισσότεροι απάντησαν κωμικές (62,5%), άλλοι τρομακτικές(25%) και ένας ότι τα παιδιά δεν έχουν πρόβλημα. Το μόνο που απαιτούν είναι η ειλικρίνεια και το ζωντανό παίξιμο (12,5%). Αρκετοί, πρόσθεσαν ότι τα παιδιά αρέσκονται σε όλες τις παραστάσεις με τις οποίες μπορούν να ταυτίσουν ένα μέρος του εαυτού τους.

Ερώτηση 27: *Αν προτιμούν τρομακτικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε;*

Με την ακόλουθη ερώτηση, θελήσαμε να μάθουμε πώς οι κουκλοπαίκτες παρουσιάζουν μια τρομακτική ιστορία, ποια μέσα χρησιμοποιούν και ζητήσαμε επιπλέον να ιεραρχήσουν τις απαντήσεις τους. Έτσι, ως πρώτη επιλογή το 37,5% έχει την κατάλληλη μουσική, το 25% το χαμηλό φωτισμό, το 25% τις πράξεις των ηρώων και το 12,5% έχει την αλλαγή της φωνής ανάλογα με το ρόλο. Ως δεύτερη επιλογή, το 37,5% έχει την τρομακτική όψη των κούκλων, το 25% την αλλαγή της φωνής, ένας βάζει κατάλληλη μουσική (12,5%), ένας χρησιμοποιεί χαμηλό φωτισμό (12,5%) και ένας άλλος τις πράξεις των ηρώων (12,5%). Πρόκειται, όπως βλέπουμε, για τα ίδια στοιχεία που για άλλους είναι πρωταρχικής σημασίας και για άλλους δευτερεύουσας.

Πίνακας 33: *Πώς επιτυγχάνουν μια τρομακτική ιστορία*

	Κατάλληλη μουσική	Χαμηλό φωτισμό	Πράξεις των ηρώων	Αλλαγή της φωνής
f σχετικές	3	2	2	1
% απόλυτες	37%	25%	25%	13%



Ερώτηση 28: *Επιθυμούν την επανάληψη;*

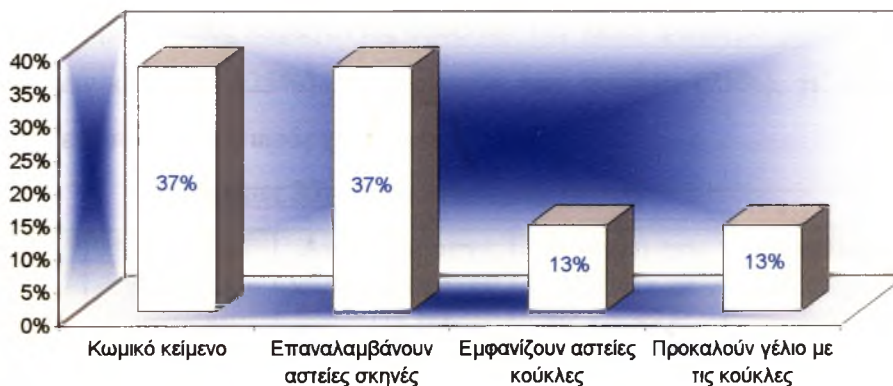
Έπειτα ρωτήσαμε αν στα παιδιά αρέσει η επανάληψη και όλοι απάντησαν θετικά. Όσον αφορά τον αριθμό επανάληψης μιας σκηνής υποστηρίχθηκε ότι το μαγικό νούμερο του θεάτρου είναι το τρία.

Ερώτηση 29: *Αν προτιμούν κωμικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε;*

Ωστόσο, δεν έπρεπε να παραλείψουμε και μια ερώτηση για το πώς επιτυγχάνουν τις κωμικές ιστορίες. Εδώ το 37,5% επιλέγει κωμικό κείμενο, το άλλο 37,5% επαναλαμβάνει αστείες σκηνές, ένας εμφανίζει αστείες κούκλες (12,5%) και ένας προκαλεί το γέλιο με τις πράξεις των ηρώων (12,5%).

Πίνακας 34: *Πώς επιτυγχάνουν μια κωμική ιστορία*

	Κωμικό κείμενο	Επαναλαμβάνουν αστείες σκηνές	Εμφανίζουν αστείες κούκλες	Προκαλούν γέλιο με τις κούκλες
f σχετικές	3	3	1	1
% απόλυτες	37%	37%	13%	13%



Ερώτηση 30: Πώς αντιδρούν στα παραπάνω;

α. Στις τρομακτικές ιστορίες

β. Στις κωμικές ιστορίες

Οι αντιδράσεις των παιδιών στις τρομακτικές και στις κωμικές ιστορίες έχουν ως εξής: στις τρομακτικές ιστορίες οι περισσότεροι είπαν ότι τα παιδιά παρακολουθούν με αγωνία (75%) και άλλοι ότι αναζητούν τους γονείς (25%). Στις κωμικές ιστορίες όλοι οι κουκλοπαίκτες υποστήριξαν ότι τα παιδιά γελούν.

Ερώτηση 31: Όταν τα παιδιά επιζητούν ένα τέλος διαφορετικό απ' το δικό σας τι κάνατε;

Ακολούθως, θελήσαμε να μάθουμε τι κάνουν όταν τα παιδιά ζητούν ένα τέλος διαφορετικό από το δικό τους. Οι περισσότεροι αδιαφορούν για την άποψη των παιδιών (37,5%), άλλοι το συζητούν με τα παιδιά (25%), άλλοι υποστηρίζουν ότι τα έργα τους είναι σκηνοθετημένα ως το τέλος χωρίς βέβαια να αγνοούν την άποψη των παιδιών (25%) και μόνο ένας ακολουθεί την άποψη των παιδιών (12,5%).

Ερώτηση 32: Στα παιδιά ποιο τέλος αρέσει περισσότερο;

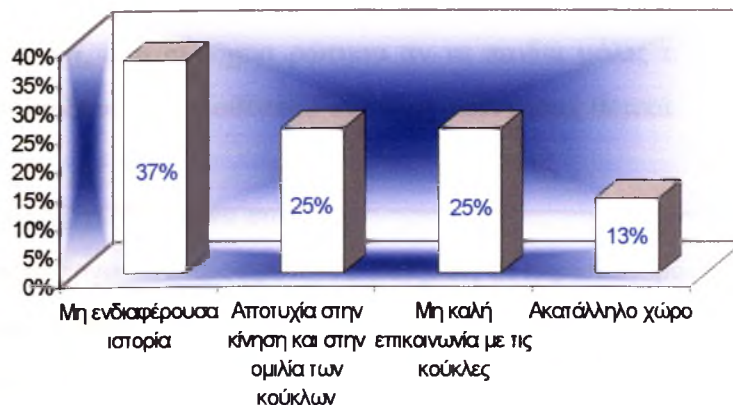
Μετά, τέθηκε η ερώτηση ποιο τέλος προτιμούν τα παιδιά. Ως πρώτη επιλογή όλοι έχουν το ευτυχισμένο τέλος και ως δεύτερη το 75% έχει το τέλος έκπληξη.

Ερώτηση 33: Πού μπορεί να οφείλεται η τυχόν ανησυχία του κοινού;

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, που αναφέρεται στους λόγους που μπορεί να προκαλέσουν την ανησυχία του κοινού, ως πρώτη επιλογή το 37,5% έχει τη μη ενδιαφέρουσα ιστορία, το 25% την αποτυχία στην κίνηση και στην ομιλία των κούκλων, το άλλο 25% την μη καλή επικοινωνία με τις κούκλες και το 12,5% τον ακατάλληλο χώρο. Λιγότερο σημαντικούς παράγοντες θεωρούν τον κακό φωτισμό (50%), το μεγάλο μέγεθος των κούκλων (25%), την κούραση των παιδιών (25%), γι' αυτό και τους θέτουν τελευταίους στην ιεράρχησή τους.

Πίνακας 35: Λόγοι ανησυχίας κοινού

	Μη ενδιαφέρουσα ιστορία	Αποτυχία στην κίνηση και στην ομιλία των κούκλων	Μη καλή επικοινωνία με τις κούκλες	Ακατάλληλος χώρος
f σχετικές	3	2	2	1
% απόλυτες	37%	25%	25%	13%



δ. Απόψεις των κουκλοπαικτών για τις αντιδράσεις των παικτών μετά το τέλος της παράστασης

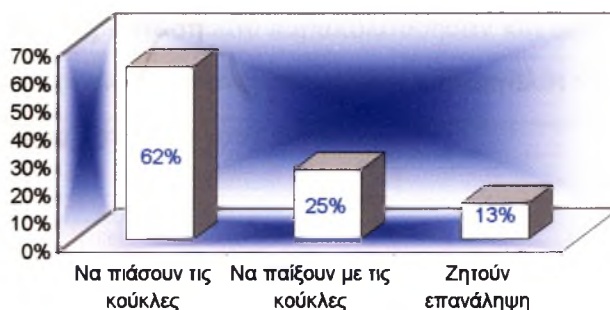
Με τις επόμενες ερωτήσεις της τελευταίας ενότητας, θελήσαμε να μάθουμε πώς συμπεριφέρονται τα παιδιά μόλις τελειώνει μια παράσταση.

Ερώτηση 34: Μόλις τελειώσει η παράσταση, τα παιδιά τι κάνουν;

Οι κουκλοπαίκτες μετά το τέλος της παράστασης παρατηρούν κυρίως ότι τα παιδιά εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να πιάσουν τις κούκλες (62,5%), άλλοι ότι θέλουν να παίξουν με τις κούκλες (25%) και ένας ότι θέλουν να ξαναρχίσει (12,5%). Λιγότερο παρατηρούνται φαινόμενα όπως να πηγαίνουν σε άλλες γωνιές (50%) και να θέλουν να βοηθήσουν στο συμμάζεμα των κούκλων και των σκηνικών (50%). Γι' αυτό και στη σειρά επιλογής τους είναι τελευταία.

Πίνακας 36: Συμπεριφορά παιδιών μετά το τέλος της παράστασης

	Να πιάσουν τις κούκλες	Να παίξουν με τις κούκλες	Ζητούν επανάληψη
f σχετικές	5	2	1
% απόλυτες	62%	25%	13%



Ερώτηση 35: Μετά την παράσταση, τα παιδιά επιθυμούν να παίξουν κουκλοθέατρο;

Πιο συγκεκριμένα, στη συνέχεια ρώτησα αν τα παιδιά μόλις τελειώνει η παράσταση θέλουν να παίξουν κουκλοθέατρο και όλοι απάντησαν θετικά.

Ερώτηση 36: Αν ναι, τι θέλουν να παίξουν;

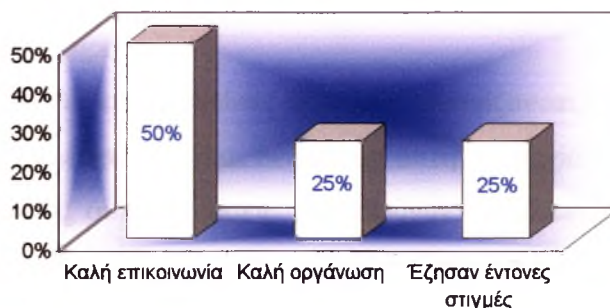
Όσον αφορά το έργο που προτιμούν να παίξουν, οι περισσότεροι κουκλοπαίκτες είπαν ότι τα παιδιά αρέσκονται στο να μιμούνται τη δική τους παράσταση (75%) και άλλοι ότι προτιμούν να αυτοσχεδιάζουν με τις ίδιες κούκλες ή και με άλλες (25%).

Ερώτηση 37: Αν ζητούν κι άλλη παράσταση που νομίζετε ότι οφείλεται;

Ζητήθηκε ωστόσο και η γνώμη τους για τους λόγους που τα παιδιά μπορεί να ζητούν κι άλλη παράσταση. Οι περισσότεροι θεωρούν την καλή επικοινωνία μεταξύ κούκλων και παιδιών ως το σημαντικότερο λόγο (50%), άλλοι την καλή οργάνωση γενικά της παράστασης (25%) και άλλοι το ότι έζησαν έντονες στιγμές (25%).

Πίνακας 37: Λόγοι επανάληψης μιας παράστασης

	Καλή επικοινωνία	Καλή οργάνωση	Έζησαν έντονες στιγμές
f σχετικές	4	2	2
% απόλυτες	50%	25%	25%



Ερώτηση 38: Μετά από μέρες αναφέρονται στην παράσταση που είδαν;

Τέλος, ρωτήσαμε τους κουκλοπαίκτες αν είναι δυνατόν μετά από μέρες τα παιδιά να αναφέρονται σε μια παράσταση που παρακολούθησαν και όλοι απάντησαν θετικά. Υποστήριξαν ότι είναι συχνό το φαινόμενο μικροί και μεγάλοι να θυμούνται σκηνές, κούκλες ή και ολόκληρα έργα που τους εντυπωσίασαν.

1.2.6. Γενική επισκόπηση των ερωτηματολογίων και σχολιασμός των αποτελεσμάτων

Εκτός από τα ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε παιδιά και νηπιαγωγούς υπήρχαν και ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από κουκλοπαίκτες. Ο αριθμός αυτών που τελικά απάντησε είναι μικρός και ίσως όχι τόσο αντιπροσωπευτικός, αλλά όπως και να έχει, πρόκειται για απόψεις «ειδικών».

Έτσι, όταν ρωτήθηκαν ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά να παρακολουθούν οι περισσότεροι δήλωσαν τα παραμύθια και γενικότερα τις κωμικές ιστορίες. Κι εδώ δηλαδή δίνονται οι ίδιες απαντήσεις όπως και στα ερωτηματολόγια των νηπιαγωγών. Επιπλέον, τα παιδιά ευχαριστιούνται το κουκλοθέατρο πάρα πολύ σε όποιο χώρο κι αν δίνεται.

Με τις επόμενες ερωτήσεις θελήσαμε να αποκομίσουμε πληροφορίες για τον τρόπο που συμπεριφέρονται τα νήπια πριν την παράσταση καθώς και για τις ενέργειες των κουκλοπαικτών. Πιο συγκεκριμένα, όταν τα παιδιά μαθαίνουν για την παράσταση παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο περιμένοντας με αγωνία την έναρξη. Άλλα παιδιά, είναι ανήσυχα, βασικό χαρακτηριστικό της μικρής ηλικίας. Σ' αυτό το χρονικό διάστημα οι περισσότεροι κουκλοπαίκτες βάζουν μουσική ενώ άλλοι τη θεωρούν ως την πιο κατάλληλη στιγμή για να εξηγήσουν στα παιδιά κανόνες που πρέπει να τηρούν.

Η παράσταση αρχίζει και οι πρώτες κούκλες εμφανίζονται. Αυτή τη στιγμή επικρατεί σιγή. Είναι η καθοριστική και δείχνει αν αυτή η ησυχία θα διατηρηθεί. Στην πορεία της παράστασης οι αντιδράσεις των παιδιών ποικίλλουν. Κάποια κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν, κάποια άλλα συζητούν, κάποια γελάνε. Όλα αυτά μπορεί να εναλλάσσονται καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης. Ωστόσο, η επικοινωνία κούκλας-παιδιών είναι ο κύριος στόχος και το επιδιώκουν και οι δυο. Αρκετοί όμως κουκλοπαίκτες ισχυρίζονται ότι αποφεύγουν τις ερωτήσεις που ζητούν απαντήσεις γιατί προκαλούν φασαρία και γενικά μια χαώδη κατάσταση. Προτιμούν να επικοινωνούν με άλλους τρόπους με τα παιδιά εκτός από το λόγο.

Βέβαια, δεν αποκλείουν εντελώς το ενδεχόμενο των ερωτήσεων γιατί τα παιδιά θέλουν διάλογο, θέλουν να συμμετέχουν. Γι' αυτό και κάνουν ερωτήσεις κυρίως όταν θέλουν να ακούσουν τη γνώμη των παιδιών. Αυτά με τη σειρά τους επεμβαίνουν όταν βλέπουν ότι οι ήρωες προβληματίζονται, για να προσφέρουν τη βοήθειά τους, τις συμβουλές τους.

Όσον αφορά τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούν οι κουκλοπαίκτες για να διαμορφώσουν κατάλληλη ατμόσφαιρα, είναι πολλά και διάφορα. Μουσική, φωτισμός, σκηνικά είναι ορισμένα από αυτά.

Σε ερώτηση σχετικά με τις παραστάσεις που προτιμούν τα παιδιά, οι κουκλοπαίκτες υποστήριξαν ότι οι κωμικές είναι οι πιο αγαπητές. Προκειμένου να πετύχουν μια κωμική παράσταση, επιλέγουν κωμικό κείμενο και επαναλαμβάνουν σκηνές που προκαλούν τον ενθουσιασμό των παιδιών. Βέβαια, η επανάληψη δεν πρέπει να ξεπερνά τις τρεις φορές. Η ανταμοιβή των κουκλοπαικτών για όλα όσα προσφέρουν είναι το γέλιο των παιδιών.

Οι περισσότεροι κουκλοπαίκτες, σύμφωνα πάντα με τις απαντήσεις που έδωσαν, δε λαμβάνουν τόσο υπόψη τους τις τυχόν προσπάθειες των παιδιών να αλλάξουν την πλοκή ή ακόμα και το πιθανό τέλος της παράστασης. Οι παραστάσεις τους είναι οργανωμένες και σκηνοθετημένες μέχρι το τέλος. Μόνο όταν οι προτάσεις των παιδιών είναι αρκετά ενδιαφέρουσες το συζητούν και αυτοσχεδιάζουν ανάλογα.

Στη περίπτωση που το κοινό ήταν ανήσυχο κατά τη διάρκεια της παράστασης, οι κουκλοπαίκτες κρίνουν ως πιθανότερη αιτία μια μη ενδιαφέρουσα ιστορία αλλά και μια κακή επικοινωνία με τις κούκλες ή την αποτυχία στην κίνηση και την ομιλία των κούκλων.

Η παράσταση τελειώνει και τα παιδιά εκφράζουν το ενδιαφέρον να πιάσουν τις κούκλες και να παίξουν μ' αυτές. Τα περισσότερα προσπαθούν να μιμηθούν το έργο που παρακολούθησαν. Συχνά, ζητούν και την επανάληψη από τους κουκλοπαίκτες κυρίως όταν η επικοινωνία μεταξύ κούκλων και παιδιών ήταν καλή.

Γενικά λοιπόν, οι κουκλοπαίκτες, ως οι πιο «ειδικοί», απάντησαν στις ερωτήσεις μου με ειλικρίνεια προσθέτοντας επιπλέον στοιχεία που έχουν αποκτήσει από την πολύχρονη εμπειρία τους.

1.2.7. Γενικά συμπεράσματα που στηρίζονται και στα τρία ερωτηματολόγια

Με την ανάλυση και τη μελέτη των συμπερασμάτων που προέκυψαν από τα τρία διαφορετικά (σχεδόν) ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε νήπια, νηπιαγωγούς και κουκλοπαίκτες θα προσπαθήσουμε να αναφερθούμε στα πιο βασικά.

Έτσι λοιπόν, όλοι συμφωνούν στο γεγονός ότι οι ιστορίες που προτιμούν τα παιδιά είναι κωμικές. Έχουν συνδέσει άμεσα τη λέξη «κουκλοθέατρο» με το γέλιο, τη χαρά, τη διασκέδαση. Οι αντιδράσεις του, ωστόσο, από την έναρξη μέχρι και το τέλος μιας παράστασης, όποιο περιεχόμενο κι αν έχει αυτή, είναι ποικίλες. Αυτό έχει ως αιτία το ότι κάθε παιδί είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα, που έχει τη δική του κρίση και ενεργεί αυθόρμητα. Όλα τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας δυσκολεύονται να διατηρήσουν την προσοχή τους στραμμένη σε κάτι για αρκετή ώρα. Επηρεάζονται εύκολα και αποσπώνται το ίδιο εύκολα.

Προκειμένου νηπιαγωγοί και κουκλοπαίκτες να καταφέρουν να κερδίσουν την προσοχή των παιδιών χρησιμοποιούν ενδιαφέρουσες ιστορίες, μουσική, εκκεντρικές κούκλες (χειροποίητες και όχι του εμπορίου) και τις ζωντανεύουν δίνοντάς τους κίνηση και λόγο.

Οι αντιδράσεις που παρατηρούνται κατά τη διάρκεια της παράστασης είναι διάφορες. Ενώ στην αρχή, δηλαδή, όλα τα παιδιά είναι προσηλωμένα, αργότερα πολλά παρακολουθούν ήσυχα, ορισμένα μιλούν, άλλα σηκώνονται και πίνουν τις κούκλες. Ανάλογα με το πόσο ενδιαφέρουσα είναι η παράσταση και κατά πόσο ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του κάθε παιδιού, παρόμοια είναι και η συμπεριφορά του.

Τα παιδιά θέλουν να συμμετέχουν στην εξέλιξη της ιστορίας. Θέλουν να νιώθουν ότι προσφέρουν κι αυτά με τον τρόπο τους, ότι συμβάλλουν στις αποφάσεις των ηρώων. Γι' αυτό και απαντούν στις ερωτήσεις των κουκλοπαικτών, συμβουλεύουν όταν οι ήρωες προβληματίζονται ακόμη μπορεί και να «πετάγονται» αυθόρμητα και να λένε κάτι που σκέφτονται. Ας μην ξεχνάμε ότι τα παιδιά είναι απ' τη φύση τους αυθόρμητα και θέλουν να εκφράζουν συνεχώς ό,τι περνάει απ' το μυαλό τους.

Κάποιος κουκλοπαίκτης στο ερωτηματολόγιο που συμπλήρωσε τόνισε ότι οι αντιδράσεις παιδιών και ενηλίκων διαφέρουν κατά κύριο λόγο στο ότι τα παιδιά μιλούν ελεύθερα, δεν ντρέπονται. Ενώ οι μεγάλοι συγκρατούνται, δεν εκφράζουν αυτά που νιώθουν. Ίσως αυτό το χαρακτηριστικό των παιδιών πρέπει να εκμεταλλευτούν όσοι παίζουν κουκλοθέατρο για παιδιά και να προσπαθήσουν να αντλήσουν όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία. Τα παιδιά έχουν πολλές έξυπνες ιδέες που μπορεί να φα-

νούν χρήσιμες τόσο στην πορεία του έργου που παίζεται εκείνη τη στιγμή, αλλά ακόμη ν' αποτελέσουν αφορμή για μια καινούρια ιστορία.

Όταν η παράσταση τελειώνει, τα παιδιά, καθώς χαρακτηρίζονται από περιέργεια, θέλουν να δουν τις κούκλες από κοντά, να τις πιάσουν και γιατί όχι, να παίξουν μ' αυτές. Παραμένει, βέβαια, ανοιχτό το ζήτημα αν στα παιδιά παρέχεται όντως αυτή η δυνατότητα.

Δυστυχώς όμως, έχει διαπιστωθεί ότι ελάχιστοι είναι οι νηπιαγωγοί και ακόμη πιο λίγοι οι κουκλοπαίκτες που επιτρέπουν στα παιδιά να παίξουν με τις κούκλες. Ως δικαιολογία χρησιμοποιούν το ότι τα παιδιά θα τις χαλάσουν. Στους χώρους των νηπιαγωγείων, μέσα στα κουκλόσπιτα οι κούκλες είναι παλιές, κατεστραμμένες και άσχημες. Τα παιδιά δεν ελκύονται απ' αυτές για να παίξουν. Όταν δίνονται παραστάσεις τα νήπια θαμπώνονται απ' τις κούκλες και φυσικό είναι μόλις τελειώνουν να θέλουν να τις δουν από κοντά. Δεν τους δίνεται όμως η ευκαιρία ούτε καν να βοηθήσουν. Οι παίκτες τις τακτοποιούν μόνοι τους μόλις τελειώσει η παράσταση.

Μέσα από όλα αυτά, συνειδητοποιούμε για ακόμη μία φορά πως το παιδί της προσχολικής ηλικίας είναι αυθόρμητο, εύπλαστο και καθετί επηρεάζει τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του. Οι κουκλοπαίκτες, ως «ειδικοί», και οι νηπιαγωγοί, ως παιδαγωγοί, πρέπει να προσέξουν ιδιαίτερα τον τρόπο που θα χειριστούν μια παράσταση κουκλοθέατρου, το λόγο που θα χρησιμοποιήσουν, τα μηνύματα που θα μεταδώσουν.

20. **Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π.**, *Νηπιαγωγική Τόμος 3*, Εκδόσεις Αδερφοί Βλάσση, Αθήνα, 1977.
21. **Μαγουλιώτης, Α.**, *Κουκλοθέατρο Ι*, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα, 1994.
22. **Μαγουλιώτης, Α.**, *Πανεπιστημιακές σημειώσεις*, Βόλος, 1999.
23. **Ματθαίου, Σ., - Οικούντα, Ε.**, *Όταν οι κούκλες ζωντανεύουν*, Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα, Αθήνα, 1996.
24. **Μπονώτη, Φ.**, *Παιδικό παιχνίδι*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Εκδόσεις Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, 1995.
25. **Παϊδούση, Ε.**, *Το κουκλοθέατρο και η ψυχαγωγία του παιδιού*, Εκδόσεις «Ατλαντίς», Πεχλιβανίδη, Αθήνα, 1997.
26. **Παρασκευόπουλος, Ι.**, *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Αθήνα, 1993.
27. *Περιοδικό «Νήμα»*, Τεύχος 32, Εκδόσεις UNIMA ΕΛΛΑΣ, Ιανουάριος 2001.
28. *Περιοδικό «Εθνογραφικά»*, Τεύχος 9, Εκδόσεις
29. **Πόρποδας, Δ.Κ.**, *Γνωστική ψυχολογία*, Αθήνα, 1996.
30. **Ρίτσμοντ, Π.**, *Εισαγωγή στον Piaget*, Μετ. Κάντας, Εκδόσεις Υποδομή, Αθήνα, 1970.
31. **Σκόρδου-Εξαρχοπούλου, Μ.**, *Κουκλοπαιχνιδίσματα*, Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 1996.
32. **Schuman, P.**, *Η παλιά τέχνη του κουκλοθέατρου στη νέα παγκόσμια τάξη*, Μετ. Μαρκόπουλος Σ., Εκδόσεις Κουκλοθέατρο Αγιουσάγια, Αθήνα, 1998.
33. **Χατόγλου, Φ.**, *Κουκλοθεατρικά*, Εκδόσεις Σύγχρονη εποχή, Αθήνα, 1986.
34. **Υπουργείο Πολιτισμού**, *Το παιδικό θέαμα, Α' πανελλήνιο συνέδριο 1988*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1989.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

10

"ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ"

1. Σου αρέσει να παίζεις με τις κούκλες;

Ναι

Όχι

2. Οι κούκλες τι πρόσωπα παρουσιάζουν;

Ζώα

Πουλιά

Ανθρώπους

Φανταστικά

3. Όταν παίζεις με τις κούκλες τι κάνεις συνήθως;

4. Παρακολουθείς τους άλλους να παίζουν με τις κούκλες;

Ναι

Όχι

Αν ναι, ποιους;

Φίλους

Αδελφούς

Γονείς

Άλλα πρόσωπα

5. Έχεις παρακολουθήσει παράσταση κουκλοθέατρου;

Ναι

Όχι

6. Αν ναι, που;

Στο σπίτι

Στο σχολείο

Στο θέατρο

Στην τηλεόραση

Αλλού

7. Πώς μαθαίνεις για τις παραστάσεις που δίνονται (βάλε τις απαντήσεις σε αριθμητική σειρά):

α. στο σχολείο;

Από το δάσκαλο

Από τους συμμαθητές σου

Από τους γονείς

Άλλο

β. στο θέατρο;

- Από τους γονείς
- Από την τηλεόραση/ το ραδιόφωνο
- Από φίλους
- Άλλο

γ. στην τηλεόραση;

- Από φίλους
- Από τους γονείς
- Από διαφημίσεις
- Άλλο

8. Τι είναι αυτό που σε κάνει να θέλεις να δεις παράσταση κουκλοθέατρου;

- Θέλεις να δεις τις κούκλες να μιλάνε
- Είναι κάποιοι ήρωες που θέλεις να τους δεις σε κούκλες
- Είναι θέατρο για σας τα παιδιά
- Θέλεις να μιλήσεις με τις κούκλες

9. Όταν παρακολουθείς μια παράσταση τι προσέχεις περισσότερο;

- Τις κούκλες
- Το μέρος που παίζουν οι κούκλες
- Την ιστορία
- Κάτι άλλο

10. Όταν παρακολουθείς μια παράσταση κουκλοθέατρου τι κάνεις;

- Κοιτάξεις πως παίζουν οι κούκλες
- Ακούς πως μιλούν οι κούκλες
- Και τα δυο
- Κάτι άλλο

11. Με ποιους σ' αρέσει να παρακολουθείς κουκλοθέατρο;

- Μόνος σου
- Με τους φίλους σου
- Με τους γονείς σου
- Με τους φίλους και τους γονείς σου
- Με άλλα πρόσωπα

12. Όταν παρακολουθείς μια παράσταση σε ποια θέση προτιμάς να κάθεται και γιατί;

- Κοντά στη σκηνή
- Στη μέση
- Μακριά από τη σκηνή

Γιατί...

13. Ποιες ιστορίες σου αρέσουν πιο πολύ;

- Οι αστείες
- Οι τρομακτικές
- Τα παραμύθια
- Αυτές που σου μαθαίνουν τι να κάνεις
- Αυτές που έχουν ζώα
- Άλλο

14. Ποιοι είναι οι αγαπημένοι σου ήρωες;

15. Περιμένοντας ν' αρχίσει η παράσταση, συνήθως τι κάνεις;

- Κάθεται στο κάθισμα
- Παίζεις με τους φίλους σου
- Τρως κάτι
- Άλλο

16. Κατά τη διάρκεια της παράστασης τι κάνεις;

17. Σου αρέσει να λες δυνατά τι σκέφτεσαι την ώρα που παίζουν οι κούκλες;

- Ναι
- Όχι

18. Αν ναι, πότε;

- Όταν σε ρωτούν
- Όταν σκεφτείς κάτι
- Άλλο

19. Μόλις τελειώνει μια κουκλοθεατρική παράσταση τι θέλεις να κάνεις;

20. Μετά την παράσταση θέλεις να παίξεις εσύ κουκλοθέατρο;

- Ναι
- Όχι

21. Αν ναι, θέλεις

- Να παίξεις το έργο που είδες
- Να παίξεις ένα δικό σου έργο
- Να παίξεις με τις κούκλες/ ήρωες

Το όνομά μου είναι Χρυσικού Σπυριδούλα και είμαι φοιτήτρια του 4^{ου} έτους του τμήματος προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης. Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Η συμπλήρωσή του θα με βοηθήσει στην έρευνα που διεξάγω για τις αντιδράσεις των νηπίων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης στα πλαίσια της πτυχιακής μου εργασίας. Παρακαλώ απαντήστε με ειλικρίνεια. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Ενότητα 1^η: ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

1. Παίζετε κουκλοθέατρο στο νηπιαγωγείο;
 Ναι
 Όχι
2. Αν ναι, πού το έχετε διδαχθεί;
 Στο Πανεπιστήμιο
 Κατά την εξομοίωση
 Σε σεμινάριο
 Αλλού (διευκρινίστε)
3. Τι πιστεύετε για το κουκλοθέατρο;
 Είναι μέσο αγωγής
 Είναι μέσο ψυχαγωγίας
 Είναι μέσο διασκέδασης
4. Όταν παίζετε κουκλοθέατρο πως το δέχονται τα παιδιά; Ευχαριστιούνται;
 Πάρα πολύ
 Αρκετά
 Λίγο
 Καθόλου
5. Ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά; (ιεραρχήστε τις απαντήσεις σας)
 Φανταστικές
 Διδακτικές
 Παραμύθια
 Κωμικές
 Τρομακτικές
 Αυτοσχέδιες
 Άλλο (διευκρινίστε)

6. Σε ποιο χώρο τα παιδιά σας παρακολουθούν με ένταση;

- Σε ειδικό χώρο του νηπιαγωγείου
- Σε κάποιο χώρο που σας ζητούν τα παιδιά
- Στους δρόμους
- Στις πλατείες
- Άλλου (διευκρινίστε)

Ενότητα 2^η: ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

7. Συνήθως πότε φτάνετε σε μια παράσταση; (ιεραρχήστε)

- Μετά από κάποια δραστηριότητα ανάγνωση παραμυθιού κατασκευές παιδιών συζήτηση
- Μετά από απαίτηση των παιδιών
- Άλλο (διευκρινίστε)

8. Πώς αντιδρούν τα παιδιά στην αναγγελία της παράστασης; (ιεραρχήστε)

- Με φωνές
- Με τραγούδια
- Προσπαθούν να σας βοηθήσουν
- Παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο
- Άλλο (διευκρινίστε)

9. Πώς συμπεριφέρονται τα παιδιά πριν την παράσταση; (ιεραρχήστε)

- Είναι ανήσυχα
- Κάθονται και περιμένουν με αγωνία
- Σχολιάζουν τα σκηνικά
- Είναι αδιάφορα
- Άλλο (διευκρινίστε)

10. Τι συνήθως κάνετε πριν την παράσταση; (ιεραρχήστε)

- Βάζετε μουσική
- Μιλάτε για το έργο
- Εξηγείτε στα παιδιά κανόνες που πρέπει να τηρούν
- Άλλο (διευκρινίστε)

11. Η έναρξη της παράστασης επιδρά στη συμπεριφορά των παιδιών;

- Ναι
- Όχι

12. Αν ναι, με ποιον τρόπο;

13. Ποιος είναι πιο θετικός τρόπος έλξης της προσοχής των παιδιών;

- Ο Πιπίνος
- Το τραγούδι
- Οι φωνές σας
- Ένας δυνατός θόρυβος
- Άλλο (διευκρινίστε)

Ενότητα 3^η: ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

14. Κατά τη διάρκεια της παράστασης τα νήπια πώς συμπεριφέρονται; (ιεραρχήστε)

- Κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν
- Συζητούν μεταξύ τους
- Σηκώνονται και αποχωρούν από την ομάδα
- Σηκώνονται και πιάνουν τις κούκλες
- Έρχονται πίσω από το κουκλοθέατρο και σας παρατηρούν
- Συμμετέχουν στις ερωτήσεις
- Άλλο (διευκρινίστε)

15. Κατά την παράσταση υπάρχει επικοινωνία κούκλας-παιδιών; Το επιδιώκετε εσείς ή τα παιδιά;

16. Πότε κάνετε ερωτήσεις; (ιεραρχήστε)

- Όταν ο ήρωας προβληματίζεται
- Όταν θέλετε ν' ακούσετε τη γνώμη των παιδιών
- Όταν ο ήρωας έχει ν' αναγγείλει κάτι
- Άλλο (διευκρινίστε)

17. Τα παιδιά πότε επεμβαίνουν; (ιεραρχήστε)

- Όταν βλέπουν ότι οι ήρωες προβληματίζονται
- Όταν έχουν κάτι δικό τους να πουν
- Μόνο όταν τους κάνετε ερωτήσεις

18. Τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν πλοκή;

- Ναι
- Όχι

19. Αν ναι, κάτω από ποιες συνθήκες; (ιεραρχήστε)
- Υπό καθοδήγηση
 - Αυθόρμητα
20. Εσείς τι κάνετε; (ιεραρχήστε)
- Το συζητάτε με τα παιδιά
 - Ακολουθείτε την άποψη των παιδιών
 - Αδιαφορείτε για την άποψη των παιδιών
 - Άλλο (διευκρινίστε)
21. Αν στη διάρκεια της παράστασης δώσετε μια συμβουλή (μέσω της κούκλας) τα παιδιά πώς τη δέχονται;
- Την τηρούν
 - Φέρνουν αντιρρήσεις
 - Αδιαφορούν
 - Άλλο (διευκρινίστε)
22. Αν την τηρούν, που οφείλεται; (ιεραρχήστε)
- Στο θαυμασμό του χαρακτήρα του ήρωα
 - Στο σεβασμό προς τον κουκλοπαίκτη
 - Άλλο (διευκρινίστε)
23. Τι χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας κατά τη διάρκεια της παράστασης;
- Μουσική
 - Φωτισμό
 - Ποικίλα σκηνικά
 - Άλλο (διευκρινίστε)
24. Τα παιδιά τι παραστάσεις προτιμούν; (ιεραρχήστε)
- Τρομακτικές
 - Κωμικές
 - Άλλο (διευκρινίστε)
25. Αν προτιμούν τρομακτικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε; (ιεραρχήστε)
- Προκαλώντας θορύβους
 - Με την κατάλληλη μουσική
 - Με χαμηλό φωτισμό
 - Με την τρομακτική όψη των κούκλων
 - Με τις πράξεις των ηρώων
 - Αλλάζοντας τη φωνή σας κατάλληλα
 - Άλλο (διευκρινίστε)

26. Επιθυμούν την επανάληψη;

Ναι

Όχι

Αν ναι, πόσες φορές;

27. Αν προτιμούν κωμικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε; (ιεραρχήστε)

Με την αστεία εμφάνιση κούκλων

Επιλέγοντας κωμικό κείμενο

Επαναλαμβάνοντας αστείες σκηνές

Άλλο (διευκρινίστε)

28. Πώς αντιδρούν στα παραπάνω; (ιεραρχήστε)

α. Στις τρομακτικές ιστορίες

Παρακολουθούν με αγωνία

Φωνάζουν

Θέλουν να φύγουν

Αναζητούν τους γονείς

β. Στις κωμικές ιστορίες

Γελούν

Ζητούν επανάληψη

Μιμούνται τους διπλανούς

Επαναλαμβάνουν τις κινήσεις

29. Όταν τα παιδιά επιζητούν ένα τέλος διαφορετικό απ' το δικό σας τι κάνετε; (ιεραρχήστε)

Το συζητάτε με τα παιδιά

Ακολουθείτε την άποψη των παιδιών

Αδιαφορείτε για την άποψη των παιδιών

Άλλο (διευκρινίστε)

30. Στα παιδιά ποιο τέλος αρέσει περισσότερο; (ιεραρχήστε)

Ευτυχισμένο

Τραγικό

Έκπληξη

Κάτι άλλο (διευκρινίστε)

31. Πού μπορεί να οφείλεται η τυχόν ανησυχία του κοινού; (ιεραρχήστε)

Αποτυχία στην κίνηση και ομιλία των κούκλων

Μη ενδιαφέρουσα ιστορία

Μη καλή επικοινωνία με τις κούκλες

Κούραση των παιδιών

Ακατάλληλος χώρος (μη καλή οπτική επικοινωνία)

Κακός φωτισμός

Μικρό μέγεθος κούκλων

Μεγάλο μέγεθος κούκλων

Ενότητα 4^η: ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

32. Μόλις τελειώσει η παράσταση, τα παιδιά τι κάνουν; (ιεραρχήστε)
- Εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να πιάσουν τις κούκλες
 - Εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να παίξουν με τις κούκλες
 - Εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να βοηθήσουν στο μάζεμα των κούκλων και των σκηνικών
 - Σας ρωτούν σχετικά με την υπόθεση
 - Συζητούν μεταξύ τους για το έργο
 - Πηγαίνουν σε άλλες γωνίες
 - Άλλο (διευκρινίστε)
33. Μετά την παράσταση, τα παιδιά επιθυμούν να παίξουν κουκλοθέατρο;
- Ναι
 - Όχι
34. Αν ναι, θέλουν (ιεραρχήστε)
- Να μιμηθούν τη δική σας παράσταση
 - Να παίξουν ένα δικό τους έργο
 - Να αυτοσχεδιάσουν με τις κούκλες/ ήρωες
35. Αν ζητούν κι άλλη παράσταση που νομίζετε ότι οφείλεται; (ιεραρχήστε)
- Η παράσταση ήταν καλά οργανωμένη
 - Οι κούκλες ήταν ωραίες
 - Το κείμενο ήταν ενδιαφέρον
 - Η επικοινωνία μεταξύ κούκλων και παιδιών ήταν καλή
 - Άλλο (διευκρινίστε)
36. Μετά από μέρες αναφέρονται στην παράσταση που είδαν;

Το όνομά μου είναι Χρυσικού Σπυριδούλα και είμαι φοιτήτρια του 4^{ου} έτους του τμήματος προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης. Το παρόν ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Η συμπλήρωσή του θα με βοηθήσει στην έρευνα που διεξάγω για τις αντιδράσεις των νηπίων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το τέλος μιας κουκλοθεατρικής παράστασης στα πλαίσια της πτυχιακής μου εργασίας. Παρακαλώ απαντήστε με ειλικρίνεια. Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων.

Ενότητα 1^η

1. Πόσα χρόνια παίζετε κουκλοθέατρο;
2. Πού έχετε διδαχθεί κουκλοθέατρο;
 - Στο Πανεπιστήμιο
 - Σε σεμινάριο
 - Άλλού (διευκρινίστε)
3. Τι πιστεύετε για το κουκλοθέατρο;
 - Είναι μέσο αγωγής
 - Είναι μέσο ψυχαγωγίας
 - Είναι μέσο διασκέδασης
4. Ποιες ιστορίες προτιμούν τα παιδιά; (ιεραρχήστε)
 - Φανταστικές
 - Διδακτικές
 - Παραμύθια
 - Κωμικές
 - Τρομακτικές
 - Αυτοσχέδιες
 - Άλλο (διευκρινίστε)
5. Όταν παίζετε κουκλοθέατρο πως το δέχονται τα παιδιά;
Ευχαριστιούνται;
 - Πάρα πολύ
 - Αρκετά
 - Λίγο
 - Καθόλου

6. Σε ποιους χώρους τα παιδιά σας παρακολουθούν με ένταση;
- Σε δικό σας χώρο
 - Σε χώρους που σας καλούν
 - Στους δρόμους
 - Στις πλατείες
 - Άλλού (διευκρινίστε)
7. Σε ποιο χώρο προτιμούν τα παιδιά να παρακολουθούν παραστάσεις;
- Σε χώρους με αρκετό φωτισμό
 - Σε χώρους με συσκότιση
 - Και στα δυο
8. Ποιον θεωρείτε τον κατάλληλο τρόπο πληροφόρησης των παιδιών για την παράσταση;
- Εφημερίδες
 - Διαφημίσεις
 - Τηλεόραση/ ραδιόφωνο
 - Φέιγ-βολάν
 - Άλλο (διευκρινίστε)

Ενότητα 2^η: ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

9. Συνήθως πότε φτάνετε σε μια παράσταση;
- Όταν σας καλούν για μια εκδήλωση
 - Όταν εσείς είστε έτοιμοι για ένα έργο και θέλετε να το παρουσιάσετε
 - Άλλο (διευκρινίστε)
10. Πώς αντιδρούν τα παιδιά στην αναγγελία της παράστασης; (ιεραρχήστε)
- Με φωνές
 - Με τραγούδια
 - Προσπαθούν να σας βοηθήσουν
 - Παίρνουν θέσεις και κάθονται μπροστά στο κουκλοθέατρο
 - Άλλο (διευκρινίστε)
11. Η συμπεριφορά των παιδιών πριν την παράσταση. (ιεραρχήστε)
- Είναι ανήσυχα
 - Κάθονται και περιμένουν με αγωνία
 - Σχολιάζουν τα σκηνικά
 - Είναι αδιάφορα
 - Άλλο (διευκρινίστε)

12. Τι συνήθως κάνετε πριν την παράσταση; (ιεραρχήστε)
- Βάζετε μουσική
 - Μιλάτε για το έργο
 - Εξηγείτε στα παιδιά κανόνες που πρέπει να τηρούν
 - Άλλο (διευκρινίστε)
13. Η έναρξη της παράστασης επιδρά στη συμπεριφορά των παιδιών;
- Ναι
 - Όχι
14. Αν ναι, με ποιον τρόπο;
15. Ποιος είναι πιο θετικός τρόπος έλξης της προσοχής των παιδιών;
- Ο Πιπίνος
 - Το τραγούδι
 - Οι φωνές σας
 - Ένας δυνατός θόρυβος
 - Άλλο (διευκρινίστε)

Ενότητα 3^η: ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

16. Κατά τη διάρκεια της παράστασης τα νήπια πώς συμπεριφέρονται; (ιεραρχήστε)
- Κάθονται ήσυχα και παρακολουθούν
 - Συζητούν μεταξύ τους
 - Σηκώνονται και αποχωρούν από την ομάδα
 - Σηκώνονται και πιάνουν τις κούκλες
 - Έρχονται πίσω από το κουκλοθέατρο και σας παρατηρούν
 - Συμμετέχουν στις ερωτήσεις
 - Άλλο (διευκρινίστε)
17. Κατά την παράσταση υπάρχει επικοινωνία κούκλας-παιδιών; Το επιδιώκετε εσείς ή τα παιδιά;
18. Πότε κάνετε ερωτήσεις; (ιεραρχήστε)
- Όταν ο ήρωας προβληματίζεται
 - Όταν θέλετε ν' ακούσετε τη γνώμη των παιδιών
 - Όταν ο ήρωας έχει ν' αναγγείλει κάτι
 - Άλλο (διευκρινίστε)

19. Τα παιδιά πότε επεμβαίνουν; (ιεραρχήστε)
- Όταν βλέπουν ότι οι ήρωες προβληματίζονται
 - Όταν έχουν κάτι δικό τους να πουν
 - Μόνο όταν τους κάνετε ερωτήσεις
20. Τα παιδιά προσπαθούν ν' αλλάξουν πλοκή;
- Ναι
 - Όχι
21. Αν ναι, κάτω από ποιες συνθήκες; (ιεραρχήστε)
- Υπό καθοδήγηση
 - Αυθόρμητα
22. Εσείς τι κάνετε; (ιεραρχήστε)
- Το συζητάτε με τα παιδιά
 - Ακολουθείτε την άποψη των παιδιών
 - Αδιαφορείτε για την άποψη των παιδιών
 - Άλλο (διευκρινίστε)
23. Αν στη διάρκεια της παράστασης δώσετε μια συμβουλή (μέσω της κούκλας) τα παιδιά πώς τη δέχονται;
- Την τηρούν
 - Φέρνουν αντιρρήσεις
 - Αδιαφορούν
 - Άλλο (διευκρινίστε)
24. Αν την τηρούν, που οφείλεται; (ιεραρχήστε)
- Στο θαυμασμό του χαρακτήρα του ήρωα
 - Στο σεβασμό προς τον κουκλοπαίκτη
 - Άλλο (διευκρινίστε)
25. Τι χρησιμοποιείτε για τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας κατά τη διάρκεια της παράστασης;
- Μουσική
 - Φωτισμό
 - Ποικίλα σκηνικά
 - Άλλο (διευκρινίστε)
26. Τα παιδιά τι παραστάσεις προτιμούν; (ιεραρχήστε)
- Τρομακτικές
 - Κωμικές
 - Άλλο (διευκρινίστε)

27. Αν προτιμούν τρομακτικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε; (ιεραρχήστε)

- Προκαλώντας θορύβους
- Με την κατάλληλη μουσική
- Με χαμηλό φωτισμό
- Με την τρομακτική όψη των κούκλων
- Με τις πράξεις των ηρώων
- Αλλάζοντας τη φωνή σας κατάλληλα
- Άλλο (διευκρινίστε)

28. Επιθυμούν την επανάληψη;

- Ναι
- Όχι

Αν ναι, πόσες φορές;

29. Αν προτιμούν κωμικές ιστορίες, πώς το επιτυγχάνετε; (ιεραρχήστε)

- Με την αστεία εμφάνιση κούκλων
- Επιλέγοντας κωμικό κείμενο
- Επαναλαμβάνοντας αστείες σκηνές
- Άλλο (διευκρινίστε)

30. Πώς αντιδρούν στα παραπάνω; (ιεραρχήστε)

α. Στις τρομακτικές ιστορίες

- Παρακολουθούν με αγωνία
- Φωνάζουν
- Θέλουν να φύγουν
- Αναζητούν τους γονείς

β. Στις κωμικές ιστορίες

- Γελούν
- Ζητούν επανάληψη
- Μιμούνται τους διπλανούς
- Επαναλαμβάνουν τις κινήσεις

31. Όταν τα παιδιά επιζητούν ένα τέλος διαφορετικό απ' το δικό σας τι κάνετε; (ιεραρχήστε)

- Το συζητάτε με τα παιδιά
- Ακολουθείτε την άποψη των παιδιών
- Διαφορεείτε για την άποψη των παιδιών
- Άλλο (διευκρινίστε)

32. Στα παιδιά ποιο τέλος αρέσει περισσότερο; (ιεραρχήστε)

- Ευτυχισμένο
- Τραγικό
- Έκπληξη
- Κάτι άλλο (διευκρινίστε)

33. Πού μπορεί να οφείλεται η τυχόν ανησυχία του κοινού; (ιεραρχήστε)

- Αποτυχία στην κίνηση και ομιλία των κούκλων
- Μη ενδιαφέρουσα ιστορία
- Μη καλή επικοινωνία με τις κούκλες
- Κούραση των παιδιών
- Ακατάλληλος χώρος (μη καλή οπτική επικοινωνία)
- Κακός φωτισμός
- Μικρό μέγεθος κούκλων
- Μεγάλο μέγεθος κούκλων

Ενότητα 4^η: ΜΕΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ

34. Μόλις τελειώσει η παράσταση, τα παιδιά τι κάνουν; (ιεραρχήστε)

- Εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να πιάσουν τις κούκλες
- Εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να παίξουν με τις κούκλες
- Εκδηλώνουν το ενδιαφέρον να βοηθήσουν στο μάζεμα των κούκλων και των σκηνικών
- Σας ρωτούν σχετικά με την υπόθεση
- Συζητούν μεταξύ τους για το έργο
- Πηγαίνουν σε άλλες γωνίες
- Άλλο (διευκρινίστε)

35. Μετά την παράσταση, τα παιδιά επιθυμούν να παίξουν κουκλοθέατρο;

- Ναι
- Όχι

36. Αν ναι, θέλουν (ιεραρχήστε)

- Να μιμηθούν τη δική σας παράσταση
- Να παίξουν ένα δικό τους έργο
- Να αυτοσχεδιάσουν με τις κούκλες/ ήρωες

37. Αν ζητούν κι άλλη παράσταση που νομίζετε ότι οφείλεται; (ιεραρχήστε)

- Η παράσταση ήταν καλά οργανωμένη
- Οι κούκλες ήταν ωραίες
- Το κείμενο ήταν ενδιαφέρον
- Η επικοινωνία μεταξύ κούκλων και παιδιών ήταν καλή
- Άλλο (διευκρινίστε)

38. Μετά από μέρες αναφέρονται στην παράσταση που είδαν;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

20

"ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ"



Αγωνία. Πότε θα ανοίξει η σολαία;
(Από το βιβλίο «Κουκλοθέατρο» της Π. Δαράκη)

ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΑΣΗ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ



ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

ATHENS

Η πρώτη κούκλα εμφανίζεται και τα παιδιά ενθουσιάζονται!
(Από το βιβλίο «Κουκλο-θέατρο σκιών» της Α. Κοντογιάννη)



Τα συνεπήρε τα παιδιά ο μαγικός κόσμος της κούκλας!
(Από το βιβλίο «Κουκλοθέατρο» της Π. Δαράκη)



Τα παιδιά παρακολουθούν με αγωνία την εξέλιξη...
(Από το βιβλίο «Κούκλες και μαριονέτες» του H. Delpeux)



...και επεμβαίνουν όταν χρειάζεται!
(Από το βιβλίο «Κούκλες και μαριονέτες» του H. Delpeux)



Το ενδιαφέρον ανεβαίνει μήπως γίνει τίποτα τρομερό!
(Από το βιβλίο «Κούκλες και μαριονέτες» του Η. Delreux)



Το παιδί περιεργάζεται την κούκλα μόλις τελειώνει η παράσταση.
(Από το βιβλίο «Κούκλες και μαριονέτες» του Η. Delpeux)



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ



004000064782

